

SÖYLEŞİLER

Her türlü yayın hakları **Eğitim-Bir-Sen**'e aittir.

Eğitim-Bir-Sen Yayınları : 30
Edebiyat Dizisi : 12

Eğitim-Bir-Sen Adına Sahibi
Ali YALÇIN / Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Şükrü KOLUKISA / Genel Başkan Yardımcısı

Yayın Kurulu
Ali Yalçın
Latif Selvi
Ramazan Çakırcı
Mithat Sevin
Şükrü Kolukisa
Hasan Yalçın Yayla
Atilla Olçum

Hazırlayan
Hıdır YILDIRIM

tasarım / ertan güldibi
baskı / semih ofset 0312 341 40 75
baskı tarihi / Ocak 2016
ISBN: 978-975-6153-22-2

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi
Oğuzlar Mahallesi Av. Özdemir Özok Sokak No: 5 Balgat/ANKARA
Tel: (0312) 231 23 06 - Faks: (0312) 230 65 28
www.egitimbirsen.org.tr
e-posta: egitimbirsen@egitimbirsen.org.tr

SÖYLEŞİLER - BASKI TARİHLERİ

- I. Baskı, 2009, Eğitim-Bir-Sen Yayınları
- II. Baskı, 2015, Eğitim-Bir-Sen Yayınları
- III. Baskı, 2016, Eğitim-Bir-Sen Yayınları

İÇİNDEKİLER

Şair, Mütefekkir, Sendikacı Mehmet Akif İnan	7
Takdim	17
Önsöz	21
Şair Mehmet Akif İnan ile Sohbet.....	27
İslâm Edebiyatı.....	44
Kur'an Baharı Oruç Bilinçleri Tazelemek İçin	48
“Tepetaklak Mimari Artık Doğrulacak”	51
Günümüz Şiirinin Temel Koyucusu Necip Fazıl	56
Akif İnan ile Sohbet	61
Eğitim-Bir Genel Başkanı Akif İnan'la Bir Sohbet	72
Akif İnan'la Şiir ve Edebiyat Üzerine	83
“Türk Cumhuriyetleri Papaz Kaynıyor...”	92
Akif İnan'la Şiir, Sanat, Okuma Üzerine	96
Akif İnan ve M. Atilla Maraş ile Sohbet.....	101
Şiir, Dil ve Gelenek Üzerine	108
Akif İnan'la Şiir ve Edebiyat Üzerine Sohbet	121
M. Akif İnan İle Şiir ve Edebiyat Üzerine	127
“Kaside” Sanattaki Zıplayışımın İlk Örneğidir	137
“Urfa Yüzyıllar Boyu Sanatın Üssü Olmuştur”	151
Akif İnan'la Memur Sendikalarının Sorunları Üzerine Bir Söyleşi	162
Ücret Kavgası Vermiyoruz, Türkiye'nin Kavgasını Veriyoruz	169

ŞAIR, MÜTEFEKKİR, SENDİKACI
MEHMET AKİF İNAN

(Urfa, 12 Temmuz 1940
Yenişehir / Şanlıurfa, 6 Ocak 2000)

Yusuf Turan GÜNAYDIN
İsmail DERVİŞOĞLU

Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden ve fikir adamlarından Mehmet Akif İnan, Urfa'da doğup büyümüştür. Üniversite eğitimini Ankara'da tamamlamış ve çalışma hayatını bütünüyle bu şehirde geçirmiştir. Yayımlanmış iki şiir ve dokuz deneme kitabı vardır.

Doğumu ve Ailesi

Urfa'nın Balıklıgöl Mahallesi'nde doğdu. Babası Urfa'nın Mirza-ali Aşireti'nden gümrük memuru Hacı Müslim İnan'dır. Annesi aslen Maraşlı Dedeoğulları'ndan Mehmet Tevfik kızı Şakire Hanım'dır. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları Su Mahallesi'ndeki evinde geçti. Ailenin altı çocuğunun en büyüğüdür. 23 Temmuz 1965 tarihinde edebiyat öğretmeni Sevim Hanım'la evlendi ve bu evlilikten Şakire Banu adlı kızı dünyaya geldi (1967).

Tahsili

M. Akif İnan, ilkokulu Urfa Cumhuriyet İlkokulu'nda okudu (1952). Ortaokulu ve son sınıfa kadar liseyi de Urfa'da okuduyorsa da lise son sınıfta bir öğretmeniyle giriştiği tartışma sonucu naklini Maraş Lisesi'ne aldırdı; liseyi Maraş'ta tamamladı (1959). Daha sonraları edebiyat ve fikir alanında dostluk ve yoldaşlık edeceği Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören ve Rasim Özdenören'le Maraş Lisesi'nde tanıştı. Bu tanışıklık *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerindeki beraberlikleriyle gelişerek sürdü.

Üniversite eğitimini 1959'da başladığı Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1972). Fakülte'den 1972'de mezun olmasının sebebi, ikinci sınıftayken tahsilini bırakmasıdır. Fakat arkadaş ve dost çevresinden Nuri Pakdil'in ısrarıyla yarım bıraktığı tahsiline tekrar başladı (1962) ve mezun oluncaya kadar sürdürdü. Bu Fakülte'de *Cumhuriyet'ten Sonra Türk Şiiri* başlıklı bir bitirme tezi hazırladı (1971). Birçok akademik çalışmada atıflar yapılan ve bugün dahi yeterince tartışılmamış özgün değerlendirmeler içeren bir çalışmadır.

Dergiciliği ve Gazeteciliği

Lisedeki öğrencilik yıllarında *Derya* (1959) adlı bir gazete çıkartan M. Akif İnan, müteakiben Ankara'da yayımlanmakta olan *Hilâl* mecmuasının ve yanı sıra Hilâl Yayınları'nın müessese müdürlüğünü yürüttü (1960-1964). *Derya*'yı Maraş Lisesi'nde tanıştığı arkadaşları Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören ile birlikte kotardı.

Asıl edebî kimliğini, Nuri Pakdil öncülüğünde Ankara'da yayımlanmaya başlayan *Edebiyat* dergisinin (1969), daha sonra da yine Ankara'da yayın hayatına atılan *Mavera* dergisinin kurucuları arasında yer alarak buldu (Aralık 1975). Edebiyat ve fikir ağırlıklı bu iki dergiye şiir ve yazılarıyla katkıda bulundu.

Fikir yazılarını kaleme aldığı gazeteler ise *Millî Gazete*, *Yeni Devir*, *Yeni İstiklâl* ve *Yeni Mesaj* gazeteleridir. Yazılarında Akif Reha, Akif Rehavi, Mehmet Reha, Müslimoğlu ve Mithat Mirza-ali müstearlarını kullandı.

Meslek Hayatı

M. Akif İnan, meslek hayatına Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki öğrencilik yıllarında başlamıştır. Bir yandan burada tahsilini sürdürürken diğer yandan Türk Ocakları'nda ilk olarak kütüphane ve müze, peşinden de Genel Merkez müdürlüğü görevlerini yürüttü (1964-1969). Bu dönem, düşünce ve siyaset hayatında onun konferanslarla aktif bulunduğu bir dönemdir.

Bunu takip eden dönemde ise Ankara'da Türk Taşıt İşverenleri Sendikası'nda uzman olarak çalıştı (1969-1972).

Adı geçen sendikadaki görevinden ayrıldıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev alarak Uşak İmam-Hatip Okulu'na atandı (1972). Askerliğini kısa dönem olarak yaptı (1975). Daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'ne geçti ve burada edebiyat dersleri verdi (1977-1980). En son Ankara Fen Lisesi'ne öğretmen olarak atandı. Vefatına kadar bu lisede öğretmenlik yaptı.

Edebiyat Hayatı

M. Akif İnan, ilk şiir ve yazılarını *Demokrat Urfa* adlı bir mahallî gazetede yayımladı. Daha sonra Maraş'ta yayımlanan *Hizmet* adlı mahallî gazetede bir müddet yazdı. Aynı zamanda yetişkinlik dönemlerinde Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'nda adları bir arada anılacak olan arkadaşları Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören ile birlikte çıkardığı *Derya* adlı gazetede yazı hayatını sürdürdü.

Profesyonel anlamda yazı hayatına Ankara'da yayımlanan *Hilâl* mecmuasının müessese müdürlüğünü yürüttüğü yıllarda başladı. *Hilâl* derginin müessese müdürlüğünü yaptığı 1962-1964 yılları arasında yayımlanan sayılarda çoğu başyazı olmak üzere birçok yazısı ve şiiri yayımlandı. Müessese müdürlüğünü bıraktıktan sonra 1965 yılında yayımlanan sayılarına sadece şiirleriyle katkıda bulundu. Aynı zamanda 1963'ten itibaren *Türk Yurdu* dergisinde de şiirleri yayımlandı. Bu dergide yayımlanmış tek yazısı Yunus Emre özel sayısındadır (S. 319). 1969'da Nuri Pakdil yönetimindeki *Edebiyat* dergisinde yazmaya başlayınca kadar *Türk Ruhu*, *Filiz*, *Fedai*, *Orkun*, *Oku*, *Defne*, *Yaprak*, *Toprak*, *Yeni İstiklâl* gibi dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlandı. Fakat bu süreli yayınlarda yer alan şiirlerini şiir kitaplarına almadı.

Cumhuriyet devri Yeni Türk Edebiyatı'na M. Akif İnan'ı bir yazar ve şair olarak kazandıran verimleri 1969'dan itibaren *Edebiyat* dergisinde yayımlanmaya başlayan yazı ve şiirleridir. *Edebiyat*'ta şiirlerinden önce deneme üslûbuyla kaleme aldığı fikir yazıları yayımlanmıştır. Bu dergideki ilk yazısı, ikinci sayısındaki "Ede-

biyat ve Politika” başlıklı yazıdır (Mart 1969). *Edebiyat*’ta yayımlanan ilk şiiri ise daha geç tarihlidir ve “Terkib-i Bent” başlıklıdır (Haziran 1972). İnan’ın *Edebiyat*’taki şiirlerinin derginin dördüncü döneminde; 1974 yılında yoğunlaştığı görülür.

Mavera dergisi, *Edebiyat* dergisinden sonra M. Akif İnan’ın arkadaşlarıyla beraber yayını omuzladığı ikinci önemli dergidir. Bu dergi kapanıncaya kadar dergide sürekli yazmıştır. Ayrıca *Yedi İklim* dergisi de *Mavera* sonrası dönemde edebî verimlerini yayımladığı bir edebiyat dergisidir.

İlk şiir kitabı *Hicret*, Edebiyat Dergisi Yayınları arasında çıktı (1974). Bundan önce deneme üslubuyla kaleme aldığı fikir yazılarından oluşan *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* adlı eseri de aynı yayınevi tarafından basılmıştı (1972). İkinci şiir kitabı *Tenha Sözler* ise Yedi İklim Yayınları arasında çıktı (1991). Bir kısım fikir yazılarını bir araya topladığı *Din ve Uyarlık* adlı eseri ise Akabe Yayınları arasında çıktı (1985).

Edebiyat hayatı boyunca bazı ödüller aldı. Kısa adı KASD olan Kayseri Sanatçılar Derneği tarafından kendisine deneme ödülü verildi (1982). Türkiye Yazarlar Birliği’nin Türkmenistan’ın başşehri Aşkaad’da düzenlediği Türkçenin 3. Uluslararası Şiir Şöleni’nde ünlü Türkmen şairi Mahtum Kulu adına düzenlenen şiir ödülünü aldı (1995).

M. Akif İnan bir süre Kanal 7 Televizyonu’nda haftalık kültür ve sanat programları düzenledi (1998).

Sendikacılığı

M. Akif İnan’ın sendikacılığa ilgisi Ankarada Türk Taşıt İşverenleri Sendikası’nda uzman olarak çalıştığı döneme uzanır (1969-1972). Sendikacılık alanına büyük emek veren M. Akif İnan, 1992’de kurulan Eğitim-Bir Sendikası’nın ve 1995’te kurulan Memur-Sen Konfederasyonu’nun genel başkanlığını yürütmüştür. Diğer kurucular ise Yusuf Beyazıt, Metin Selçuk, Nurettin

Sezen, Ali Parıldar, Yunus Solmaz, Ahmet Temizkök, Necdet Pakdil, Nazire Keten, Zeki Efil, Raşit Yazan, Şükrü Gökdemir, Yurdağül Aydoğan, Gülderen Kuyucu ve Burhan Uzgur'dur.

Sendikacılık anlayışının arka planında "Ahilik" anlayışının izleri bulunmaktadır. O, sendikacılığı ideolojik arenadan kurtarmış, sadece Eğitim-Bir-Sen'in değil bütün sendikaların anlayışlarını sorgulamalarının yolunu açmıştır.

Ölümü

Genel başkanı olduğu Memur-Sen Konfederasyonu'nun Haziran 1999'da Ankara'da düzenlediği mitinge katılan M. Akif İnan, bu miting sonunda rahatsızlandı. Soğuk algınlığı ve zatürree teşhisiyle Gazi Üniversitesi Araştırma Hastanesi'ne yatırıldı. İlerleyen zamanda akciğer kanserine yakalandığı ortaya çıktı. Hastanede tedavi görürken ramazan ayının girmesi üzerine bu kutsal ayı Urfâda geçirmesi niyetiyle kardeşleri tarafından memleketine götürüldü. Yirmi gün sonra bir ramazan gecesi (6 Ocak 2000) gece saat 02.00'de Hakk'ın rahmetine kavuştu.

Cenazesi 7 Ocak Cuma günü öğle namazını müteakip Hasan Paşa Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Urfâda Haran Kapı aile mezarlığına defnedildi.

Sanatı, Fikirleri ve Mücadelesi Hakkında Çalışmalar

Gerek kurucusu olduğu Eğitim-Bir-Sen gerekse diğer kültür kuruluşları tarafından her yıl ocak ayında Mehmet Akif İnan'ı anma toplantı ve programları düzenlenmektedir. Bu programlar başta Ankara ve İstanbul olmak üzere, İnan'ın doğum yeri olan Urfâda da icra edilmektedir.

Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Vefat Eden Şair ve Yazarlara Vefa Programları" çerçevesinde 2008 Mayıs'ında Çıldır'da D. Mehmet Doğan, M. Atilla Maraş, Mustafa Özçelik ve Yusuf Turan Günaydın'ın katıldığı "Akif İnan ve Sanatı" konulu bir panel düzenlenmiştir.

İnan'ın adı memleketi Şanlıurfada Eğitim ve Araştırma Hastanesine, Kahramanmaraş'ta bir mahalleye, İstanbul Esenler Belediyesi sınırları içindeki bir caddeye, Ankara, İstanbul, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Uşak, Adana, Batman, Bingöl, Mardin, Van, Diyarbakır, Düzce ve Ordu'da ilk ve orta dereceli okullara verilmiş, Ümraniye Belediyesi tarafından "M. Akif İnan Bilgi Evi" açılmış, Şanlıurfadaki bir parka da "M. Akif İnan Parkı" adı konulmuştur.

Öldüğü yıl *Yedi İklim* dergisi Akif İnan için özel sayı hazırlamıştır (Mart 2000, S. 120). Yine hatırasını yaşatmak üzere dört anma kitabı basılmıştır:

Mehmet Akif İnan Kitabı, Haz. Nazif Öztürk – M. Çetin Baydar – Muhsin Mete – İsmail Hacifettahoğlu – M. Atilla Maraş, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, Ankara 2000.

Ölümünün 1. Yılında M. Akif İnan, Haz. İrfan Coşkun – Demet Geçener, Memur-Sen Yayınları, Ankara 2001.

Medeniyetin Burçları / Mehmet Akif İnan'ın Hatırasına, Haz. Turan Koç – Ali Dursun – Mete Sungur – Mustafa Akdeniz – İbrahim Hatunoğlu, Memur-Sen Kayseri Şubesi Yayını, Kayseri 2004.

Yedi Güzel Adamdan Biri M. Akif İnan, Haz. Mustafa Özçelik, Eğitim-Bir-Sen Kütahya Şubesi Yayını, Tarihsiz.

Erol Battal'ın hazırladığı *Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen* adlı kitapta da sendikanın kurucusu olması dolayısıyla Akif İnan'a geniş yer ayrılmıştır:

Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen, Erol Battal, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2004.

Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen'in kurucularından Nurettin Sezen'in yazdığı "Tanıklığımla Eğitim-Bir ve Mehmet Akif İnan (1992-2000)" adlı kitapta Mehmet Akif İnan'ın sendikacılığı ve sendika genel başkanlığının safahatı anlatılmaktadır:

Tanıklığımla Eğitim-Bir ve Mehmet Akif İnan (1992-2000), Nurettin Sezen, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2013.

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi tarafından 10-11 Ocak 2015 tarihlerinde Ankara'da "Doğumunun 75. Vefatının 15. Yılında Mehmet Akif İnan Sempozyumu" düzenlenmiştir. Sempozyum bildirileri Eğitim-Bir-Sen tarafından kitaplaştırılmıştır:

"Doğumunun 75. Vefatının 15. Yılında Mehmet Akif İnan Sempozyumu" Bildiriler Kitabı, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2016.

"Doğumunun 75. Vefatının 15. Yılında Mehmet Akif İnan Sempozyumu" çerçevesinde gerçekleştirilen diğer faaliyetler bağlamında Yedi İklim dergisi Ocak 2015 sayısını Mehmet Akif İnan Özel Sayısı olarak çıkarmış, Yusuf Turan Günaydın ve Selma Günaydın tarafından Mehmet Akif İnan Bibliyografyası hazırlanmış, Ali Haydar Haksal tarafından yazılan Bir Medeniyet Şairi Mehmet Akif İnan monografisi yazılmış, her iki eser de Eğitim-Bir-Sen Yayınları arasında yayımlanmıştır:

Mehmet Akif İnan Bibliyografyası, Yusuf Turan Günaydın-Selma Günaydın, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015.

Bir Medeniyet Şairi Mehmet Akif İnan, Ali Haydar Haksal, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015.

Mehmet Akif İnan'ın Kanal 7 televizyonunda 1996-1997 yıllarında gerçekleştirdiği 33 bölümlük "Akif İnan ile Sohbet" adlı programdaki söyleşiler kitaplaştırılmış, Eğitim-Bir-Sen Yayınları arasında yayımlanmıştır:

"Akif İnan ile Sohbet, Hazırlayan: Hıdır Yıldırım, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2016.

Ayrıca sanatı ve eserleri üzerine iki adet mezuniyet tezi, Zekai Karakaya'nın hazırladığı bir adet de yüksek lisans tezi vardır.

Eserleri

Hicret, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1974 (1. Baskı); Esra Sanat Yayınları, Konya 1994 (2. Baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 6. Baskı.

Tenha Sözler, Yedi İklim Yayınları, İstanbul 1991 ve 1992 (1 ve 2. Baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 6. Baskı.

Edebiyat ve Medeniyet Üzerine, Edebiyat Dergisi Yayınları, Ankara 1972 (1. Baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 4. Baskı.

Din ve Uygarlık, Akabe Yayınları, İstanbul 1985 (1. Baskı); Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 4. Baskı.

Yeni Türk Edebiyatı, Yaygın Eğitim Kurumu Matb., Ankara 1977 [Ders kitabı, Oktay Çağlar ile].

Cumhuriyet'ten Sonra Türk Şiiri, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Mezuniyet Tezi, Ankara 1971; Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Söyleşiler, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Edebiyat, Kültür ve Sanata Dair, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Aydınlar, Batı ve Biz, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Mirası Kuşanmak, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Siyaset Kokan Yazılar, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

İslâm Dünyası ve Ortadoğu, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2015, 2. Baskı.

Kaynakça

Erol Battal, *Sendikal Örgütlenme ve Eğitim-Bir-Sen*, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2004, s. 65-79 ve 113.

İhsan Işık, “İNAN, M. Akif”, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi-III*, Elvan Yayınları, 3. baskı, Ankara 2004, s. 954-955.

Murat Yalçın (ed.), “İNAN, Mehmet Akif”, *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi-I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, s. 440-441.

TAKDİM

Hiçbir kurumsal oluşum yoktur ki bireyi ve toplumu kuşatıcı bir idealden ve temel düşünce disiplinesinden yoksun olsun. Bununla beraber böyle bir yapının, kök salmayı amaçladığı ülkenin tarihine, sosyal gerçeklerine, kültürel değerlerine uygun bir üslup geliştirmesi gerekir ki böylelikle kurumsal olarak kalıcı olmayı ve aynı zamanda mensubu olan bireyleri ‘millet’ dediğimiz sarsılmaz bir bütünün her yönüyle donanımlı ve bilinçli bir unsuru yapabilmeyi başarsın.

Türk sendikacılık tarihinde Mehmet Akif İnan gibi bir başka şahsiyet yoktur ki sendikal kavramlara yabancı ve uzak bir topluma; her türlü imkânsızlığa, baskıya, olağanüstü siyasî şartlara rağmen bu türden oluşumların hayatî ve insanî bir kurum niteliğini kısa bir zaman içinde benimsetebilmek ve insanları etrafında örgütleyebilmek yeteneğini göstermiş olsun. Bu takdire değer sonucun, onun ünlü bir şair ve mütefekkir olması veya etkileyici kişiliğiyle açıklanabilmesi mümkünse

de asıl faktörü yaşadığı toprakları tanınmasında, milletin değerlerini ve inançlarını kişiliğinde ve ilişkilerinde mezcetmiş olmasındaki sıcaklıkta, daha öz bir söyleyişle ‘yerli’ bir üslup kullanmasında aramak gerekir.

Mehmet Akif İnan’ın şairliği, yazarlığı kesintiye uğramış bir medeniyetin hep bu yerli üslup, kavram ve kahramanlarla yeniden dirilişi düşüncesini işler. Onun bu yolda kavramları “hakperestlik”tir, “hoşgörü”dür, “merhamet”tir, “mücadele”dir. Kahramanları Fatih, Kanunî, Sultan Abdülhamid veya Bâkî, Nedim, Şeyh Galip’tir. Fakat sendikacılıkta kahramanı yoktur. Çünkü kahraman kendisidir, kendisi olmalıdır. İlahî bir amaç içeren büyük bir ihtirasla hayatının son yıllarını bu mücadeleye vermiş, bunu bir sosyal görev ve zorunluluk saymıştır. Bugün yüz binlerce sendika mensubunun oluşturduğu sendikamız onun yorucu ve fakat verimli hayatının ürünüdür.

Mehmet Akif İnan’ın şiirlerinde dile getirdiği duyguları, yazılarında dile getirdiği düşünceleri, bugünün ve yarının Türkiye’inde milletin birliği için vazgeçilmez bir unsur haline gelen sendikamız için yol gösterici ve mücadele üslubumuza zenginlik katan ilkeleri içerir. Aynı zamanda bu eserler aydınlar ve halk için de uyarıcı bir özellik taşır.

Hak ve emek hareketinin mücessem hali olan Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen olarak sendikamızın kurucusu ve mücadeleci aydın tipinin eşsiz örneklerinden Mehmet Akif İnan’ın eserlerini derleyip yayımlayarak bünyemizin kaynaktan beslenmesine vesile olmayı amaçladığımız gibi onun öncülüğüne ve emeğine karşı vefa borcumuzu eda etmeyi amaçladık.

Mehmet Akif İnan'ın sendikamız tarafından derlenerek 2009 yılında yayımlanan toplu yazılarının sağlığında yayımlanan ve tekrar baskıları daha önce sendikamızca yapılan diğer eserleriyle birlikte vefatının 15. yılında tekrar basılması düşüncesiyle, merhumun 11 eseri yeniden gözden geçirilerek elinizdeki kitaplar ilgisinin istifadesine sunulmuştur.

Mehmet Akif İnan'ın eserlerinin okuyucuyla buluşmasında emeği geçen arkadaşlarıma teşekkür ediyor, bu yayınlarla Mehmet Akif İnan'ın daha iyi anlaşılacağına, kitapların yeni mücadele ve ideal adamlarının yetişmesine vesile olacağına inanıyorum..

Ali YALÇIN
Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen
Genel Başkanı

ÖNSÖZ

Şüphesiz bir sanatçının, bir dava adamının, bir mücadele insanının hayatının, sanatının ve mücadelesinin daha iyi ve doğru anlaşılmasını sağlayan şey eserleridir. Bir ömrün safahatını, düşüncenin gelişimini, meselelere bakış zaviyesini, etkilemeleri-etkilenmeleri görebilmek için eserlere bakmak, eserlerden hareketle kanaate ulaşmak gerekir.

Mehmet Akif İnan, duyguları yoğuran şairliği, bir zihniyetin taşıyıcısı-yayıncısı olmak bakımından dava adamlığını ve davasının gerektirdiği mücadeleci kişiliği nefsinde toplamış bir kimseydi. O, 40 yılı aşkın bir süre, yazıları ve konferanslarıyla toplumu ihya gayreti içerisinde olurken, bir sanat adamı olarak edebi verimler de ortaya koydu.

Mehmet Akif İnan, sanatının ve düşüncesinin en olgun deminde aramızdan ayrıldı. Kültür hayatımız onun olgunluk çağında ortaya koyabileceği eserlerden mahrum kaldı. Bununla birlikte bir dönemin sanat ve düşünce hayatına ilişkin tanıklığını da yitirmiş olduk. Yazıları ve söyleşileri okunduğunda görüleceği gibi eserini ortaya koyma bakımından pek

çok planları vardı. Ömür vefa göstermedi, “*Bitirip şu kuru kara ekmeği / Göç etsem diyorum yâr ellerine*” mısralarında ifadelendirdiği hasreti sona erdi, yârine kavuştu.

Mehmet Akif İnan’ın, kuruluşunda ve teşkilatlanmasında büyük emek harcadığı, 8 yıl da düşüncesini ve sanatını esere dönüştürememe pahasına, mücadeleciliğinin bir eseri olarak addedip Genel Başkanlığı’nı yürüttüğü Eğitim-Bir-Sen olarak, ailesinden sendikamıza intikal eden birikimini, çeşitli gazete ve dergilerde kalmış yazılarını ve söyleşilerini de derleyerek Kurucu Genel Başkanımıza, kültür ve medeniyet havzamızın bir büyük önderine vefa borcumuzu bir nebze ödeme gayreti olmak üzere 2009 yılında ‘*Mirası Kuşanmak*’, ‘*Aydınlar Batı ve Biz*’, ‘*İslam Dünyası ve Ortadoğu*’, ‘*Siyaset Kokan Yazılar*’, ‘*Edebiyat, Kültür ve Sanata Dair*’, ‘*Söyleşiler*’ ve ‘*Cumhuriyet’ten Sonra Türk Şiiri*’ adlarında 7 kitap olarak yayınladık.

Eğitim-Bir-Sen olarak, 2006 yılında, Mehmet Akif İnan’ın sağlığında yayınlanmış denemelerinden oluşan ‘*Din ve Uygarlık*’, ‘*Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*’; şiirlerinden oluşan ‘*Hicret*’ ve ‘*Tenha Sözler*’ adlı kitaplarını yeniden yayınlamıştık. 2012 yılında mevcudu tükenen bu eserlerin yeni baskılarını yaparak kültür ve sanat camiasının, üyelerimizin istifadesine sunduk.

2015 yılı başında, “Doğumunun 75. Vefatının 15. Yılında Mehmet Akif İnan Sempozyumu” vesilesiyle Mehmet Akif İnan’ın 11 kitabı için 3 cilt halinde nitelikli bir baskı gerçekleştirdik. Sempozyum vesilesiyle eserler yeniden gözden geçirilerek kimi hatalar düzeltildi. Mehmet Akif İnan’ın eserleri, düzeltilmiş haliyle 3 ciltlik özel baskının dışında bu baskıyla, 11 kitap olarak yeni bir kapak ve tasarımla sevenlerine

ve Eğitim-Bir-Sen, Memur-Sen camiasına takdim edilmiş bulunuyor.

İstiyoruz ki, Mehmet Akif İnan'ın mümbit bir zemin olarak görüp ömrünün en verimli çağını mücadelesine hasrettiği sendikacılığı, onun idealleri doğrultusunda Türkiye'nin en büyük eğitim sendikası olan Eğitim-Bir-Sen'in seviyeli, ilkel, millet eksenli, değerleri kucaklayan duruşuyla anlamlandırırken kendisini Eğitim-Bir-Sen'in anlayışıyla özdeşleştiren kitleyi de kurucusunun üretimleriyle buluşturabilelim ve üyelerimizin Mehmet Akif İnan'ın eserleriyle birlikte sadece bir sendikanın üyesi olmadıkları, geniş bir medeniyet havzasına dahil olduklarının bilincine varmalarını sağlayabilelim.

Yayınlarımızın Mehmet Akif İnan'ın daha iyi anlaşılmasına ve *"Kim demiş her şeyin bitişi ölüm / Destanlar yayılır mezarımızdan"* sırrının tecelli etmesine vesile olmasını diliyor, çalışmada emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

SÖYLEŞİLER

Şair Mehmet Akif İnan ile Sohbet

M. Madak: *Sayın İnan, ben ilk olarak günümüz şiiri üzerine düşüncelerinizi almak istiyorum; kısa bir değerlendirme yapar mısınız?*

A. İnan: Teşekkür ederim. Günümüzün şiiri bundan birkaç sene önceki şiir ile farklılık belirtir çizgiye geldi. Türkiye'nin geçirmiş olduğu sosyal kargaşa dönemi aynıyla yankısını şiirde de bulmuş ve Türk şiiri hızla sloganacı bir söyleşiye doğru kaymıştı. Bu kayışın elbette ki başarılı örnekleri olmadı değil; ama ne var ki, şiirsel gerilim bakımından, sanatsal kaygı bakımından bu anlayışın parlak örnekleri pek az oldu ve ancak birinci sınıf sanatçıların elinde görülebildi. Genelde şiir bir hayli ucuzladı ve bazı ideolojik unsurları taşıyan söyleyişlerle, hitabet yüklü söyleyişlerle şiirin oluşabileceği, şiir yazılabileceği gibi bir kanaat kapladı ortalığı.

M. Madak: *O dönemde ideoloji şiiri boğdu mu demek istiyorsunuz?*

A. İnan: İdeolojinin ifade ediş biçimi şiiri boğdu. Yoksa sanatı, ideolojiden soyutlayamazsınız. Özellikle çağımızda herhangi bir sanat ürününü, bir sanatçıyı ideolojinin dışında düşünmek zaten imkânsızdır. Ama ne var ki bu ideolojinin sanata yansıma

tarzı, görüntüsü, oranı değişiktir. Bizim hızlı bir kargaşa ortamı yaşamamız sanat ürünü oluşturmada gerekli olan sabrı bize âdeta vermedi. Ve aceleye gelmiş, çoğunluk başarısız örnekler sayabileceğimiz şiirler dergilerimizi işgal etti. Ben bunu şiirimiz için bir yanıyla kayıp olarak görürüm. Zaten bu tür örneklerle oyalananlar, öyle sanıyorum ki gerçekten de büyük sanat ortaya koymaya nefesleri yetmeyecek olan kişilerdi. Bu yanıyla da bize bir teselli payı çıkmıyor değil.

M. Madak: *Bir şiir enflasyonu mu vardı demek istiyorsunuz o dönemde?*

A. İnan: Şiir enflasyonu değil, şiirin özünde bir çarpıtma söz konusudur. Ve şiirin içeriğinde bir yapaylık söz konusudur. Şöyle söyleyeyim: Mesela, ideoloji âdeta çayın içinde şekerin erimesi misali verilmiş olsa, yani sanat kurallarına, kanunlarına uygun biçimde verilmiş olsa mesele yok. Ama çayı içiyorsunuz, âdeta ağzınıza şeker parçacıkları geliyor...

M. Madak: *İdeoloji şiirde sırtıyor diyebilir miyiz buna?*

A. İnan: Eritilmemiş. Yani zaman verilmemiş, emek verilmemiş. Arz ettiğim gibi o hızlı ideolojik hayat ve kargaşa ortamı âdeta sanatın istediği çileyi sanata verdirtmemiştir gibi geliyor bana.

M. Madak: *Sözü sizin şiirinize getirmek istiyorum. Gördüğümüz kadarıyla Divan şiirinin bazı özelliklerinden yararlanıyorsunuz, hatta şiirinizin kaynağını oluşturuyor diyebiliriz. Bu durum Divan şiirine duyduğunuz özel bir sevgiden mi kaynaklanıyor? Yoksa daha başka nedenleri var mı? Ayrıca şiirlerinizi Divan Edebiyatı'ndan yararlanmaya bir örnek olarak gösterebilir miyiz?*

A. İnan: Divan Edebiyatı'na beslediğim özel bir sevgi değildir benim şiirimizin özünü oluşturan unsur. Benim sevdiğim, şiirdir. Şiirin iyileridir, cins şiirlerdir. Cins şiirlere vurgun biriyim. Bu

cins şiirlerin birçoğunu da Divan şiirinde bulduğumuz bir gerçektir. Ben Divan şiirinin günümüzde modernize edilerek yeni bir sanat çıkartılmasında, onda birçok mesnet olabilecek unsurlar bulunduğunu Türkiye’de ilk olarak ortaya atanlardan biri oldum. 1960 sonrası sanatçılarından bazılarında ve daha önceki kuşağa ait sanatçıların bazılarında Divan şiirinden yararlanmak, oradan yola çıkmak gibi bir çabanın ürünlerini verdiğine tanık olduk. Yapmış olduğumuz bu münakaşalardan sonra mesela, Behçet Necatigil’in *Encam* kitabı, bu konunun aktüaliteye çekildiği dönemlerde çıktı; keza Attilâ İlhan’ın gazelleri bu meselelerin tartışıldığı dönemin ürünüdür. Turgut Uyar’ın *Divan*’ı, yine Divan konusunun tartışıldığı günlerde yazıldı. O günlerde ben bu işin hem teorisini yapmaya yöneldim, hem de o zaman çıkardığımız *Edebiyat* dergisinde bu teoriye uygun örnekler oluşturmak bakımından bazı şiirler de ortaya koydum. Göstermeye çalışıyordum ki Divan şiirinden yararlanılırsa eğer, bu biçimde yararlanılmalıdır. Yani onu çağdaş biçimde tecdit etmek lazımdır. Yoksa Divan şiirine yenik düşerek veya sözüm ona Divan şiirinden yararlanma zannıyla yola çıkıp Divan şiiriyle hiçbir kan ve ruh bağı olmayan bir şiir oluşturan örnekleri ben bu anlayışı temsil eden örnekler olarak görmüyorum. Benim şiirim, Divan şiiri kültürünü almış ve o şiiri ayrıntılarına kadar tanımaya çabalayışın kişide oluşturduğu estetik kurguyla yola çıkılarak, ama tamamen değişik imajlarla örülüp ve o eski şiirimizle arasında hiçbir taklit unsuru taşımayan bir şiir. Benim bir beytimi gösteremezseniz içerisinde Fuzûlî’yi, Bâkî’yi, Nedim’i uzaktan andıran, hatırlatan bir söyleyiş olsun. Demek ki ben mesela bir şiir oluştururken eski şiire yenik düşenlerden olmamaya çalıştım ve eski şiiri de kendi şiirine kaynak sayıp da, kaynak gösterip de tamamen indii bir şiir oluşturanlar gibi de olmadım. Zannediyorum ki kuramını ortaya koyduğum bu anlayışın uygun örneklerini yazdım. Ama bu örnekler ne nispette üstün bir şiiri ifade eder, ona ben karar vermek durumunda değilim. O, hakkımda söz söyleyenlerin söylediklerinden çıkarılmalıdır.

M. Madak: *Bu çizgiyi sürdürmekte ısrarlı mısınız?*

A. İnan: Bu anlayışı öz olarak fakat değişik yorumlar biçiminde şimdilerde devam ettiriyorum. Ama kaymış olduğum değişik tutum; bu söyleyişleri birer beyit çerçevesinde söylemekten öte, onları bütüncül bir anlayışla dillendirmeye yönelmek biçiminde oluyor. Yani, daha önceki şiirimde omurgasız gibi görülen unsurları yeni çalışmalarında tekrarlamak istemiyorum. Ve âdeta aralarında gizli bir organik bağ olan beyitlerden oluşan bütüncül şiirlere yönelme eğilimindeyim şimdilerde.

M. Madak: *Sayın İnan, şiirlerinize baktığımızda dil konusuna özel bir dikkat gösterdiğiniz anlaşılıyor, kelimeler ve sesler uyum içinde. Anlaşılır dil kullanmayı yeğliyorsunuz. Bu tutumunuz ve şiirde dil üzerine neler söylemek istersiniz?*

A. İnan: Efendim bu aslında bana ait bir özellik değil. Eski şairlerin hepsinde bu özelliği görüyoruz. Fuzûlî'nin dili, bir Necatî'nin dili değildir; Nedim'in dili bir Bâkî'nin dili değildir. Keza Cumhuriyet dönemi sanatçılarının dili bir Servetifünun dili değildir... Dil konusunda çağının yansıtıcısı olmayan, çağından ileri gitmiş veya geri düşmüş olan sanatçıların yaşarlılık tarafı çürüyor. Şimdi dikkat ediniz, bugün Servetifünun Edebiyatı'nın dili gitti ama Fikret'in oldukça sadeleşme gördüğümüz sosyal içerikli şiirleri yaşıyor daha. Cenap Şahabettin'in de öyle. Ama Servetifünun'un dil anlayışına bağlı olan şiirleri bugün maalesef okunma talihi ni kaybetmiştir. Keza daha önceki kuşaktan Hâmid, olağanüstü bir kabiliyetle Türk şiirine gelmiş olduğu hâlde dilindeki açmaz dolayısıyla maalesef bugünün sanatseverleri tarafından izlenme şansını kaybetmiştir. Ben bütün bunları göz önüne alarak günümüz Türkçesi, hatta biraz da geleceğe sarkan Türkçe kaygısıyla şiirlerimi oluşturmaya çalıştım. Dolayısıyla karşınıza sade örnekler çıktı. Ama bununla birlikte hemen ekleyeyim ki bazı Türkçe olmayan kelimeleri de bilerek ve özenle şiirlerimde

kullanmışlığım vardır. Ben bunların içinde yaşama şansını gördüklerimi özellikle kullanmışımdır. Bazılarını ise sırf seslerinin hatırına, o mısradaki müzikal ağırlıklarının hatırına kullandığımı olmuştur. Mesela bir şiirimde:

Bütün giysileri yırtsak yeridir

Yeter bana vefa elbiseleri

diyorum. Burada dikkat ederseniz hem giysi kelimesini hem de elbise kelimesini bir beyit içerisinde kullanıyorum. Öyle sanıyorum ki hem elbise kelimesi yaşama şansına sahiptir hem de o beyit içerisinde o sese ihtiyaç var.

M. Madak: *Bu açıklamalarınıza dayanarak, şiir alanında bir yenilik yaptığımızı ve kendinize has bir sanat oluşturduğunuzu söyleyebilir miyiz?*

A. İnan: Benim bir tek mısraımı kimse gösteremez filan sanatçıyı andırıyor diye. Gerek günümüzden, gerek dünden, gerekse bildiğim kadarıyla dünya edebiyatından. Ben öyle zannediyorum ki kendime özgü bir sanat oluşturmaya çalıştım. Ama bunun ne nispette başarılı örneklerini verdim bunu ben ifade edemem. Yine öyle zannediyorum ki orijinaldir ve değişiktir söyleyişim. Şunu da hemen ekleyeyim ki her yenilik kollayan sanatçı, başarılı örnekler verememiştir. Dön dolaş daima söylerim: Mesela Şinasi, edebiyatımızda yeniliğin bayraktarlığını yaptı. Şinasi'nin şiirlerine bakıyoruz, çok başarısızdır... Keza Gökalp, Yurdakul yeni bir edebiyat anlayışının temsilcisi oldular; ama ortaya koydukları eserler, sanatsal ağırlık bakımından bir hayli hafiftir. Orhan Veli ve arkadaşları için de aynı şeyi söyleyebilirim. Onlar da edebiyatımızda bir yenilik oluşturdular; Birinci Yeni'yi başlattılar. Ama kendilerinin kişisel sanat yetenekleri sınırlı... Yani aslolan yalnız bir yenilik değil, o yeniliği üstün bir sanat yeteneğiyle, başarısıyla ifadelenidirmektir. Ben bunu yapabildim mi? Buna karar vermek benim hakkım ve haddim olmamalı.

M. Madak: Okurlar örnek olarak aldığımız şiirlerinizde de fark edeceklerdir, tüm beyitleriniz değişik ve çarpıcı imajlarla yüklü. Bu imajlar konusunda neler söyleyeceksiniz?

A. İnan: Ben hem iphama (kapalılığa) hem de vuzuha (açıklığa) yer verdim ve bunu kolladım şiirlerimde. Ayrıca şiirim, imajist bir şiirdir de. Ama imajlarımın hiçbirisi absürd (saçma) değildir; teşbihlerimde daima bir denge vardır ve aklın kurallarına aykırı olmayan imajlar üretmeye çalışmışımdır. Şiirimde zengin bir imaj örgüsü, anlaşılır bir tertip içerisinde verilmeye çalışılmıştır.

M. Madak: Bu arada şiir geçmişinizden ve şiirdeki aşamalarımızdan söz eder misiniz?

A. İnan: Şiirim bir bakıma geç kaldı diyebilirim. Ben yetiştiğim coğrafya gereği ve ilgi kurma mevkiinde bulunduğum edebiyat anlayışı bakımından uzun süre geleneksel edebiyata, statik edebiyata çok bağlı bir anlayış sürdürdüm. Mesela, Divan Edebiyatı duyarlılığının hâlâ çok yoğun biçimde devam ettiği Urfâda yetiştim. 1960'lara kadar ben edebiyatımızdaki yenileşme macerasına yani Necip Fazıl'ların başını çektiği ondan sonra; Asaf Halet'te, Dağlarca'da, Attilâ İlhan'da ve İkinci Yeni'de rastlamış olduğumuz yeni edebiyat zıplamalarına maalesef geç ulaştım. Hatta psikolojisi, anlayışı içerisindeydim. Ve dolayısıyla farklı bir şiir üretimi sürdürüyordum. Divan şiirinin etkisinde aruzla gazel ve rubailer yazmaktaydım. Giderek kendimde bazı yenileşmeler oldu: Heceye yöneldim. Bu sefer de Halk şiirinin bazı örneklerini tanıdım, benimsedim ve Halk şiiri ile Divan şiirinin ortalaması bir anlayışı modern örneklere kavuşturmaya çalışan bir tutum sürdürdüm. Bu dönemimin şiirleri, o dönemin birçok sanat ve edebiyat dergilerinde yer aldı. Ve ben maalesef sonradan tamamen değiştirmiş olduğum bu anlayışın örneklerini ortaya koyarak edebiyat dünyasında göründüm. Bu görünüş benim hakkımda belki

bazı çevrelerce bir kanaat oluşturmuştu; ben o kanaati, 1970'lere doğru tamamen değiştiren yeni şiir ortaya koymakla gidermeye çalıştım ve gidermeye katkısı olsun diye de yeni anlayışımın kuramını ifade eden yazılar yazdım.

M. Madak: *Şiiri bir akıl-mantık işi olarak görenler olduğu gibi, şiir bir coşku-duygu işidir diyenler de var. Siz bu konuda nasıl düşünüyorsunuz?*

A. İnan: Doğru. Bunun ikisinin de örnekleri var: Coşkuya, duyguya dayanan örnekler olduğu gibi aklın oluşturduğu örnekler de var. İkinciler umumiyetle kuru oluyorlar, lirizmden yoksun oluyorlar. Bence sanatçının esas kalkış noktası duygudur, duyarlıktır. Aklı, o duyarlılığı biçimlendirmede görevlendirmek gerekir... Benim anlayışım budur, şiirimde bunu gerçekleştirmeye çalışıyorum. Şiirim duygudan yola çıkıyor ama kültürüm, aklımla törpülüyorum ve şiirsel hâle gelmesinde aklıma ve düşünceme hak tanıyorum.

M. Madak: *Çok özel bir soru yöneltmek istiyorum Sayın İnan, isterseniz cevaplandırmayabilirsiniz: Beğendiğiniz şairler var mı, varsa kimler?*

A. İnan: Kendi beğenime uygun düştüğü için bazı şiirlere, sanatçılara prim verenlerden değilim. Kendi alanı içerisinde kendi şiir iddiası içerisinde başarılı sanat oluşturan bütün sanatçılara karşı bir takdir duygusu içerisindeyim. Dolayısıyla çeşitli anlayışların başarılı örneklerini sevmişimdir. Bunu özel bir isme bağlamayı lüzumlu görmüyorum. Ama birkaç isim söylenecek olursa; "İkinci Yeni" hareketinden Karakoç'u, Cemal'i onun dışındaki "Mavi Hareketi"nden Attilâ İlhan'ı, daha yakın kuşaktan Cahit Zarifoğlu'nu, İsmet Özel'i başarılı sanatçılar arasında görmekteyim.

M. Madak: Teşekkür ederim. Bildiğiniz gibi Divan şiiri için ve günümüz şiiri için geçerli olan bir tartışma var: Şiirde cinsellik. Bu konudaki düşünceleriniz...

A. İnan: Bu, bir bardak suda koparılan fırtınadır. Sanat yeteneklerini çok sınırlı bulduğum bazı sanatçılarda özenle öne çıkarılmak ve dolayısıyla kendi isimlerini yaygınlaştırma çabasıyla iç içe görüyorum bu kaygıyı. Divan Edebiyatı'nda "cinsel sapıklığı" gören adamların ve âdeta cinsel sapıklığı, edebiyatın da içeriğinde bulundurması lazım gelen bir konu olarak görmek isteyenlerin zihninde çarpıklık olduğu kanaatini taşıyanlarla beraberim ben. Bizim şiirimizde öne çıkan böyle bir sapıklık olmadığı, edebiyatla uzaktan ilgilenenlerin bile bildiği bir gerçektir. Edebiyatımızda sapık insanlar hiç görülmedi mi? Elbette olmuştur. Ama ne var ki Türk Edebiyatı böyle cinsel sapıklığı belirgin, kalın bir damar olarak devam ettiren bir anlayışı dışlamıştır.

* * *

M. Madak: Sayın İnan, dergilerde Divan şiirinden özellikle Şeyh Gâlib'in şiirlerinden tahliller yapıyorsunuz; neden böyle bir işe giriştiniz?

A. İnan: Kendi şiirimi kurma döneminde kuramını yaptığım anlayışın bir uzantısı olarak görünüz onları. Şimdi evvela Divan şiiri nasıl anlaşılmalıdır? Bu konuda ben edebiyat çevresinin hatta edebiyat hocalarının maalesef tam bir eksiklik içerisinde olduğunu görmekteyim. Sanatçıların da Divan Edebiyatı'na yaklaşmakta ve kavramakta gerekli ön bilgiye ve kültüre sahip olmadıkları realitesiyle karşı karşıyayım. Onun için Divan şiirinin bazı örneklerini yorumlamaya yöneldim. Dikkat ederseniz benim yorumlamaya yönelmiş olduğum şiirler ünlü şairlerimizin aşağı yukarı en ünlü örnekleridir. Bunun sebebi şu: Mesela, Fuzûlî denildiği zaman akla ne geliyor? "Beni candan usandırdı

cefadan yâr usanmaz mı?” Şeyh Gâlib denildiği zaman akla ne geliyor? *“Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenara düştü.”* Yorumlamak için özellikle bu şiirleri ele alıyorum. Edebiyatla ilgilenip de bu şiirleri duymamış olan yoktur. Bu şiirleri bildiklerini zannediyorlar... Benim çalışmalarımı, hele biz nasıl anlıyormuşuz o şiirleri, doğru dürüst kavıyor muymuşuz gibi bir merakla okusunlar. O yazıyı okuyunca görecekler ki kendilerine öğretilen, eski edebiyatımızın birer dedikodusu mahiyetindedir; özünden, derinliğinden haber verilmemiştir kendilerine. Bu belli örneklerden kalkışımın nedeni budur.

M. Madak: *Divan şiirinin, bugüne seslendiğini yarına da seslenebileceğini çıkarabilir miyiz buraya kadarki açıklamanızdan?*

A. İnan: Bu sorunuza aktüel Türk Edebiyatı cevap vermiştir. Divan Edebiyatı'nı yararlanmak için kendisine hedef seçmiş olan sanatçıların ortaya koyduğu anlayışla da bu billurlaşmıştır ki Divan Edebiyatı günümüze de hatta gelecek yüzyıllara da söyleyecek birçok derin sanatsal mesajları ihtiva etmektedir.

M. Madak: *Bildiğiniz gibi “sanat için sanat”, “toplum için sanat” tartışmaları Batı’da da bizde de uzun süre devam etti. Hızını ve şiddetini yitirmekle birlikte günümüzde de sürüyor. Bu konudaki görüşünüz nedir? Ayrıca, bu tartışmalar yönünden Divan şiirini değerlendirir misiniz?*

A. İnan: Efendim bunlar eski konular. Bizde Tanzimat’tan bu yana hep tartışıldı: “Halk için sanat” “sanat için sanat” gibi. Bizde de Batı’da da son yüzyılın sorunlarıdır bunlar. Kimileri: “Sanat bir sosyal gerçeği yansıtmalıdır, topluma yararlı olmalıdır; halkı uyarmada, geliştirmede, yönlendirmede rol üstlenmelidir.” diye düşünmüşlerdir. Kimileri de: “Sanatın sanat kuralları içerisinde söylenmesi gereğini, çağla bağlantılarının daha belirgin olmasını” savunmuşlardır. Bunun her ikisinin de başarılı örnekleri

ortaya kondu. Kimilerinin zevki sosyal konulara ağırlık veren sanatı istiyor, kimileri daha çok sanat yanı ağır basan örnekleri istiyor. Bu günümüzde de hâlâ konuşuluyor. Aslında toplumla ilgisi çok sınırlı gibi olan sanat anlayışlarında bile yakından bakacak olursak çağı, toplumu yansıtan bir espri görmüyor değiliz. Mesela, herkesin Divan Edebiyatı konusunda –herkesin demeyim de– bazı kişilerin şöyle bir yargısı var: Toplumdan kopuk bir sanattır, soyut bir sanattır, çağı yansıtmıyor, statiktir diye anlayanlar, yorumlayanlar oluyor. Oysa ben bu kanaatte değilim. Şöyle ki: Altı yüz yıllık bir şiir serüvenidir eski edebiyatımız, Divan Edebiyatımız. Onda görüyoruz ki on dördüncü yüzyılın sanatıyla on sekizinci yüzyılın sanatı dinamik bakımından çok büyük farklılık gösteriyor. Kalkıp siz Bâkî’yi on dördüncü yüzyıl içinde mümkün değil düşünebilirsiniz. Nedim’i on üçüncü yüzyıla taşıyamazsınız. Yani toplumla ilgileri çok sınırlı gibi görünse bile, ister istemez sanatçılarda kendi toplumlarına tanık olma, kendi çağlarını yansıtmaya özelliklerini belli bir oranda bile olsa biz görmekteyiz. Tamamen toplumcu olan sanatı bekleyen bir açmaz vardır: Aktüaliteye yenik düşmek. Değişen çağ, değişen şartlar o tür sanatın bir yanını kemiriyor, bir yanını çürütüyor. Heraklit diyor: “Bir suda iki defa çimemezsiniz.” Çünkü zaman akıp gitmekte. Şimdi siz bugünün realitesinin fotokopisi mahiyetinde bir sanat oluşturursanız bunun ancak olsa olsa edebiyat tarihi açısından bir değeri, ağırlığı olabilir. Ama geleceğe yansıyan yanı çok az olur, çok sınırlı olur. Niye? Değişen yüzyılda değişen bir sosyal yapı karşımıza çıkacaktır; o sosyal yapıya, geçmişin çağına, realiteye fazla bağlı olan sanatı pek bir şey söyleyemez duruma gelecektir. Özetleyeyim: Büyük sanatçılar bir yanıyla gerçekte toplumcu olmuşlardır öte yanıyla sanatı ihmal etmemişlerdir. Bu bakımdan “Sanat sanat içindir.” ve “Sanat toplum içindir.” gibi bir tartışmayı, bir yerde artık edebiyatın dışına konması lazım gelen ve edebiyatın ancak dedikodusuyla uğraşan insanlara yakışan bir sorun olarak görüyorum. Çünkü bu konu-

ya edebiyatımız ve dünya edebiyatı cevap vermiştir. Yaşayan sanatçılar, büyük sanatçılar söylediğim gibi bir yanıyla toplumdan devşirmişlerdir konularını öte yandan onu, çağları aşabilecek bir diyalektikle evrensel bir boyut içerisinde oluşturmuşlardır, sanat hâline dönüştürmüşlerdir. O bakımdan bu tür tartışmalar bana kalırsa edebiyatın içinden çıkarılmalıdır.

M. Madak: *Şimdi de sözü Cumhuriyet dönemi şiirine getirmek istiyorum. Bugünkü şiirin oluşması ve gelişmesi konusunda sizin değişik bir yaklaşımınız var. Bu görüşünüzle ilgili bilgi verir misiniz?*

A. İnan: Efendim öncelikle şunu söyleyeyim ki bu görüş, tarafımdan ortaya atılmıştır. Çeşitli yazılarımda ve edebiyat üstüne yaptığım konuşmalarda Cumhuriyet şiirine iki ana damar belirledim ben. Bu iki ana damardan birini Necip Fazıl ötekini Nâzım Hikmet ifade ediyor diye bir kanaate varmışımdır. Günümüze kadar gelen şiirin izlerini süreceksak bu iki sanatçıya çıkıyor. Veyahut da günümüzün şiiri bu iki ana damar üzerinde gelişiyor. Bu iki kaynaktan süt emdi kanaatini taşımaktayım. Bunu biraz daha açacak olursam şöyle ifade edeyim: Nâzım'ın şiiri; ses ustalığına dayanan, hitabeyi ihtiva eden kendine özgü hitabet dilini örgülestiren bir sanat geliştirdi. Yani hitabet yüklü bir sanat. Farklıca örneklerini Fikret'in şiirlerinde veya daha önce Nâmık Kemal'de görmüş olduğumuz bir çizgiyi, kendi yenileyerek geliştirerek gününde temsil etti. İdeolojik özlü, ağırlıklı Nâzım'ın şiirlerinin belkemiği, doğrudan doğruya bir tebliğdir. Bir bildiri taşıyor. Necip Fazıl'ın şiiri öz bakımından Nâzım'inkinden değişik. O âdeta bir tebliği değil bir telkini amaç edindi. Bir bildiriyi, bir dışarıdan hitabeyi değil de âdeta içe seslenen, ruha, derine seslenen ve insanın iç kargaşasını şiirleştiren, insanın bunalımlarına kapı aralayan bir sanat geliştirdi. Bu bakımdan, şiirimizdeki bugünkü Marksist öz, Nâzım'a istinat eder, onun dışındaki estetik anlayış ve giderek sanatı soyutun en uç noktalarına çeken anlayış, Necip Fazıl'da ilk temsilcisini bulmuştur diyebiliriz.

M. Madak: *Sayın İnan belki kehanet olacak ama Türk şiirinin geleceği konusunda ne dersiniz?*

A. İnan: Bir yanıyla kehanettir. Bir yanıyla da görünen köy kılavuz istemez, derler. Öyle zannediyorum ki bazı moda görüntülü hareketlere sanatını fazla abandıran kimseler, sanatçılar, geleceğe sarkma talihini bir ölçüde kaybediyorlar. Yani sanatında dengeyi kurabilmiş olan, geçmiş sanatla günün sanatı arasında oranlamayı başarıyla yapmış olan ve sanatın hangi yanının evrensel özellikler ihtiva ettiğini, dolayısıyla geleceğe de hitap edebilir unsurlar taşıdığı inceliğini kavrayarak sanat üretkenler geleceğe kalırlar. İzleyebildiğim kadarıyla bugün Batı'da görülen o kargaşa döneminin, bunalım döneminin yansıtıcısı olan sanat daha sakın bir çizgiye doğru kayıyor ve âdeta o boz bulanık akan sular daha sakın ve daha net bir görüntü kazanıyor... Geleceğin şiirini, modern imajlara dayalı ama dünya şiir geleneğiyle kan bağı, ruh bağı, beyin bağı koparmamış olan yenilikçi atılımların ürünleri oluşturacaktır. Bu tür şiirler geleceğe kalır ve geleceğin sanatını oluşturmada kaynaklık eder gibi düşünürüm.

M. Madak: *İsterseniz şiirden ayrılalım Sayın İnan. Diğer türlere oranla Türk şiirinin büyük aşamalar gösterdiği bir gerçek... Öykü, roman ve tiyatro gibi türlerin gelişimi şiirle bir paralellik gösteriyor mu?*

A. İnan: Ben bir paralellik göremiyorum. Değil ben, bütün edebiyat uzmanları bu paralelliği göremiyorlar. Türk şiirinin kaydedildiği büyük aşamalara uygun bir roman, hikâye, hele hele tiyatro eserlerine maalesef edebiyat dünyamız tanık olmadı. Şiirdeki köklü yapımız ve güçlü birikimimiz daima başarılı ve üstün örnekler ortaya koydu ama biz bunu nesre dayalı olan edebiyat türlerinde gereği gibi yankılatamadık.

M. Madak: *O zaman ben güncel bir tartışmaya getireyim sözü: Türkiye’de roman var mı, yok mu?*

A. İnan: Türkiye’de roman var. Hikâye de var, tiyatro da var. Ama zannediyorum ki büyük Türk romanı yazılmadı. Büyük Türk hikâyesinin birkaç örneği var ama genelde yine yazılmadı. Tiyatro ise hiç yazılmadı. Mevcudun başarılı örnekleri var. Ne yazık ki şiirde kaydettiğimiz zirveyi mahcup etmeyen bir nesir tırmanışını biz gösteremedik. Gerek günümüzden olsun gerekse yakın geçmişten başarılı örnekler mevcuttur. Mesela, Tanpınar’ın roman anlayışının yerli roman oluşturmada mutlaka göz ardı edilmemesi lazım gelen bir kaynak olduğunu ifade etmek isterim. Peyami’nin ruh çözümlemelerine yönelik romanları bile bazı yerli nitelikler taşır. Daha yakın dönemden Kemal Tahir’in romanları içerik itibarıyla tamamen yerli bir anlayışın romanlaştığı örneklerdir. Ama roman sanatı bakımından münakaşa edilir tarafları vardır. Bu arada bazı şairlerin roman da yazmış olalım der gibi yazdıkları romanların çok kötü olduğunu söylemeye bilmem lüzum var mı? Bilhassa bizde “köy romanı” oluşturmada ortaya konan eserlerin büyük ölçüde ilkel ve zavallı örnekler olduğunu da üzülererek ifade etmek durumundayım.

M. Madak: *Gerçek ve büyük Türk romanı neden oluşturulamadı? Bunun nedenini de şiirde olduğu gibi “ideoloji” unsuruna mı bağlıyorsunuz, yoksa daha değişik nedenleri var mı?*

A. İnan: İki sebebi var: Birincisi büyük romancı çıkmadı. Bütün bu engelleri yırtarak aşan büyük sanat nefesine sahip romancı çıkmadı. İkincisi ise bu tarzın bizde yeni oluşudur. Ana hatlarıyla bu iki sebep söz konusu olabilir...

M. Madak: *Bu türün yeni olduğundan söz ettiniz. İlk roman ürünlerimizin Batı’yı taklit ya da aynen kopya biçiminde olmasının da bir etkisi olabilir mi?*

A. İnan: Önceleri kopya edilmesi elbette kaçınılmazdı. Çünkü bizde olmayan örnekti. Bunu Batı'dan almıştık. Batılı aletlerle yerli şarkılar üretmeye çalışacaktık. Gerek Nâmîk Kemal gerek Ahmet Mithat Efendi bir ölçüde bunu yapmaya çalıştılar. Bu aleti iyi kullanmakta elbette Halit Ziya aşama gösterdi. Onun ardından gelen Yakup Kadri, gerek bu aleti kullanmakta gerek ona bazı yerli unsurlar katmakta gerçekten başarılı bir çalışmacı olarak ortaya çıktı. Ne yazık ki büyük sanat dehasıyla ortaya çıkan bir romancı Türk Edebiyatı'nda görülemedi...

M. Madak: *Türkiye'de roman yok diyoruz ama Türk romanları yurt içinde ve yurt dışında ödüller alıyor.*

A. İnan: Ödül aslında bir yanıla ölçüdür. Ama ödül hiçbir zaman için şaşmaz ölçü değildir. Romanımızın başarılı örnekleri ödüllendiriliyor olabilir, bir. Daha önemlisi ideolojik kaygılarla ödüller dağıtılıyor, iki. Ödüllendirmelerde ideolojik kaygıların öne çıktığı en ciddi ödül kurumlarında bile gözlemleniyor. Mesela, Nobel Ödülü... Çağımız bir yerde ideoloji çağıdır, insanlar ne kadar münevver olsalar da kendi ideolojilerine, anlayışlarına daima öncelik tanımak gibi bir anlayış içerisinde yer alıyorlar. Dolayısıyla bizden olsun da nasıl olursa olsun veya bizden olanların en başarılı örneğini ödüllendirelim gibi bir anlayış bu ödüllendirmelerde yer alıyor. Bu ödüllendirmelerin örneğini Türkiye'de de görebiliriz: Son zamanlarda çok tartışılır oldu ödül enflasyonu. Dikkat ediniz son on-on beş yılda ödül alan sanatçıların büyük bir çoğunluğu fiilen unutulmuştur. Edebiyatta ısrar etmemişlerdir, devam etmemişlerdir ama adamın şiiiri Türk Dil Kurumundan şuradan buradan ödüller almıştır, birkaç sene önce birincilik, ikincilik, üçüncülük. Adamlar şiiirde bugün namevcut, romanda yok, devam etmemiş. Demek ki bizde de dünyada da bu ödüllendirmeler bizi pek kandırmasın. Nitekim Nobel almış birçok sanatçı var, ama kendilerine hiç de birinci sınıf sanatçı gözüyle bakılmamıştır. Bazen de hakkı olduğu hâlde dünya ede-

biyat çevrelerince önemli addedilmesine rağmen ödül alamayan veya ödülleri çok geciktirilen sanatçılar da var. Mesela Kafka'yı edebiyat dünyası buna belli başlı bir örnek sayar.

M. Madak: *Bizde Tanzimat'tan önce roman türünün olmayışının nedenleri nelerdir Sayın İnan?*

A. İnan: “Bizde eskiden neden roman olmadı?” sorusu üzerine de tartışmalar oldu. Bu tartışmalardan birisi ilginçtir. Cemil Meriç'e aittir. Cemil Meriç diyor ki: “Roman aslında kişilerin hayatlarının mahremiyetlerinin sergilenmesi işidir, dolayısıyla kişilerin özel hayatlarının mıncıklanması işidir, bu ise bizim uygarlığımızın, geleneksel yaşantımızın esprisinin dışında kalan bir vakıadır, bizde romanın oluşmaması biraz da bu uygarlık farkıyla ilgilidir.” Bu görüş bence üzerinde durulması gereken bir tespittir. Tartışılması gerekir.

M. Madak: *Ülkemizde genç sanatçılara gereken değer veriliyor mu, onlara destek olma çabaları var mı?*

A. İnan: Var. Güdümlemek yarışı var. Eli kalem tutan bir vatandaş buldukları zaman onlara ideolojiyi talim ettirmek için yalpa kürek seferber olan çevreler var. Bunun dışında o kişide edebiyat yeteneğini geliştirmeye öncelik veren öncüler de yok değil. Ama maalesef çok azınlıklar.

M. Madak: *Sözünü ettiğiniz durum bilinçli olarak mı yapılıyor, yoksa bir yanlış anlama mı var?*

A. İnan: Edebiyat halis mensuplarınca hiçbir dönemde yanlış anlaşılmadı. Politikaya yenik düşenler, sanatı bildiriye dönüştürenler ve sanat yalnızca bunu ihtiva etsin diye düşünenler hariç...

M. Madak: *Sayın İnan, son olarak söylemek istediğiniz ya da eklemek istediğiniz şeyler var mı?*

A. İnan: Efendim, söylemek isteyeceğim şey kendimin değil aynı zamanda kültür hayatımızın ve edebiyat hayatımızın derdidir. Bugünkü aydınlarımız maalesef edebiyatla gereği gibi ilgilenmiyorlar. Dün hiçbir aydın düşünemezsiniz ki sanatla bağlantısı olmasın... Ezberinde şiirler olmayan, divanlar karıştırmamış bir aydına “aydın” gözüyle bakılmayan bir geçmiş... Yaşadıklarıyla yakın bir bağlantı içindeydi çünkü aydınımız... Ama çağ değişti, meslekler ayrıldı, hayat hızlı bir seyir takip eder oldu, dolayısıyla insan ancak kendi konularına yetiştiriyor diye karşımıza çıkabilirsiniz...

Bu bütün yüzyılımızın ortak durumudur. Ben Türkiye’deki aydının sanatı izlemekte Batılı aydından geride kaldığını üzülenek görmekteyim. Bugünkü sanat edebiyat dergilerine bakınız; şiir, hikâye, roman kitaplarının sayısı kadar bile değil veya edebiyat öğrencilerinin sayısı kadar bile değil. Öteki aydınlara da hitap etmesi, onların da bu ürünleri izlemesi zorunluluğu bir tarafa yani bizzat edebiyatla ilişki hâlinde bulunması lazım gelen çevrelerce bile edebiyat ürünleri gereği gibi izlenmiyor. Bunu büyük bir eksiklik olarak görürüm. Ama bunu edebiyatın bir eksikliği olarak görenlerden değilim. Bu durum aydınlarımızın bir genel hastalığıdır. Bu genel hastalığın temelinde de kuşkusuz Türkiye’de uygulanan eğitim politikaları yatar. Millî eğitimimizin içinde bulunduğu çarpıklık yatar. Ve kültür meselelerinin devletçe layıkıyla kavranmadığı gerçeği yatar ve politikanın edebiyatı çok kötü biçimde kasten ezdiği gerçeği yatar. Bu gidiş devam ettiği sürece Türkiye’nin büyük hamleler yapmasının imkânsız olduğunu bir kehanet olarak değil bir gerçek olarak ifade etmeye mecburum. Bir ülkenin aydınını gerçek aydın kılan, o ülkenin uygarlığının ve duyarlılığının tam bir yansıtıcısı olan sanattır. Sanatıyla bağlantısını koparan bir aydının o ülkenin aydını olamayacağını, o ülkenin kalbine kulağını veren, o ülkenin hastalığını ya da sağlıklı yanını tanıyan bir aydın olmadığı kuşkusuzdur. Dolayısıyla

Türkiye'nin sosyal realitesine aykırı bir aydın üretiminin bir mekanizması hâline gelmiştir. Türkiye'de Millî Eğitim yetkililerinin de bu işe bilerek veya bilmeyerek yardımcı olmaları Türkiye'nin meselelerinin kördüğüm hâline gelmesine neden oluyor. Türkiye bugün bir açmaz içerisindeyse bunun bir tek sebebi vardır: Kültür zaafıdır, uygarlık enflasyonudur ve aydınımızın ülkesi insanına, uygarlığına aykırı biçimde yetişmiş olmasıdır.

M. Madak: *Türk kültürünü ve bugünkü kültür yaşamımızı yabancı kültürler etkiliyor mu demek istiyorsunuz?*

A. İnan: Ortada Türk kültürünün varlığı bile görülemez hâle geliyor; bu, güçlü kurumların ihmalinin bir sonucu... Biz ne kadar başarılı sanat üretirsek üretelim devletten güçlü değiliz. Millî Eğitim'den güçlü değiliz. Biz âdeta ağızdan dolma tüfekle bir atış yapıyoruz, öbür tarafta daha güçlü olanlar âdeta bize mitralyöz ile mukabelede bulunmaktadır ve böylece sanat ortamını zavallı bildircinler gibi avlamaktadırlar.

M. Madak: *Bu durum karşısında sizce ne yapılmalıdır?*

A. İnan: Ülkemizin sorununun bir kültür sorunu olduğunu, uygarlık sorunu olduğunu yürekten tanımış, kavramış olan aydınların kavgalarına yoğunluk vermeleriyle, belki bu mesele bir ölçüde giderilir, önümüzdeki betonların kırılması mümkün olabilir. Bu işi kavrayan gerçek aydınlar bunu ele almalı ve sürekli olarak bunu yazmalı, bunu konuşmalı, bunu anlatmalıdır. Ola ki sağır sultanlar da bunu duya.

M. Madak: *Görüşme için teşekkür ederim Sayın İnan.*

Yeniğün, 2 Nisan 1982, 29 Haziran 1982
(İki bölüm hâlinde)

İslâm Edebiyatı

İslâm: *İslâm Edebiyatı deyince ne anlıyoruz?*

A. İnan: Müslüman sanatçıların oluşturduğu edebiyat eserlerinin tümüne birden İslâm Edebiyatı diyoruz.

İslâm: *Yani konularını, ilhamlarını İslâm'dan alan sanatçıların oluşturduğu edebiyat, İslâm Edebiyatı oluyor öyle mi?*

A. İnan: Bir Hıristiyan şair, İslâm mukaddeslerini konu edinecek şiirler yazdığına onun yazdıklarını nasıl İslâm Edebiyatı'na dâhil edemiyorsak bir Müslüman sanatçının da konusuna bakılarak değerlendirilmeyeceği açıktır. Biri neyi yazarsa yazsın, Hıristiyan; diğeri neyi yazarsa yazsın Müslüman sanatçıdır. Yani aslanan konu değil, konunun idrak biçimidir. Divan şairlerine bir bakalım.

İslâm: *Evet, ben de onu soracaktım. Mesela Divan şairlerimiz Müslüman'dırlar ama yazdıklarına bakıyoruz aşk, şarap ve kadınlarla dolu. Şimdi onların bu yazdıklarını İslâm Edebiyatı'na mı dâhil edeceğiz?*

A. İnan: Eski edebiyatımızı dinî ve lâ-dinî diye ikiye ayıran anlayışı doğru bulanlardan değiliz. Bu ayırımı, bize Batı'dan aktarıldı. Bu anlayışa uyarsak yalnız Nedim gibileri değil, Kadıasker

Bâkî'yi, Şeyhülislâm Yahya'yı da 'din dışı' saymak gibi hatalara düşmüş oluruz. Oysa Nedim'den Karacaoğlan'a kadar Divan ve Halk sanatçılarımızın hepsi İslâm Edebiyatı'nın mensubudurlar. Eski sanatçılarımızın aşk, şarap, kadın konusundaki yaklaşımlarını da çok defa yanlış ve tek yanlı olarak yorumluyorlar. Malumdur ki söyleyişlerin çoğu, İslâm'a uygun açıklamaları olan bir muhtevanın terennümleridir.

İslâm: *Hiç aykırı olanları yok mu yani?*

A. İnan: Vardır. Bazısında İslâmca ayıp ve kabih görülen unsurlar, söyleyişler bulabilirsiniz. Ama bu dahi onların İslâm dışına itilmeleri için yeter sebep değildir.

İslâm: *Onların bu durumlarını mesela herhangi bir Müslüman'da görülebilen hatalara, günahlara benzetebilir miyiz?*

A. İnan: Benzetebilirsiniz. Nasıl ki onlar, bu suçları dolayısıyla gayrimüslim muamelesi görmüyorlarsa...

İslâm: *Bu durumu eski toplumumuzun daha başka kurumlarında da bulmaktayız.*

A. İnan: Öyledir. Mesela Osmanlı yönetimi, İslâmî bir yönetimdi. Birçok eksik ve yanlışlarına bakarak bu yönetimi din dışı sayıyor muyuz? Eski edebiyatımız da öyle. İslâm'a muvafık düşmeyen bazı tezahürler olmakla birlikte, bu edebiyatımız genelde İslâm Edebiyatı'dır. Tanzimat sonrası edebiyatımız için Batı tesirinde Türk Edebiyatı denildiği malumdur. Eski edebiyatımızsa en azından İslâm etkisinde gelişmiş bir edebiyattır. Üzerinde bu etkiyi görmediğimiz, bir tek eski sanatçımız yoktur.

İslâm: *Çoğunda, İslâmî tebliğ var diyorsunuz.*

A. İnan: İnsana, eşyaya, tabiata, olaylara Müslüman bir kafa ve yürekle yönelmişlerdir. Onun için hemen hemen her yazdıkları İslâm Edebiyatı mahsulüdür. Gelin başta sorduğunuz soruya daha tamam bir cevap düşünelim: Yazdıklarında İslâm'ın emir ve nehiyelerine bağlı kalan Müslüman sanatçıların her yazdıkları İslâm Edebiyatı'nın malıdır, diyelim.

İslâm: *Bu emir ve yasaklar, özgür sanat üretimine bir kısıtlama, bir sınırlama getirmiş olmuyor mu?*

A. İnan: Bunlar gayriinsani sınırlamalar değildir. Ahlaksızlığa yol vermeyen ideal hudutlardır. Sanatın asıl amacını belirleyen soylu düsturlardır.

İslâm: *Yani sanattan sosyal yarar bekleyen, bir bakıma toplumcu, sanatı toplum yararına kullandıran sınırlar. Buna tebliğ diyebilir miyiz?*

A. İnan: Tebliğ ifadesine değişik bir tarif getirenlere rastlıyoruz günümüzde. Âdeta militan bir tavır bekleyenler var sanattan. Bunlar edebiyatla diğer meslekleri karıştırıyorlar gibi. Sanatçıdan bir politikacının, bir vaizin ya da hukukçunun üslup ve işlevini bekliyorlar. Edebiyatsa kendi kuralları içinde konuşan bir sanattır. Bir propaganda vasıtası olarak aranmamalıdır. İslâm dışı bazı ideolojilerin sanattan istedikleri “şartlandırıcılık” görevi, bizim için de ölçü olarak alınmamalıdır.

İslâm: *Evet, onlar sanatı âdeta bir reklam yazarlığı mahiyetinde görüyorlar.*

A. İnan: Bizde ise reklamcılık yoktur. Emtianın vasfını beyan vardır ancak. Bu inceliği, bu özelliği eski sanatçılarımızda hakıyla bulmaktayız. Mevlânâ'yı, Yunus'u, Fuzûlî'yi, Gâlib'i, hatta Hafız'ı, Sa'dî'yi düşününüz. İslâmî propaganda diye bir çabaları oldu mu? Oysa o zamanlarda da küfür vardı, bâtıl vardı. Ne yaptı bu sanatçılar? İslâm duyarlığının, tefekkürünün yansıtıcısı oldu-

lar ve bu yansıtmayı asla bir propaganda çerçevesinde sunmadılar. Yani edebiyatın tebliğciliği, kendine özgüdür. Mimarının, müziğin tebliğciliği nasıl kendine özgü ise Batı kökenli ideolojiler, sanattan zorla, sanat dışı şeyler istiyor. Onların bu isteği, bizi de etkilememeli, yönlendirmemeli. Aslında onların istedikleri sanat değil, politikadır ve bu politik talepse sanatın kalıcılığına, ölümsüzlüğüne, evrenselliğine vurulan bir zincirdir. Mevlânâ'yı yedi yüz yıldır diri tutan, bütün büyük sanatçıları diri tutan ve her dönemin insanı için yararlı kılan, sanat dışındakilere itibar etmemeleri olmuştur.

İslâm: *Yani Müslüman sanatçı direkt tebliği üstlenmemeli mi?*

A. İnan: Demek istediğim bizim sanattan beklediğimiz tebliğ, bize özgüdür. *Mevlid*'in, *Su Kasidesi*'nin Yunus'un şiirlerinin içinde, Batılı ideolojilerin aradığı militan özü bulamazsınız. Ama bunların hepsi, İslâmî eserdir. Biz kendi kurallarımız içinde oynamaya, kendi geleneğimiz içerisinde sanatı sürdürmeye bakmalıyız, diyorum. Öteki anlayışların koyduğu kaidelerle bir reaksiyon olsun diye sanat telakkimize bazı aşlamalar, suni yönlendirmeler yapmamalıyız. Onlarda var, niye bizde olmasın cinsinden yanlışlığa düşmemeliyiz. Nasıl ki İslâm dışı uygulamaların sonucu olarak ortaya çıkan sorunlara İslâm'dan cevap beklemek anlamsızsa, onların oluşturduğu sanat anlayışlarına bakarak, bizim de öyle sanat anlayışlarında karar kılmamız, uygun değildir. Biz nasıl ki “nevi şahsına münhasır” bir dünya görüşü isek sanat anlayışımız da öyledir. Bunu özellikle vurgulamak isterim.

İslâm, Nisan 1984

Kur'an Baharı Oruç Bilinçleri Tazelemek İçin

İslâm: *Ramazan-ı Şerif'in gelişi sizde ne tür değişikliklere vesile oldu? Şahsınızda tecrübe ettiğiniz bu değişikliğin toplumun diğer fertleri üzerinde de yansıma bulması için neler yapılmalı?*

A. İnan: Yahya Kemal, "Atik-Valde'den İnen Sokakta" adlı şiirinde yaşadığı bir ramazan gününü şöyle anlatır:

İftardan önce gittim Atik-Valde semtine,

...

*Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neşe kapladı kerpiçten evleri.*

...

*Tenha sokakta kaldım oruçsuz ve neşesiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmanın gamı
Hadsiz yaşattı ruhuna bir gurbet akşamı.
Bir tek düşünce oldu teselli bu derdime:
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
"Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Mademki böyle duygularım kaldı, çok şükür."*

Yukarıdaki mısralar, oruç tutamamış son dönem bir Osmanlı aydınının hüznü ruh hâlini anlatır.

Bir de ramazan gelir gelmez azgınlıkları keskinleşen şimdiki aydınlara bakıp aralarındaki farkı görelim.

Ben bir profesör tanırdım ki ramazanın birinci gününden başlar, otuz gün boyunca, yani her ramazan günü, ağzından bir an ayırmadığı sigarasıyla ikinci vaktinden, ta akşama kadar Kızılay Caddesi'nde dolaşır dururdu. Amacı ramazanı protesto imiş bu Cumhuriyet aydınının! Adamın bu kastını öğrenince, o saatlerde Kızılay'a çıkıp kendisine birkaç kez sataştığımı hatırlıyorum.

Düşünüyorum: 1960'larda tanıdığım bu profesör şimdi sağ olsaydı, acaba aynı direnişini sürdürür müydü? Pek sanmıyorum. Çünkü şimdi basınıyla, radyo ve televizyonuyla öyle çok yanlı bir ramazan düşmanlığı sergileniyor ki ferdi direnişlere pek gerek kalmamıştır.

İşin garibi, sergilenen bu çok yanlı ramazan düşmanlığı, bugün maalesef, oruç tutmakta olan birçok insanımızın bile içini ihtilale vermiştir. "Eski Ramazanlar" diye yutturulan envai çeşit kepezelikleri, vaktiyle ancak ayak takımından birkaç yüz kişinin tiryakisi olduğu "Direklerarası"ndaki adilikleri, beğenerek, imrenerek "Eski Ramazanlar"dan sayanlar var. Yüz milyonlarca Müslüman, ecdadımızın ramazanlarını nasıl yaşadıklarını anlamadan ve düşünmeden, ancak İstanbul'un, o da bir semtinin bir bölgesinde tezgâhlanan yüzkaralıklarını, ramazan bilinci ve kültürü olarak benimsemiş bulunan insanlarımız, maskeli ve maskezi biçimde sürdürülen ramazan düşmanlığının kurbanıdır.

Oruçlarını tuttıkları hâlde, onun hikmetli boyutlarından habersiz kalan kurbanları uyarmak, aydınlatmak lazım. Gelen her ramazan bende, ayartılmış bu insanları uyandırmanın çabasını kamçılar.

Çünkü her şeye rağmen, ramazanı dejenere etmeye soyunmuş bu organize fitne odaklarının yaygın yayınlarına rağmen, şu veya bu şekilde de olsa, insanımızın ezici çoğunluğu oruçlarını tutmaktadır. Bu oruç tutuşlar, bir yanıyla, o fitne odaklarının hezimetidir. Yani saltanatını sürdürmektedir ramazan. Ne TRT'nin hazırladığı programlar, ne gazetelerin düzenlediği sayfalar manevi tahtından indirememiştir ramazanları. Ama bazılarımızın orucunda oyuklar açmıştır.

Her ramazan bir bilinç tazelenişine vesile olarak, bu oyukları da sıvamaya görevlendiriyor bizleri. Bunun için bütün tebliğ araçlarını kullanmalıyız. Bu oyukların kapanması, milletçe bütünleşmemiz manasındadır.

Ramazanda kazandığımız bilinç tazelenişini, yılımızın bütününe yaymalıyız. Ramazanda azgınlaşan ramazan düşmanlığı aslında bir din düşmanlığı olduğu için, Müslüman her gününü âdeti bir ramazanmış gibi bilerek mücadelesini sürdürmelidir.

İslâm, Mayıs 1987

“Tepetaklak Mimari Artık Doğrulacak”

Öğüt: *Türkiye’de bir aydın meselesi var mıdır?*

A. İnan: Temel meselemizdir aydın meselesi... Tanzimat’tan beri Türkiye bir aydın bunalımı yaşıyor. Tanzimat’la birlikte ülkemiz sosyal, siyasal ve kültürel açıdan Batılı biçimde kendisine bir yön belirleyince, aydın tipimiz de değişime uğradı. Aydın tipimizin belirgin özelliği taklitçilik, kendi halkını beğenmemek, geleneksel kurallara, hukuk düzenine, devlet anlayışına, aile yapısına karşı çıkmaktır. Günümüz Türkiye’sindeki aydınlar işte Tanzimat’la birlikte tohumu atılan aydın neslinin uzantıları, evlatlarıdır. Bize aykırı, Batı’ya hayran bu aydın tipi, 1840’lardan bu yana Türkiye’nin politikasında, siyasetinde, ekonomisinde, sanat ve edebiyatında etkili oldu. Etkili olmaktan öte ülkenin hâkimi oldu. Devlet kurumları bu yeni aydın tipinin hamisi oldu. Dolayısıyla çoğaltılan bu aydın tipine, nesline aykırı olarak milletin kendi zayıf ve ezik imkânlarıyla yetiştirdiği gerçek aydın tipi, siyasetin de, fikir ve sanat dünyasının da horlanan aydın tipi oldu. Yani gerçek aydın tipi tesadüflerin neticesinde yetişiyordu ve belki milletin tacı idi. Tanzimat aydınları, devlet adamları Batı’nın kaydettiği başarı karşısında apıştıkları ve gözleri kamaştığı için Batı dünyasını eksiksiz, ideal bir dünya olarak kabul ediyorlardı. Ve kurtuluşumuzu onların tecrübesini bize

aktarmakla mümkün görüyorlardı ki bu büyük bir tarihî yanlışlıktı. Denebilir ki Tanzimat'ın düştüğü bu çıkmaz, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde gelişerek devam etti.

Öğüt: *Türkiye’de aydın kesimde uygulanan çifte standart hakkında neler söylersiniz?*

A. İnan: Çifte standart her alanda var. En basitinden bu ülkenin Müslüman halkına, inançlarına uygun yaşama özgürlüğü, gayrimüslim halka verilen bu tip özgürlüklerden azdır. Onlar kiliselerinde, havralarında gerekli ayinlerini yapabilirler ve hiçbir takibata uğramazlar. Ama bakın gazetelere “Ayin yaparken yakalandı” diye gün geçmez ki Müslümanlar tedirgin edilmemiş olsun. Bizim insanımız inancına uygun bir kılık kıyafete büründüğü takdirde, üniversitelere giremez. Hatta din eğitimi yapan okullarda bile okuma şansları yoktur. Oysa onlar papaz okullarında, erkekli kadınlı kendi dinî kıyafetlerini giyebilirler. İbadet özgürlüğü olduğunu söylerler, sorarım size hangi memur bırakın vakit namazlarını; cuma namazlarını rahatlıkla kılabilir? Resmî dairelerin cuma namazı kılan insana izin verme yetkisi var mı? Yani bu memlekette çifte standart vardır ve Müslümanların aleyhinde olarak uygulanıyor. Bu memleketin şartlı ve Batıcı aydını kendi insanına ve itikadına öyle peşin bir retle yetiştirilmiştir ki bunun örneğini dünyanın hiçbir ülkesinde göremezsiniz. Bir yazıda ifade etmiştim: Bu ülkenin sıradan aydını, sokakta bir Müslümanla bir gayrimüslim kavga etse, kavganın sebebine bakmadan gayrimüslimi haklı bulur peşinen. Bu ülkenin Batıcı aydını, yolda başı örtük bir kadınla, başı açık bir kadının ağız kavgasına rastlasa, peşinen başı örtük olanın haksız olduğunu kabul eder. Bu çifte standart değil de nedir?

Öğüt: *Sizce aydın kime denir?*

A. İnan: Dünyanın her yerinde aydın demek, halkıyla uyum içerisinde olmak demektir. Halkının inançlarını, geleneklerini entelektüel biçimde özümleyen, yaşayan insan demektir. Dünyanın her yerinde aydın, Türkiye'deki aydının zıddına, muhafazakârdır. Geleneksel ulusal kurumların sahibi bütün dünyada aydınlardır. Bizde ilericilik, devrimcilik aydınların alametifarikası oldu. Oysa bütün istatistikler Batı'da kiliseye devam edenlerin aydınlardığını gösteriyor. Köklü kültürden mahrum olanlar arasında daha çok dine karşı lakaydilik mevcut, Avrupa memleketlerinde. Bizde ordu öteden beri devrimci oldu. Oysa Batı'da bunu göremezsiniz. Bakınız Batı ülkelerinin üniversitesine, kendi geleneksel uygarlıklarının, kültürlerinin, âdeta birer karargâhı mahiyetindedir orası. Yayın organları keza öyledir. Bizde ise aydın bozuk. Mukaddesatına, dinine sahip çıkanlar ise zavallı halk yığınları ancak. Ama şu da var; bu tepetaklak olan mimari, artık doğrultularak, oturması gereken zemine oturacaktır. Türkiye bunun sancılı içerisinde. Türkiye'de, Tanzimat'tan beri yakamızı Batı'ya kaptırmamızın derin tepkilerini duyan ve kendimize uygun bir dünya görüşünün gerçekleşmesine çalışan bilinçli insanlar var. Yani davamız, artık bir aydın kuşağa malik olmuştur.

Öğüt: *“Millî basın” ifadesi sizde ne gibi bir çağrışım uyandırıyor?*

A. İnan: “Millî basın”, sizce zannediyorum mayalandırmayı hedeflediğiniz bir hizmeti ifade ediyor. Oysa “millî basın” demeye layık, Türkiye'de büyük bir potansiyel var mı yok mu, evvela bunun üzerinde durmak lazımdır. “Millî” kelimesi, Millî Mücadele'den başlayıp Cumhuriyet döneminde birçok kuruma verilen ad oldu. Millî tiyatro, millî eğitim, millî savunma aklı gelen kuruluşlar olarak zikredilebilir. Gazetelere de bu ismi verenler oldu. Hatta partilerinin başına bile millî kelimesini koyanlar oldu. Bizim Müslüman çevrede de bu kelimeyi aslına uygun

elbiseler giyindirerek kullananlar olduğu için, millî kelimesini benimsemiş ve “Millî Basın” diye bir müessese oluşturmanın faaliyeti içinde bulunuyorsunuz. Basının gazete kesimine göz atacak olursak, burada bizim büyük tirajlı gazetelerimizin olmadığı aşikârdır. Fakat denebilir ki bugün Türkiye’de dergileri en çok satanlar Müslümanlardır. Birkaç tane gazetemiz de mevcut. Siz zannediyorum, bu potansiyeli kendi aralarında birleştirmek istiyorsunuz. Aslında bunu hayırlı bir girişim olarak takdirle karşılamak lazım. Yalnız şunu sormak istiyorum. Acaba bir resmî kuruluş mu düşünüyorsunuz? Yoksa bu gazete ve dergilerdeki arkadaşların birbirleriyle daha sıkı işbirliğinde olmalarını mı hedefliyorsunuz? Bunu siz açıklama mevkiindediniz. Fakat en azından bu millî basın organlarının birbirleriyle fikir alışverişi içinde olmaları zaruridir.

Öteki İslâm ülkelerinin, bizimle aynı düşünceyi paylaşan haber ve yayın organlarıyla ilişkimizi örgünleştirmeliyiz. Çok büyük para isteyen ve gerçekten güçlü kadrolar bekleyen hizmet alanıdır bu... Sizin teşebbüsünüz nihayet böyle bir basına olan ihtiyacın gereğini ortaya koymaktır. Umulur ki teşebbüsünüz hayırlara vesile olur.

Öğüt: *Ülkemizde, genel basın içinde millî diye telakki edebileceğimiz basının yeri ve seviyesi ne durumdadır?*

A. İnan: Arz etmeye çalıştım. Haber kaynağı itibarıyla biz, dışımızdakilere mahkûmuz. Bunun dışında fikir üretimine yönelik yayın çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir görüntümüz var ve de çok satan dergilerimiz mevcut... Bizim kaydettiğimiz bu tiraj yüksekliği karşıtlarımızda da bir telaş konusu olmuştur. İnsanlarımızın müstehcen neşriyata memur yayına göstermiş olduğu büyük alaka yanında, belki onu da aşan bir dinamizmle İslâmî düşünceyi yansıtan yayınlara olan alakası da çoğalıyor. Yani denebilir ki burada müspetle menfi had safhada bir yarış

hâлиндeler. Madalyonun iki yüzü var. Karşıtlarımızın yaptığı neşriyatın aydın kesimde bir kamuoyu oluşturuvcu vasfı yoktur. Oysa bizim neşriyatı izleyenler büyük bir aile görünümünü arz ediyor.

Öğüt: *Hem sahip oldukları basın organları hem de diğer meselelerde Müslümanların istikbalini nasıl görüyorsunuz?*

A. İnan: İleriyi aydınlık görüyorum. Çok parlak görüyorum. Bu, inancımın bir gereği... Parlak görmeye eş olarak, hatta onu da aşan realist bir yaklaşım neticesinde parlak gördüğüm manasına alınmalıdır. Türkiye’de son kırk senede, Müslümanların nereden nereye geldiğini gören bir kişi olarak ümitvar olucu çok vesileler görmekteyim. Türkiye’de istikbali kurtarmaya müsait en kalın damar, bizim temsil ettiğimiz damardır. Yani İslâmî bilinçtir. Bizim karşımızda olanlar bu yüzden telaşa düşmüşlerdir. Yakın zamanda gündeme aldıkları irtica konusu bunun örneklerinden birisidir. Bizim bu potansiyel gücümüzden asıl dıştaki düşmanlarımızı paniğe kapılıyor ve Türkiye’deki bizim karşıtlarımız aslında onların birer uzantısı... Bugün şuurlu Müslümanlar asıl kavgayı Vatikan’la veriyorlar. Moskova’yla, New York’la, Tel-Aviv’le, Londra’yla veriyorlar. Emperyalizmin merkezleri olan bu üsler yeryüzündeki İslâmî uyanış karşısında âdeta elbirliği hâlinde, bu uyanışı tekrar derin bir uykuya dönüştürmenin çabası içindeler. Bu çaba tarih boyunca çeşitli örnekleriyle görüldü. Haçlı Seferleri bunun değişik bir ifadesiydi. Günümüzde de arkasında çok büyük ekonomik güçler olan yayın organlarıyla İslâm’ı köşeye sıkıştırılmaya çalışıyorlar. Ortadoğu’daki huzursuzluklar, savaşlar bunun bir sonucudur. Ama bütün bunlara rağmen İslâm dünyasında derin bir inanç mevcuttur ve bu inanç her gün örgüsünü tamamlayarak tarihî misyonunu oynamaya doğru yol alıyor. Ben istikbali her açıdan Müslümanların lehine görmekteyim.

Öğüt, Ekim 1987

Günümüz Şiirinin Temel Koyucusu Necip Fazıl

Necip Fazıl Kısakürek'in yedinci ölüm yıldönümü dolayısıyla, kendisiyle sık sık birlikte olan yazar, şair M. Akif İnan'la konuştuk. *Panel* camiası olarak, Necip Fazıl'ı rahmet ve minnetle anıyoruz.

Panel: *Necip Fazıl'ın edebî kişiliği, özellikle şairliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?*

A. İnan: Necip Fazıl denildiğinde, akla, haklı olarak şairliği geliyor. Üstad, fikir kavgası meydanına atılmadan önce, ününü şiirle yapmıştı. Bence, Üstad'ın şairliği, Cumhuriyet dönemi şiirinin en ilginç aşamasını ifade eder. Üstad'ın şiirine, Cumhuriyet şiirinin babası gözüyle bakagelmişimdir. Etkileri günümüze kadar gelen bir şiir yaşamının izlerini süreceğ olursak bu izlerin Üstad'a kadar gittiğini görürüz. Gerçi, Üstad'ın şair olarak zuhur ettiği yıllarda, kendisiyle yaşdaş, göz ardı etmememiz gereken bazı sanatçılar da var. Onlara da Üstad'la birlikte Cumhuriyet devri Türk şiirinin temellerine katkıları olan sanatçılar gözüyle bakılmalı. Bunlar, sırasıyla Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dranas, Ahmet Kutsi Tecer ve Nâzım Hikmet'tir. Diğerleri neyse de Nâzım, Türk şiirine, yabancı olduğu değişik öz ve sesler getirdi. Kuşkusuz, Türk şiirini belli ölçüde etkileyen biri oldu.

Fakat Nâzım'ın bugüne kadarki şiir kesitindeki etkinliği, şiir estetiği yönünden değil, daha çok 'ideolojik öz' bakımındandır. Şiirimizi, derinden ve köklü olarak etkileyen isimse şüphesiz Necip Fazıl'dır. Onunla birlikte, şiirimize; ruh ve ötesi, korku, hafakan, şuuraltı, iç burkuntuları, kaygılar, büyük ve kişisel sancılar girdi. Daha sonraki dönemlerde gördüğümüz şiir, Üstad'ın temellerini attığı şiirin geliştirilmesi, çizgisinin izlenmesi sonucudur. Mesele "İkinci Yeni", bence, en büyük dayanağını Necip Fazıl'da bulmuştur. İkinci Yeni'deki sürreal muhteva, şuuraltı sayıklamaları Necip Fazıl'a dayanır. Yani Necip Fazıl, ruhçu bir şiirin babasıydı. Fakat getirdiği tahkiye, şiir disiplini ve kurcaladığı yeni imajlar âlemi, kendisini yalnız ruhçu sanatçıların değil, materyalist anlayışa bağlı sanatçıların da öncüsü yapmıştır.

Onlar, Üstad'ın getirdiği değer yargılarını belki tepetaklak ettiler, ama söyleyeceklerini çok değişik, yeni, çarpıcı ve öznel imajlarla donatma işinde, ilk ustaları Üstad'dır. Bu bakımdan, günümüze kadar gelen şiirin ilk temel koyucusu Necip Fazıl'dır.

Panel: *Biraz önce Nâzım Hikmet'in şiirindeki "ideolojik öz"den söz ettiniz. Zaman zaman, "Necip Fazıl'ın şiirinden ideolojiyi çekersek, geriye şiir kalmaz." gibi fikirler ileri sürülür. Bu konuda ne düşünüyor musunuz?*

A. İnan: Necip Fazıl, özellikle şairdir. Şiirindeki ideolojik muhtevayı çekecek olursak yine ortada büyük bir şiir kalır. İdeolojik muhteva, belki şiirini tahkim eden, şiirine yeni ve değişik alanlar getiren bir imkân oluşturmuştur.

Necip Fazıl'ın bütün şiirlerini, kavgasını verdiği ideolojinin şiiri olarak göremeyiz. Bu amaca uygun şiirleri yok değil, ama herkesin bildiği gibi Üstad, ideolojik kavgaya soyunmadan önce de şairdi. Gerçekten de Türk şiirinin en ilginç, en dikkat çekici şiirlerini yazıyordu. Demem şu ki Üstad'ın kalkışı ve konaklayışı, yalnızca ideoloji olmamıştır. Keza, Nâzım'ın şiiri ideolojik

muhtevalıdır ama Nâzım öncelikle şairdir. İdeolojisine uygun olmayan sayısız şiirleri olan bir sanatçı Nâzım. Yani, ideoloji bu şairlerin şiirinin kaynağı delil, mesnetlerinden birisidir.

Panel: Müslüman olmaları hasebiyle Necip Fazıl, Mehmet Âkif ve Yahya Kemal'in şair kişiliklerini karşılaştırır mısınız?

A. İnan: Mehmet Âkif için ikinci soruda söylediğinizi doğrularım. Mehmet Âkif'in bütün amacı İslâm, İslâm çevresinde şiir üretmek. “Ben böyle bakıp durmayacaktım dili bağlı / İslâm'ı uyandırmak için haykıracaktım” diyor. Şiir yazmak için bir tek şiir yazmamış Âkif. *Safahat*'taki şiirlerinin tümü 30 yaşından sonra yazılmıştır. Ondan önceki şiirlerinin hiçbirini *Safahat*'a almamıştır. Yani Âkif, inancına hizmet etmeyi şiiri vasıtasıyla başarıyla denemiş biridir. Âkif'e, ben, pek de ideoloji şairi gözüyle bakmam. Bir İslâm şairidir. Bakın, belki paradoks gibi gelecek ama Necip Fazıl'a bir ideoloji şairi gözüyle bakmam mümkündür. Gelelim Yahya Kemal'e... Onun için “millî şair” denmeye başladı. Ne demek millî şair? Yani Türk milletinin şairi. Millî şair denince akla, Gökalp'ler, Yurdakul'lar filan gelir. Ben onlardan çok daha tutarlı, mazbut bir millî şair gözüyle görüyorum Yahya Kemal'i. Türk'ü eksen almış, ama dini de asla ihraç etmemiştir. Türk'ün İslâm'dan sonraki hayatını önemsemiş, yani Türk milletinin İslâm'ı kuşandıktan sonraki döneminin en belirgin şairi olmuştur Yahya Kemal. Bu yüzden onun milliliği yalnız irki bir muhteva belirtmiyor, İslâm da mevcut. Ama onda, Âkif gibi İslâm'a tam anlamıyla teslim olmuşluğu bulamazsınız. Suçlama manasına gelmesin ama bu yanıyla Yahya Kemal'e laik şair de diyebiliriz. Özet olarak bu üç sanatçıda da İslâm var. Necip Fazıl'ın şiirindeki İslâm, ideoloji ağırlıklıdır. “Sakarya Türküsü” bunun en karakteristiğidir. Bir ihtilal şiiridir o. Üstad bir ideolojik kavgayı sürdürdü. Bu, hepimizin gönlünde taht kurmasına vesile olan yanındır. İslâm'ı entelektüel kesime, aydın ve düşünen kesime mal etmenin soylu kavgasını verdi. Bu anlayışa bağlı bir gençliğin yetişmesi için bir ömür boyu kalem oynattı, kelimeler sarf

etti ve çileler çekti. Üstad'ın bu belirgin yanına bakarak, bütün şiirlerini bu ideolojik kavga'nın bir aynası olarak görme durumunda olmamalım. Âkif'in şiirinin, günümüz şiiri üzerinde yönlendirici bir ağırlığı yoktur. Aynı şeyi bir ölçüde Yahya Kemal için de söylememiz mümkün. Her ikisi de nevi şahsına münhasır dev sanatçılar kuşkusuz. Ama kendilerinden sonraki kuşağı etkilememişlerdir. Türk şiiri değişik bir mecraya girdi. O mecra, Necip Fazıl'ın temellerini atmış olduğu mecradır. Bu tümüyle Üstad'a mal edilmez. Dünyanın şiir akışı da bu yöndeydi. Necip Fazıl, yalnız çağdaş büyük Türk şairi değil, aynı zamanda çağımızın büyük bir şairidir. Âkif'in hangi şiirini İngilizceye, İtalyancaya, İspanyolcaya çevirebilirsiniz ve ilgi toplayabilirsiniz? Keza Yahya Kemal'in kaç şiirini başka bir dile çevirdiğinizde okuyucu bulur ve beğenilir? Necip Fazıl'ın şiirlerinin yarısından fazlasını, hangi dile çevirirseniz çevirin, okuyan zevk alır, o sesi kendisine yabancı bulmaz. Üstad'ın çağdaş ve evrensel bir boyutu var. Bunu diğerlerinde bulamazsınız.

Panel: *Necip Fazıl'ın inancı, şairliğini; şairliği de inancı etkilemiş midir? Nasıl?*

A. İnan: Evet, Necip Fazıl'ın şairliğini inancı etkilemiştir. Bunu kendisi de belirtir. İnancının kavgasını yükledikten sonra, şiirine yeni sesler getirdi. Bunun ilk büyük örneğini *Çile*'de görüyoruz. Şairliğinin de inancının sergilenişinde, inancının bir doktrine dönüşmesinde çok büyük rolü olmuştur. Üstad, şüphesiz bir mütefekkir, ama aynı zamanda büyük bir sanatçı olduğu için, ideolojisini örgülerken, şairlik vasfını ayan beyan bize gösteriyor. *İdeocya Örgüsü*'ne bakınız: İslâm'ın "nizam" olarak vaz'ına, tedvinine yönelik bir tefekkür çalışmasıdır. Ama bildiğimiz Şair Necip Fazıl'ın kaleminden çıkmıştır. Onda, yer yer büyük şiirsel anlatımı, yalnız üslûp fevkaladeliğini kastetmiyorum, imajlarla yüklü, şiire mahsus anlatımı görüyoruz. Hatta bazı derinlikleri ve ayrıntıları şairliğiyle perdelemiştir. *İdeocya Örgüsü*'nü oku-

yan biri, İslâmî bilimler üzerinde derinleşmiş bir araştırmacıyla karşılaşmaz. Bir şairle, bir terkipçiyle, meseleyi bütüncül görmeye çalışan bir ideologla karşılaşır. Bunu bir eksiklik olarak görmek büyük yanılıdır. Bilginlik, ideologluk, düşünürlük ayrıdır. Üstad Necip Fazıl, bu yönüyle, kendi çağında oldukça büyük, derinlikli, belki yarım düzine din bilgininin verdiği hizmetin çok daha fazlasını vermiş bir kişidir.

Panel: *Necip Fazıl'ı ölümünün 7. yıldönümünde rahmetle anarken, onunla ilgili önemli bulduğumuz bir anekdot anlatabilir misiniz?*

A. İnan: Üstad'la sayısız hatıramız oldu kuşkusuz. Şimdi aklıma geleni anlatayım. Üstad, defalarca telefon etmiş ve aynen şunları söylemiştir: “Yarın geliyorum. En yakınlarımızı topla. Has odamızın esrarını konuşacağız.” Ben de Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Rahmetli Cahit Zarifoğlu gibi arkadaşları toplamışımdır. En yakınlardan kastı buydu. Oturup gece yarılarında, sabahlara kadar şiir konuşurduk, derin tasavvufi meseleler konuşurduk, edebiyat, fikir konuşurduk. Üstad'la bir araya geldiğimizde, bizim, saatlerce ideoloji, din, kavga konuştuğumuz zannedilebilir. Hayır, bunları konuşmazdık biz. Üstad, yukarıda konuştuğumuzu söylediğim şeylere, “has odamızın esrarı” derdi. Bu konuşmalarımızda “Ben, odama geçmek için kanalizasyon temizliyorum. Benim esas söyleyeceklerim bunlardır. Ben, bunların adamıyım. Öteki meselelerle uğraşmıyorum, kavgalarım; işte bu meseleleri konuştuğumuz düzenin, statünün, devletin oluşması içindir.” gibi cümlelerle düşüncelerini anlatırdı. Üstad bir nizamın hasretini çekiyordu ve o nizamında da üstün fikir, yüksek sanat kaygıları, derin fikir ve felsefe tartışmaları, inceden inceye tasavvuf konuları vardı.

Gerçekten biz, Üstad'ın asıl derinliğini, bu tür özel meclislerde tatmışızdır, yakalamışızdır.

Panel, 15 Mayıs - 15 Haziran 1990

Akif İnan ile Sohbet

M. Akif İnan 1940 yılında Urfâda doğdu. Çocukluğu hastalıklar ve kazalarla geçti. Kendi ifadesine göre “Ahım şahım bir öğrenci” olamadı. “Düşe kalka idare etti.” “Çocukluğumda ve delikanlılığımda oldukça duygusal, içedönük ve romantik biriydim. Biraz da inatçılığım vardı. Bir hayli de kavgacıyım.” Şairliğinin kökleri o yıllara uzanır.

Dedesı Hacı Mehmet Tefvik, Maraş'ın köklü ailelerinden. Dedeoğulları'ndandır. Kendisinden dinleyelim: “Dedemin evini işgale kalkarlar. Ev, şehre oldukça hâkim bir tepede yüksek bir bina olduğu için, evin damına top yerleştireceklermiş. Dedem Fransız'ın eline düşürmemek için bu evini gaz dökerek kendi elleriyle yakar. Hem de içindeki bütün eşyalarıyla. Bu yangında yalnız dedemin değil, yan yana dizili bütün Dedeoğulları'nın o görkemli evleri hep birlikte kül olmuştur.” Maraş'ta Cumhuriyet'ten sonra patlak veren şapka olayları sebebiyle bu Dedeoğlu ailesi bir hayli baskılı ve sıkıntılı olaylar yaşarlar.

Takdimimi *Hicret* adlı şiir kitabının son şiiri “Yiğitler”den birkaç mısrayla noktalıyorum.

*Kanımın nehriyle cetvellediğim
Bu toprak söyleyin neden çoraktır*

*En kara putların saldırısında
Yurdumun ki alını ay gibi aktır*

*Yiğitler yol alsın destana doğru
Şehitler gözümde aynen bayraktır*

*Gel kurut bu çağın kargaşasını
Seninle beklenen şimdi şafaktır.*

A. Ersöz: *Doğduğunuz ve içe dönük bir şehir olarak vasıflandırdığımız Urfa'yı anlatır mısınız?*

A. İnan: Evet aynen öyleydi. Kültür hayatı bakımından da, ekonomik yapı bakımından da Urfa, çevreden, yurttan, dünyadan soyutlanmış bir kentti. Urfa dışarıyı bilmezdi. "Gördüğü Antep, yediği pekmez." diye bir söz vardır Urfa'da bu dışı kapalılığı vurgulayan.

Biz ailece bazı yıllar yaz tatilini Maraş'ta geçirirdik. Şimdi otobüsle iki buçuk saat çeken bu yol, 1950'lerden önce bir buçuk günümüzü alıyordu. Hatırlarım, binbir zahmetle Maraş'a ulaştıktan sonra babam, annem şöyle konuşurlardı: "İnsanoğlu kuş misali, daha dün Urfa'daydık. İşte şimdi Maraş'tayız. Altı konaklık yolu bir buçuk günde aldık. Ne büyük imkân?"

Evet, Urfa ulaşım imkânı bakımından da böyle zorluklar içindeydi. Bu sebeple insanları kolay kolay dışarıya çıkamazlardı. İstanbul'a falan giden sayılı tüccarları vardı. Bir de bazı varlıklı aile çocukları öğrenim için Diyarbakır veya Antep'e giderdi. Urfa'ya lise 1946 yılında açılmıştır. O yıllarda üniversitede okuyan parmakla sayılacak kadar az öğrencimiz vardı. Yani dışı

çıkışımız da, dışarıdan bize gelmeler de nadir olaylardı. Bazı devlet memurlarından başka yabancı yoktu şehrimizde. Tabii bu şartlarda ne bizim yetiştirdiğimiz ürünler dışarı gidebilir ne de dışarıdan bize yiyecek içecek gelirdi. Mesela, muz ben ortaokul yıllarında görüp tadabilmişimdir. Bir gün babam elinde bir muzla eve gelmişti. Muz özenle soyulup babam tarafından bir bıçakla dilimlenerek biz altı kardeşe eşit olarak taksim edilmişti.

Mamafih bu içe kapalılığın bazı yararları da yok değildi. Şehrimiz böylece eski ve büyük bir site olmasının özelliklerini özenle yaşatmıştır. Çok zengin folklor hayatımızın varlığı ve devamı, herhâlde bu içine kapalılığın korumacılığında sürdürülüyordu. Zengin müzik geleneğimiz, ilginç örflerimiz, şiir, edebiyat tutkumuz, giyim kuşam hususiyetimiz hatta mahallî ağzımız o sebeple özelliğini koruyordu biraz da.

Şehre pek de uzak olmayan bir köyde oturan lise arkadaşım Rahmetli Sabri anlatmıştı. Bir gün bir jip gelmiş köyelerine. Arabayı ilk defa görüyor köylü. Merakla, hayretle seyretmişler. Köylünün biri koşup bir kucak ot getirmiş jipin önüne, yesin diye. Bir başka köylü ise şoföre ricada bulunmuş: “Bu hayvanın yavrusunu bana ver.” demiş. Latife değil bunlar, aynıyle vaki.

A. Ersöz: *Öğrencilik yıllarımız nasıl geçti?*

A. İnan: İlk, orta ve liseyi son sınıfa kadar Urfâda okudum. 1950’den itibaren Türkiye’nin girmiş bulunduğu değişme süreci, herkesin üzerinde etkili oluyordu. Yavaş yavaş fikrî ve siyasi bir uyanma dönemi başlamıştı. Aydın ve halk giderek üstünden korkuyu, çekingenliği atıyordu. Çok partili hayat, insanlarımıza değişik fikirleri savunmaya, inançlarını konuşabilmeye biraz imkân vermişti. Farklı dergiler gazeteler çıkıyordu. Ben okumayı seven bir aileden geldiğim için, bu yayınları izliyordum. Çevremin ve ailemin muhafazakâr oluşu, kişiliğimde de yerini almıştı. Bu ki-

şiliğin üzerine yayınlar da eklenmeye başlayınca, daha sosyal bir alana doğru yol alıyordum. Benim gibi olan sınıf arkadaşlarım vardı. Birbirimizi etkiliyorduk. Hepimizde okuma tutkusunu vardı. Doğu'nun Batı'nın Türkçeye çevrilmiş klasiklerinin belli başlılarını hızla deviriyordum. En sıkışık günlerimde bile 6-7 saat verebiliyordum okumaya. Tatil günlerinde bu bazen 10 saati geçiyordu. Bir yandan da yazma hevesim başlamıştı. Mahallî gazetelerde bir uçtan yazılarım çıkardı. Özellikle *Demokrat Urfa* gazetesinde yazıyordum. Benim gibi yazıya meraklı olan arkadaşlarımdan Abdülkadir Billurcu, Zübeyir Yetik ve Nihat Armağan'la birlikte *Derya* adlı bir gazete de çıkarmaya başladık. Hepimiz lise son sınıf öğrencileriydik. Çevremizde Rahmetli Mehmet Emin Balyan, Sabri Aralan ve İbrahim Kızılğöl adlı sınıf arkadaşlarımız da vardı. Okul dışından Nabi Kılıçoğlu, Cemal Kayar ve Ahmet Rüzgar gibi destekçi ya da yazar arkadaşlar da bizimleydiler. Hafta sonlarında, daha başka yandaşlarımızın da katılımıyla birimizin evinde toplanır hem çiğ köftelerimizi yer hem de konuşmalar, tartışmalar yapardık. Kendi aramızda münazaralar düzenledik. Müzikle de aramız iyiydi. Arada bir Muhammed Hafız'a giderek ondan eski yazı ve Farsça dersleri de alıyordum. Tabii baş tutkum ve uğraşı alanımsa şiirdi.

A. Ersöz: Hangi dergilerde çıkıyordu şiirleriniz?

A. İnan: 1958'den sonra on yıl boyunca yazı ve şiirlerimin çıktığı dergilerin hepsini hatırlayamam. Aklıma geliverenleri sayayım: *Türk Ruhu*, *Türk Düşüncesi*, *Toprak*, *Oku*, *Türk Yurdu*, *Orkun*, *Yaprak*, *Çağdaş*, *Defne*, *Hilâl*. *Hilâl* dergisi, 1961'den 64 sonlarına kadar, yönetimine de katılmış olduğum bir dergidir. Bir hayli yazı ve şiirim o dergide yer aldı.

A. Ersöz: O yıllarda yazdığımız, dergilerde yayınlanan şiirlerinizi kitabınızın dışında bıraktınız. Niçin?

A. İnan: Evet sayısı 50'yi bulan o yıllara ait şiirlerimin hepsini kitabımın dışında bıraktım. Çünkü o şiirlerle edebiyat dünyasında belirmek istemedim. *Hicret* adlı şiir kitabımdaki şiirlerimin hepsi, benim 1969'dan sonra yazdıklarımıdır. Yani *Edebiyat* dergisini kurduğumuzdan sonra yazdığım şiirlere önem verdim. Yeni ve özel bir anlayışın ürünüydü bunlar.

A. Ersöz: *Biraz açıklar mısınız bu söylediklerinizi?*

A. İnan: Yenilik arayışı değil, geleneksel beğeniye ters düşmeyen bir anlayış egemendi bende. Bir şekil özeni vardı, aruz veya hece veznini kullanıyordum. Serbest şiiri hafife aldığımdan, hele hele Garip şiirini sanat saymadığım gibi, vezinsizliği yeni bir içerikle dolduran İkinci Yenicileri de saçma bulmaktaydım. Tabii bu kararlarımda, onların ideolojisine duyduğum tepkiler de etkili olmuştu. Bu sebeple, kendi muhafazakârlığının ateşli bir savunucusuydum. Lise son sınıfı okumak üzere Maraş'a geldiğimde, sanat merakına kendileriyle arkadaş olduğum Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin ve Rasim Özdenören, benden farklı anlayışla oldukça içli dışlıydılar. Ağabeyleriyse Nuri Pakdil'di. Aramızda yaman ve tatlı tartışmalar olurdu. Kendimce bilinçli ve iyi bir münazaracı olmama rağmen, onları çekip getiremedim kendi çizgime. Yeteneklerinden emin olduğum için heder(!) olmasınlar istiyordum. Onlar sanırım beni ve düşüncelerimi tanımaya ve takdir etmeye yönelmeksizin, "tutucu"; bense onları, kendilerini köksüz bir moda yakalatmış "ilerici"lik meraklısı görüyordum. Ama iyi arkadaş olmuştuk hepsiyle ve bende şöyle böyle bir değişme de başlamıştı: Onların önem verip okuduklarını, biraz daha dikkatle izler olmuştum. Bu dikkatli izleyişim zamanla onların izlediği sanatı tanımama ve benimsememe yol açtı.

A. Ersöz: Böylece şiirinizin de yönü değişti...

A. İnan: Şiirim değişti, fakat bu değişme benim dışımda gövdelenmiş bulunan yeni şiirin etkisine girmem şeklinde olmadı. 1969'da *Edebiyat* dergisini çıkarırken “yerli düşünce” diye bir slogan edinmiştik kendimize. Bu lafın icatçısı Nuri Pakdil'di. Yerli düşünceden muradımız, kendi uygarlığımızdı. Eski edebiyatımızı da yerli düşüncenin temsilcisi sayıyorduk. Tanzimat'ı ve sonrasını, yerli düşünceyi ortadan kaldırmaya yönelik bir yabancılaşma olarak görüyorduk. Bu konuları işleyen ciddi denemeler yer alıyordu dergimizde. Ben bu anlayış doğrultusunda iki seri yazı yazdım. Birincisi, *Divan Edebiyatı'nı*; onun uygarlığımızla bağlantısını, sanat inceliklerini anlatan yazılardı. Diğeriyse Tanzimat hareketini tahlil ederek yaşanan siyasal, kültürel ve sosyal çarpılmaları sergileyen bir çalışmaydı. Bu yazılar, fikir ve edebiyat dünyamızda büyük ilgi topladı. Benimle aynı ya da karşıt görüşte yığınla yazı çıkıyordu dergilerde. Ben bu yazılarda bir de şöyle bir tez sahibiydim. Diyordum ki: Bizim eski edebiyatımız –ki onu Halk ve Divan Edebiyatı diye iki ayrı dünya saymamak lazım– taşıdığı öz bakımından günümüzün şiirine de kaynaklık edebilecek yığınla çağdaş deyişle doludur. O kaynaktan ilhamla günümüzde de gayet güçlü ve modern bir şiir çatısı kurulabilir ve böylece şiir serüvenimiz kendi öz kökleri üzerinde sürekli dal budak salan bir ağaç gibi gelecek zamanlara uzanabilir. Benim bu konu çevresinde yazdığım uzun yazılar ve böylece başlamış bulunan tartışmalar, bir süre sonra şiirimiz üzerinde de etkisini gösterdi. “Divan şiirinden yararlanan” şiirler yazılmaya başladı. Attilâ İlhan gazeller yazıyordu. Turgut Uyar, *Divançe'sinde* yer alacak şiirlerini yayınlamaktaydı. Behçet Necatigil, *Encam* şiirleriyle ilgi topluyordu. Fakat ben bunları ve bunlara benzer biçimde yazılmakta olan şiirleri, “Divan şiirinden yararlanma” anlayışına pek de uygun bulmuyordum. Çoğu öykünme ve özen-ti kokuyordu bu şiirlerin. Divan şiirimizin dayandığı uygarlık

dünyasını gereği gibi tanımadan, dahası benimsemeden yazılan şiirleri, benim iddiamın ürünleri olamıyordu. Şöyle yaptım ben de: Kendi iddiamın şiirlerini kendim yazdım. *Edebiyat* dergisinde yayınlanıp da sonradan *Hicret* adlı kitabımda yer alan şiirlerimin macerası budur. Bazı değişiklik ve geliştirmelerle hâlâ aynı kafadayım.

A. Ersöz: *Şiirlerinizin unutamadığınız hatıraları var mı?*

A. İnan: Sorunuza pek cevap değil ama benim şiir serüvenimi anlatan bir hatıram var. Maraş'ta lise son sınıf öğrencisiyim. Sezai Karakoç'un *Körfez* adlı şiir kitabı yayımlanmıştı. O dönemlerde hani her türlü yayını izliyorum ya. Şeref Turhan'dan *Körfez*'i de alıp okudum. Okudum ama hiç sevemedim. Bizim Erdem, Cahit, Alaeddin'se bayılıyorlardı o tür şiirlere. Fakat ne onlar bana laf anlatabiliyordu ne ben onlara. Aradan birkaç yıl geçti. 1961'de üniversiteye başladım. Bu arada da Hilâl Yayınları'nı yönetiyordum. Günlerden bir gün Karakoç, dergiye geldi. Tanıştık, konuştuk. Son yıllarda Karakoç'un bazı yazılarını da okumuştum. O yazılar, beni hayrete düşürmüştü. Karşımda gayet seviyeli ve derinlikli bir fikir ve sanat adamı belirmişti. Düşünüyordum: Bu denli tutarlı bir adam nasıl olur da *Körfez*'deki o şiirleri yazmış bulunur. Bu düşüncelerimi Karakoç'a da anlattım. Bir de nasihat çektim kendisine: "Yazılarını iyi, yazmaya devam et, dergimize de gönder. Ama şiirden vazgeç ya da otur vezinli, kafiyeli, dengeli tutarlı şiirler yaz." dedim. Karakoç, sükûnetle tebessüm ederek dinlemişti beni. Hatta yer yer de bana hak vererek: "Benim vezinli şiirlerim de var." demişti. Bu karşılaşmamız, Karakoç'u bana sevdirmişti. O sevgiyle, yazdıklarını daha da önemseyerek okumaya başlamıştım. Okudukça ayıbım ve mahcubiyetim çoğaldı gözümde. Şimdiyse Karakoç'un birçok şiirinden başka *Körfez* adlı kitabı tümüyle ezberimdedir ve onun sanat ve fikir alanındaki dehası dilimin pelesengidir.

A. Ersöz: *Sanat anlayışımızdaki değişmeyi gayet güzel özetleyen bir hatıra bu. Bir başka anınızı da dinlesek.*

A. İnan: Nuri Pakdil Paris'te. Dergimiz *Edebiyat*'a "Kaside" adlı şiirimi koyuyorum. Bu şiir benim sanattaki zıplayışımın ilk örneği. Pakdil'den hemen bir mektup geliyor. "O ne şiir öyle? Güzel, yer yer olağanüstü." diye yazıyor. Aynı şiiri evde teybe okumuştum. Açıp Üstad Necip Fazıl'a dinlettim bir gün. Üstad, merak ve hayretle dinledi. Sonra şöyle konuştu: "Senin bazı şiirlerini görmüştüm. Bu, öyle değil. Müşahhastan kalkarak, şiiri mücerrede çekiyor, kelimelere ustaca perendeler attırıyorsun. Buna devam etmeni istiyorum."

Daha başka şeyler de söyledi ama izin verin bende kalsın. O dinleyişte iki mısraımı ezberlemişti: "*Bulutlarda gömülü sedef-ten yüzün / Dünyanı kuşatmış destansı hüznün.*" *Edebiyat*'ta çıkan bu şiirlerim dolayısıyla, bir de Ceyhan Atuf Kansu'nun o zaman *Bariş* gazetesinde benim hakkımda yazdığı bir yazısı var ki unutamamışımdır. Özellikle benim "El Gazeli"ni çok sevmiş.

A. Ersöz: *Konuşmanızın arasında bazı ünlü isimler geçti. Herhâlde daha birçok ünlü kişiyle tanışmışsınızdır. Politikadan, edebiyat dünyasından, fikir ve sanat âleminde tanıdıklarınız, onları da anmak ister misiniz?*

A. İnan: Benim aktif politikayla ilişkim olmadı. Yani günlük siyasetle, onun kulisleriyle ilgilenmedim. Ama elbette fikriyatımın bir siyaseti var. Bu anlamda siyasetin hem de göbeğindeyim.

A. Ersöz: *Tanıdığımız başka ünlüler?*

A. İnan: Her birisiyle ortak anılarımız olan yüzlerce önemli kişi tanıdım. Mesela Eşref Edip, Cevat Rifat, Osman Yüksel, Zihni Hızal. Bunlar uzun uzun anlatacağım zatlardır. Şimdi isimlerini söyleyerek geçeyim. Ben 1964-69 yılları arasında Türk Ocakları

Merkez Müdürlüğü yapmıştım. O münasebetle de birçok bilim ve düşünce adamımızla yakınlıklarım oldu. Mesela Hamdullah Suphi Tanrıöver, Prof. Osman Turan, Prof. Zeki Velidi Toğan, Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Prof. Emin Bilgiç, Prof. Mümtaz Turhan, Prof. Tahir Çağatay, Prof. Mehmet Kaplan, Dr. Fethi Erden, Fevziye Abdullah Tansel, Dr. Hamit Zübeyir Koşay, Mahmut Nedim Gündüzalp, Kazım Nami Duru, Mehmet Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin, aklıma geliverenler. Sanat edebiyat dünyamızdan da birçok tanıdığım, yakınım olmuştur.

Bunların dışında ulemeden ve meşayihden de birçok değerli insanı tanıma fırsatı bulmuşumdur.

A. Ersöz: Gerçekten de çok sayıda ve oldukça değişik insan. Mümkün olsa da bunlarla ilgili hatıralarımızı yazsanız.

A. İnan: Yıllardır düşünüyorum. Eğer yazabilirsek sanırım bütün Cumhuriyet döneminin, özellikle son otuz yılın fikir, sanat ve politika hayatının bir tablosu çıkar ortaya.

A. Ersöz: Evet, siz aynı zamanda konuşan birisiniz. Şimdiye kadar sayısız konferanslar verdiniz. Açık oturumlara katıldınız. Sempozyumlara, ilmî kongrelere katıldınız, bildiriler sundunuz. Özellikle son yıllarınız daha çok konuşmayla geçti. Yani yazı yazmaya pek zaman ayıramadınız.

A. İnan: Biliyorsunuz 1977'den itibaren on yıl, önce *Yeni Devir*'de sonra *Millî Gazete*'de günlük yazılar yazdım. Son üç yıldır yalnız günlük yazıları değil, aşağı yukarı yazı yazmayı da ihmal ettim. Son üç yılım konuşmalarla doldu. Yetmiş civarında konferans verdim. Otuz kadar şehirde konuştum. Daha başka etkinliklere katıldım. Bu faaliyetler yazı yazmamı engellediği gibi, üzerimde büyük yorgunluklar da oluşturdu. Artık konuşmalarımı kessem ve yazıya dönsem diyorum. 1977-80 yılları arasında da

çok yoğun bir konferans verme dönemi yaşamıştım. Hem günlük yazılarımı yazıyordum hem de konferanslara yetişiyordum. Fakülte'deki derslerim de aksamıyordu. Şimdi o koşuşturmayı yapamıyorum artık. Yalnız gücüm yetmiyor değil, aynı zamanda uygun da bulmuyorum. Kendime şöyle bir program hayalliyorum. Ayda bir konferans, haftada bir iki yazı ve kitap hazırlama. Elimde kitaba dönüşmeyi bekleyen bir hayli çalışmam var. Onları tamamlamak istiyorum.

A. Ersöz: *Allah kolaylık versin. Öncelikle yeni şiir kitabınızı basılmış görelim. Sanırım bir hayli şiiriniz birikti.*

A. İnan: Bir kitap olacak kadar şiirim var. Bazı rötuşlar yapayım diye beklettim yıllardır. Keşke o hâlleriyle basılmış olsa idiler, belki rahatlardım. Şiir konusunda galiba biraz fazla müşkülpe sendim. Kendimi kolay kolay kandıramıyorum. Dört başı mamur hâle gelsinler, öyle kitaplaşsınlar diyorum. Bu hâlim, kimilerini şiirden uzaklaştığım zannına götürüyormuş. Oysa asıl göz ağrım, şiirdir benim.

A. Ersöz: *Günümüzün şiir ortamını nasıl buluyorsunuz? Şiirler, edebiyatla ilgilenen insanlar gittikçe azalıyor kimilerine göre. Bu güçlü sanatçılarımızın olmamasından mı? Sanatımız bir darboğazda mı acaba?*

A. İnan: Ne münasebet. Çok büyük şairlerimiz var. Ve şiirimiz de iyi yoldadır. Ben öteden beri dünyanın en büyük şairlerinin hep Türkiye'de yaşadıklarını söylemişimdir. Şiir nehri hiç kurumamıştır bizde. Hep gür akmıştır. Bakınız roman, hikâye ve tiyatro için aynı şeyleri söylemiyorum. O dallarda şöyle böyleyiz ama şiirde en öndeyizdir. Ülkemizde edebiyata gösterilen ilgi konusuna gelince siyasi yapının, iletişim araçlarının kültüre, yerli sanata karşı kör, dilsiz ve kulaksız oluşu, sanat ürünlerimizin vitrinini sönmüşleştirmiştir.

A. Ersöz: *Gençlik yeterli ilgiyi gösteriyor mu?*

A. İnan: Millî Eğitim'in şartlamasından kendini kurtarabilen gözü açık gençler, ülkenin kültür ve sanat hayatına ilgi gösteriyor.

A. Ersöz: *Bu değişmenin işaretleri var mı?*

A. İnan: Elbette. Ya ben bu kadar konferansları kimlere veriyorum? Dedelere, ninelere mi konuşuyorum gittiğim yerlerde? Salonları dolduranlar hep gençler. Yol arayanlar, ışık arayanlar onlar.

Zaman, 18 Kasım 1990

Eğitim-Bir Genel Başkanı Akif İnan'la Bir Sohbet

Millî Gazete: Sayın İnan, Eğitim-Bir adındaki sendikanın genel başkanlığını yürütüyorsunuz. Bize sendikanızın kuruluş hikâyesini anlatır mısınız?

A. İnan: Çoğunu şahsen tanımadığım bazı eğitimci arkadaşlar eğitim-iş kolunda bir sendika konusunda çalışmalar yapıyorlarmış. Bu çalışmalarında da bir hayli mesafe almışlar. Bir gün beni aradılar. Eğitimciler olarak bir sendika kurmak istiyoruz ne dersiniz, diye sordular. Ben ise memnun olduğumu hatta geç bile kaldığını, ellerini çabuk tutmalarını dilediğimi ifade ettim. Beni toplantılarına çağırdılar. Toplantılarına katılamadım. O gün bir başka faaliyetim vardı. Biliyorsunuz son üç yılım konferanslar vermekle geçti. Hemen her hafta bir şehirde konferans veriyordum. Bu yoğun konferans faaliyetleri, büyük ölçüde benim yazı hayatımı da engelledi. Kendi kendime bir karar vermiştim. Artık bu konferanslara bir ara verecektim. Oturup tekrar yazı hayatına yönelecektim. Benim verdiğim bu kararla, eğitimci arkadaşlarımla sendika kurma çalışmaları aynı haftalara rastlıyor.

Yine bir gün aradılar toplantılarına katıldım. Kurulacak olan sendikanın kadrosunu belirliyorlardı. Bu arada benim başkanlığım üzerinde ısrar edildi. Ben bu isteğe teşekkürle beraber

karşı çıktım. Arz ettiğim gibi tekrar yazı hayatına dönecektim. Arkadaşlarıma mazeretimi ifade ettim. Onlar bana, “Biz sizinle yaptığımız telefon görüşmesinde, elimizi çabuk tutmamızı söylemişsiniz. Böyle bir sendikanın bir an önce kurulmasını tavsiye etmişsiniz. Biz bu sözleri başımıza geçmeniz konusunda taahhüt saydık. Böylelikle çalışmalarımız hızlanmıştı.” dediler. Böylelikle sendikanın başına geçmiş oldum. Sendika kurmayı amaçlayan arkadaşlar, genelde kendi anlayışlarına uygun arkadaşları etrafında toplarlar. Bizde bunun tam tersi oldu. Ben sonradan arkadaşların başına geçmiş buldum. Başlarına geçtikten sonra bu arkadaşlarımı daha yakından tanıma fırsatı buldum. İtiraf etmeliyim ki hepsi birbirinden değerli Millî Eğitimimiz üzerinde tecrübeleri ve kabiliyetleri olan arkadaşlar. Kuruluş dilekçemizi 14 Şubat’ta vilayete verdik. Vilayet dilekçemizi aldı ve biz kurulmuş olduk.

Kuruluşumuzdan sonra çalışmalarımızda iki yol izledik. Biri- si Millî Eğitime ilişkin fikirlerimizi somut hâle getirmek, Millî Eğitim’in iyileşmesi konusunda var olmak, fikirlerimizi tartışarak, geliştirerek raporlara dökmek. Bu arada öğretmenlerimizin sorunlarını, özlük haklarını, maddi durumlarını iyileştirmek konusunda fikirler üretmek. İkinci yaptığımız çalışma da –şimdiye kadar bu alanda diyebilirim ki tatmin edici sonuçlara vardık– bilim çevrelerinde, eğitim üzerinde düşünen fikir sahibi arkadaşlarımızdan oluşan 61 kişilik bir komisyon oluşturduk. Bu komisyon kendi arasında dokuz komisyona ayrıldı. Sendikanın Millî Eğitime ilişkin görüşlerinin ne olması gerektiğine dair fikirleri, teklifleri, raporlara bağladı. Öte yandan ülke çapında yaptığımız örgütlenme faaliyetleri, çalışmaları... Türkiye’nin hemen her şehrinde sendikamız kurulma aşamasına gelmiş bulunuyor. Şimdiye kadar her şehirde sendikamızın şubesini çok rahatlıkla oluşturabiliriz. Eğer konuyu istediğimiz ölçüde sıkı tutmamış olsaydık bunu başaramazdık. Şunu söylemek istiyorum: Sendi-

kamızı geniş bir tabana oturtmak amacındayız; belli bir hizbe, belli bir gruba, belli bir siyasi partinin çevresinde bulunmuş olmakla yetinmeyip kanatlarını geniş açmış, bizi benimseyen bütün eğitimcileri çevresinde toplayan bir sendika olmak amacındayız. Şahsi düşüncesi, inancı, siyasi kanaati ne olursa olsun bir yerde hepimizin sorunları birbirine yakındır. Özlük sorunları açısından olsun, çalışma hayatımızdaki problemler açısından olsun, iyi düzenlenmesi, organize edilmesi konusunda elbette problemlerle yüz yüzeyiz. Bu konuda birbirimize yakın bir konuda da bulunuyoruz. Aslolan, eğitimciler kesimini istismar etmeden, kullanmadan, onları bazı peşin yargılara zorla yönlendirme gibi bir hedef gütmeyen, elbirliği hâlinde bir konu etrafında düşündürüp, çalıştırıp bazı ortak sonuçlara vardırma. Bu yüzden şubelerimizi bu vasıftaki arkadaşlarımıza ısmarlamak istedik.

Yani bir siyasi tercihin ön safında aktif olarak görülen ya da herhangi bir hizbin vitrine çıkardığı arkadaşlardan ziyade, tarafsız görüntülü öğretmenler kesiminin büyük bölümünü etrafında toplayabilir esneklikte, duyarlılıkta arkadaşlar bulunsun istedik. Bunda da büyük ölçüde başarı sağladığımızı gördük. Bu usûlümüzün en yakın arkadaşlarımız tarafından makul sayıldığını gördük.

Millî Gazete: Peki, Sayın İnan, eğitim-iş kolunda bu kadar sendika varken neden yeni bir sendika kurmak istediniz?

A. İnan: Bu iş kolunda kurulmuş olan sendikaların hiçbirisini eleştirmeyi kendimize yakıştırmayız. Ama bizim çok daha farklı, değişik, sosyal gerçeklere uygun fikirler taşıdığımızı inanıyoruz.

Bizim Millî Eğitim konusunda ileri sürdüğümüz fikirlerin uygulanabilir olduğunu çok iyi biliyoruz. Yani biz; hayalî, ütöpik tasarımlar, içerisinde yaşadığımız Türkiye realitesi, nasıl fikirler ge-

liştirilirse uygulanma alanı ve şansı taşır, bunu biliyoruz. Ayrıca biz belli bir anlayışın ve inancın kavgasını vermek için sendikayı araç sayan bir anlayışta da değiliz. Hükümetle kavgalaşmak için yola çıkmadığımız gibi hükümete payanda olalım, yandaş olalım gibi kaygılarla da yola çıkmış değiliz.

Ortada somut bir gerçek vardır. Türkiye'deki Millî Eğitim çıkmaz sokaktadır. Eğitim bir sorundur. Ama çözülmesi mümkün olmayan bir sorun değildir. Eğitimciler büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Bunlar çözümlenemeyecek boyutta sorunlar değildir. Bunları peşin ne sert bir üslûpla halletmek ne de hükümete yaltaklanmak suretiyle çözmek gibi bir kaygıdan uzağız. Fikirlerimizin aklıselim sahibi herkes tarafından paylaşılacağına inanıyoruz. Nitekim programlarımızın, fikirlerimizin tartışıldığı bütün platformlarda geniş ölçüde ilgi ve önem bulduğumuzu gördük. Bunlara dayanarak söyleyebilirim ki bizim sendikamız bu anlayış üzere sürdüğü sürece Türkiye'deki eğitimcilerin büyük bir dilimini çevresinde toplayabilir, geniş tabanlı bir sendika hâline gelebilir.

***Millî Gazete:** Sayın İnan, bu ölçüde eğitimcilere vaadiniz ne? Neleri öneriyorsunuz? Millî Eğitim'in iyileştirilmesi konusunda ne gibi önerileriniz var?*

A. İnan: Bu sorulara cevap vermede, en güçlü görünen kuruluşuz. Yayımladığımız bültenle fikirlerimizin bir bölümünü kamuoyuna açıklama fırsatı bulduk. Yapılan çeşitli mülakatlarda o fikirlerimizin bir bölümünü ifade fırsatı bulduk. Bütün bunların kitap hâlinde çok kısa zamanda yayımlanarak kamuoyuna intikal ettirileceğinin müjdesini vermiş olalım. Bu fikirlerimizi açma ve bu fikirlerimize karşı ya da onu açan, genişleten fikirleri de almak amacıyla Türkiye çapında, ben ve arkadaşlarım konferanslar vermeye çalışacağız. Bu konuda oldukça yeni düşüncelerimiz var. İsterseniz birkaçını sıralayalım.

Biz, öğrencilerimizin her kademedeki öğretmenlerini seçmelerini istiyoruz. Öğretmenlerimizin ve öğretim üyelerimizin idarecilerini seçmelerini istiyoruz. Yani yönetime katılmalarını istiyoruz. Biz terfi ve taltiflerin ehliyetine göre yapılmasını istiyoruz. Belirli süreyi dolduran her eğitimcinin aynı derecede terfi etmesini adil bir düzen olarak görmüyoruz. Çalışana, kabiliyeti olana daha hızlı yükselme ve maddi tatmini sağlama imkânı getirilmelidir. Eğitimcilerimizin meslek bakımından eğitilmelerine, geliştirilmelerine yönelik değişik tekliflerimiz var: Bütün eğitim camiamızın, belirli bir zaman diliminde eğitimden geçirilmesini, bu eğitim sonucunda sınava tâbi tutulmasını, sınavdaki başarı durumlarına göre özlük durumlarının düzeltilmesini istiyoruz.

Millî Gazete: Peki, Sayın İnan, memurların sendikalaşması konusunda, bu konuyu gerekli görüyor musunuz?

A. İnan: Bugünkü Türkiye şartları içerisinde kaçınılmazdır, sendikalaşmak. Zaten bu kaçınılmaz durumun ürünü olarak mevcuttur. Fakat problemimiz şu ki sendikalaşmamıza dair, bize ait ortada bir kanun yok. 1980'den bu yana bazı çevrelerde tanık olduğumuz yargı, kamu çalışanlarının sendikalaşmasına engeller bulunduğu şeklinde. Oysa mevcut yasalarda olsun, Anayasa'da olsun, kamu çalışanlarının sendikalaşmasına mani hiçbir hüküm yoktur. Kanuni düzenleme getirilmemiştir, eksik olan budur.

1980 yılından bu yana ülkede egemen olan bir çekingencek, 1980 öncesi anarşik ortamın yaygınlaştırıldığı genel korku hâlâ atılabilmiş değil. Bu yüzden bazı kişiler kamu çalışanlarının sendikalaşması için yasalarda emredici hükümlerin olmasını istiyor. Bize kalırsa buna gerek yok. Gerek olan kamu çalışanları için bir kanuni düzenlemenin ortaya konulmasıdır. Sadece bazı çevreler illa da Anayasa'dan fetva almak istiyorlar.

Bu fetvaya en başta hükümet ihtiyaç duydu. İktidarı oluşturan partiler, muhalefetteyken, çalışanlara sendika hakları vereceklerine dair net vaatlerde bulundular. Anti-demokratik düzenlemelerin kaldırılacağına ilişkin vaatlerde bulundular. Demokratikleşme ve şeffaflaşma konusunda vaatleri oldu. Hükümeti oluşturduktan sonra aynı partilerin, bu vaatlerini sürekli olarak tekrarladıklarını gördük. Bu vaatlerini uluslararası kuruluşlara da taahhüt ettiler. Örneğin İLO, örneğin AGİK Antlaşmalarında, demokratikleşmenin önündeki sendikalaşmanın önündeki sorunları kaldıracaklarına dair, bu hakları dünya standartlarına uygun bir biçimde Türkiye’de gerçekleştireceklerine dair imzaları vardır.

Gerek bu imzalarına gerekse iktidarlarında bu taahhütlerini dillerinden düşürmemelerine rağmen, ortaya somut herhangi bir çalışma konulmamıştır. Hükümet, vaatlerini tekrarlamakla yetiniyor. Bu konuda büyük ölçüde çekingen. Bu çekingenliğin en somut işareti, kamu çalışanlarına sendika hakkı verilmesine Anayasa’nın engel teşkil edip etmediğini Yargıtay’dan sormasıdır. Hükümet yani Başbakanlık, Yargıtay’dan bu konuda görüş istedi. Yargıtay 5. Dairesi İçişleri Bakanlığının, Adalet Bakanlığının ve Başbakanlık Kanunlar Dairesinin mütalaasını alarak, kendi görüşlerini de ekleyerek 15 sayfalık geniş kapsamlı ve tutarlı bir karar verdi. Bu karar basında yer aldı. “Memur sendikalarına Yargıtay’dan vize” diye... Yani Anayasa’nın memurların sendikalaşmasına karşı hiçbir hüküm taşımadığı Yargıtayca ifade edildi. Buna rağmen hükümet hâlâ çalışmalarımızı düzenleyici bir kanun getirmiş değil. İşte biz bunun mantığını anlamıyoruz.

Oysa kendilerinin vaatleri var. Uluslararası kuruluşlara vaatleri var. Yargıtay’ın kararı mevcut... Niçin daha kanun çıkmamıştır? Hükümeti bu konuda bir açıklama içerisinde görmedik, onların tereddütleri, tereddütlerinin dayanakları konusunda fikir sahibi değiliz. Eğer vaat edilen sendikal haklar ve özgürlükler, demok-

ratikleşme, din ve vicdan hürriyeti tam anlamıyla halkımıza verilirse 1980 öncesi anarşi ortamına mı döneriz? Böyle bir kaygı mı var hükûmette, bunu bilmiyoruz. Eğer böyle bir kaygı varsa biz bunun gereksiz olduğu kanaatindeyiz. Çünkü 1980 Türkiye'si en az on yıl gerilerde kalmıştır. O günden bu yana bir hayli değişme, gelişme olmuştur. Zaman içerisinde dünyada değişim olmuştur. Şunu sormak isterim: Acaba bu hakları verme konusunda hükûmeti geciktiren psikoloji, bu hakların kamuoyumuzda hazmedilemeyeceği konusu mudur? Değişik bir ifadeyle layık olmadığımız zannı mıdır? Yani bu ülkenin insanı herhangi bir ülkenin insanı kadar insanca yaşamaya, özgür yaşamaya, dilediğine inanmaya, dilediği kıyafeti giymeye, istediği şekilde örgütlemeye layık değil midir? Biz insanımızın bunları hak ettiği kanaatindeyiz ve bu hakların geciktirilmeden verilmesini istiyoruz. Bu hakların geciktirilmesi; insanımıza karşı çıkmaktır, verilen hakların yerine getirilmemesidir, dünyaya karşı bizi mahcup duruma düşürmektir. Artık birçok meselenin Türkiye'nin gündeminden çıkarılması gerekmektedir.

Türkiye sözüm ona demokratikleşme ve özgürlükten o denli yana görünüyor ki dağılan Sovyetler Birliği'ndeki Türk devletlerine bunları götürme konusunda kendisini görevli addediyor. Yani oralarda özgür demokratik gelişmeler oluşmasında öncülük görevi üstlenmiş. Kendi ülkesinde gerçekleştirdiğini öteki Türk devletlerine mi götürmek istiyor? Özetlemek istiyorum ki bu ülkenin insanları hiçbir ülkenin insanından geri değildir ve kendi toprağında özgür yaşama, istediğine inanma, düşünme; istediği gibi örgütlenme konusunda hiçbir haktan mahrum tutulmaması lazımdır.

Tanzimat'tan bu yana halkımızı bazı haklara layık görmeyen, seçkin bir zümrenin ülkemizi yönettiğine tanık oluyoruz. Halkla yöneticiler arasında bir uyumsuzluk, toplumumuzun kaderi olmuştur. Bunun artık son bulması lazım. Milletten kısıkanı-

lan hakların tabii insan hakları olduğu ortada. Bunlara karşı çıkış ulusa karşı çıkıştır. Ulusun dayandığı değerlere, yargılara karşı çıkıştır. Halkımız artık haklarına sahip çıkma konusunda bunları alma konusunda geçmiş dönemlere oranla çok daha olumlu bir bilinç düzeyine gelmiştir. Demek istiyorum ki hükümetlerin, yöneticilerin gerçeği görmeleri lazım. Halkın gerisinde kalmamaları lazım. Halkın önündeki bu engelleri; halk, bir sel gibi taşıp bentlerini yıkmadan kaldırması lazım.

Millî Gazete: Peki, halkın önündeki engelleri çözemez; kaldırmazlarsa?

A. İnan: Çözemezlerse gürültüye giderler. Artık bu toplum kendisine aykırı insanların yönetmesine tahammül edemeyecek noktalara gelmiştir, bu düzeye ulaşmıştır. Halka rağmen idare bizde Tanzimat'tan bu yana âdeta gelenek olmuştur. Tanzimat'tan bu yana yöneticilerimiz, ya halka kontr bir konumda yer almışlardır, ya da inançlarını ve isteğini istismar ederek, kullanarak iktidarlarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemler geride kalıyor. Bunu göremeyen politikacının elini, eteğini çekmesi ve tasını, tarağını toplaması gerekir.

Millî Gazete: Efendim, memurların sendikalaşmasına gerek var, ihtiyaç var değil mi?

A. İnan: Benim bu konuda kesin görüşüm o ki memurlarla devlet, işçiyle işveren arasındaki ilişkiler herhangi bir soruna açık kapı bırakmayacak şekilde düzenlenirse ihtiyaç olmayabilir.

Yani devlet bu konuda babalık görevini üstlenirse, düzen adil olursa, çalışanla çalıştıran arasındaki ilişkiler insan fitratına uygun bir düzen tarafından hallederse niçin işçi ya da memur kendi hakkını almak için örgütlenme ihtiyacı içinde olsun?

Bir de Türkiye'nin içinde bulunduğu realiteye bakalım. Türkiye Tanzimat'tan bu yana Batılılaşma yolundadır. Türkiye bu konuda Cumhuriyet'le birlikte bir hamle daha yaptı. Bu hamlelerin tabii ürünü olarak, belli bir sosyal ortamda yaşıyoruz, bir hukuk düzeninde yaşıyoruz. Ekonomik düzenleme içinde yaşıyoruz. Bu hamlelerin varmış olduğu yere bakarak örgütleşmenin, sendikalaşmanın zaruret hâline geldiğini görüyoruz. Eğer bu örgütleşme olmazsa çalışanlar haklarını gereği gibi alamıyorlar... Mesela işçiler örgütlenmiştir, sendikalaşmıştır. Toplu iş sözleşmesi yapıyor ancak o şekilde hakkını alıyor... Kendilerine sendika kurma hakkı verilmesinin avantajını devşiriyor. Öğretmenler, diğer çalışanlar bu haklardan şimdiye kadar mahrum kılındığı için ülkemizin en ezilen sınıfı ve maddi bakımından sıkıntı içerisinde yaşayan kesim olmuştur. Bu yüzden ülke çalışanlarını işçi ve memur diye ayırıp ayrı statülere tâbi tutmak yerine eşit görmek lazım. Birine verdiğimiz sendikalaşma hakkını ötekinden kıskanmamak lazım. Yani memurların da kamu çalışanlarının da sendikalaşması zaruret hâline gelmiştir. Aksi takdirde onların ezilmesi ve Türkiye'nin en fukara kesimleri olması durumu devam edip gidecektir. Bu noktada memurlara verilecek sendikal hakların bir sendikaya yakışır özellikte verilmesini, soyutlanarak verilmemesini istiyoruz.

Yani toplu sözleşme hakkı, hatta grev hakkını da içeren kanuni düzenleme olmalı... Aksi takdirde eksik ve yanlış bir iş yapılmış olur. Böyle bir oyalama doğru değildir. Hükûmete de yakışmaz. Memurların da beklentilerine cevap vermez.

Millî Gazete: *Sendikanızın 25-26 Temmuz'da yapacağı kongre vilayetçe engellendi. Bu konuda neler demek istersiniz?*

A. İnan: Sendikamızın 25-26 Temmuz'da yapacağı kongre vilayetçe engellendi. Biliyorsunuz altı ay içinde genel kongremizi yapma zorunluluğu vardır. Yapılmadığı takdirde sendikamız

münfesiş duruma düşer: Kapanır. Biz de kanuni gereği yerine getirmek amacıyla, olağan kongremizi yapmak için vilayete başvurduk. Vilayetten gelen yazıda memurların sendikalaşmasına ilişkin yasal düzenlemeler bulunmadığı, Anayasa'da amir hüküm olmadığı ileri sürülüyordu. Dahası 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 22. Maddesi'nde memurların sendika kuramayacağı amir hükmü bulunduğu ileri sürülüyordu. Bu yazıya cevap verdik. Yasa ve Anayasa'da engel hüküm yoktur gerçeğini tekrarladık. Adı geçen Memurin Kanunu'nun 22. Maddesi'nin, bundan yirmi yıl önce bir Bakanlar Kurulu Kararı'yla kaldırıldığını söyledik. Bize garip gelen gerçek bu. Vilayet maddenin kaldırıldığını nasıl olur da bilmez. Adı geçen kanun maddesi Bakanlar Kurulu'nun 23 Aralık 1972 tarih ve iki sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'nin 5. Maddesi'ni yürürlükten kaldırmıştır. Valiliğin kongremizi engellemek için ileri sürdüğü hükümlerin hiçbirisi geçerli değildir. Biz bu durumu cevap olarak bildirdik. Vilayet kongremizi engellemek için mahkemeye başvurdu. 15. Asliye Hukuk Mahkemesi vilayetin bu talebini reddetti. Dolayısıyla kongre yapmamız mecburiyet hâline geldi. Eğer kanun altı ay içerisinde kongre yapmamızı mecbur tutmasaydı, biz bu kongreye zaten ihtiyaç hâlinde olmadığımızdan kendimiz de yapmayacaktık. Kongreyi yapmak, kanuni gereği yerine getirmektir. Bu vilayet tarafından engellendi, mahkeme makul görmedi. Bu nedenle biz kongremizi yapacağız, yapmadığımız takdirde münfesiş duruma düşeceğiz. Onun için de kongremizi yapacağız. Taşradan gelecek arkadaşlarımız var. Çeşitli hazırlıklar yapmışız. Aksi hâlde zarara uğrayacağız. Onun için de yapacağız. Kanuni zorunluluğu yerine getiriyoruz. Normal hakları kullanıyoruz. Mahkemenin ret kararı ilginç: Deniyor ki eğer bu sendika hükmü şahsiyet kazanmamışsa niçin şimdiye kadar hakkında herhangi bir koğuşturma açılmamıştır. Eğer bu sendika kanunsuzsa şimdiye kadar cezai yönden bir soruşturma olmadığı gibi herhangi bir genelge ile engellenmiş değil. Emniyet Genel Müdürlüğünce

engellenme genelgesi de yayımlanmış değildir. İşin gerçeği bu. Neredeyse altı ay oldu kurulalı, kuruluşumuzun gayrimeşru olduğuna ilişkin bir yazıyla muhatap olmadık ve örgütümüzün taşra örgütlerini oluşturmada herhangi bir engel zuhur etmedi. Türkiye genelinde hızlı bir örgütlenme ve yaygın üye kaydı yapma dönemindeyiz. Bu konuda herhangi bir sıkıntıya muhatap olmadık.

Millî Gazete: *Kongreden sonraki çalışmalarınız nasıl olacak?*

A. İnan: Kongreden sonra, örgütlenme çalışmalarımızı tamamlayacağız. Çok hızlı üye kayıt kampanyası başlatacağız. Gördüğümüz o ki bizim sendikamız umulandan, beklenenden daha hızlı gelişme süreci yaşayacaktır. Bu, hiçbir çevreyi ürkütmesin, sevindirsin. Bizim kimseyle, hiçbir sendikayla tersleşmemiz yoktur. Sendikamız eğitim kuruluştur. Meşru bir kuruluştur. Çalışanlarımıza, eğitimcilerimize rahat nefes aldırarak bir kuruluştur.

Millî Gazete: *Sayın İnan, size teşekkür ediyorum, bize vakit ayırdınız.*

A. İnan: Ben de teşekkür ederim...

Millî Gazete, 25 Temmuz 1992

Akif İnan'la Şiir ve Edebiyat Üzerine

İslâm: 1974'te *Hicret* ve 1991'de *Tehna Sözler*. Yeni şiir kitabınız için bunca yıl bekleyiş neden?

A. İnan: İki şiir kitabı arasına yıllar girdi. Evvela şunu söyleyeyim. Şiir benim kolay yazdığım bir tarz değil. Oldukça yoğun bir yayın ve yazı hayatım olmasına rağmen yazmış olduğum şiirler sayılıdır. Aslında bu belki şiire bakış açımıyla ilgili, şiire vermiş olduğum önemle ilgili. Şiirlerimi kendime çok zor kabul ettiriyorum. Yazmış olduğum şiirlerimin tümünü yayınlamıyorum. Kendimce belli bir zaman içerisinde, nihai olgunluğa eriştiğine kanaat getirdikten sonra yayınlıyorum. Kaldı ki çok şiir yazmakla, büyük şiir yazmak arasında doğru bir orantı yok. Mesela Kanuni Sultan Süleyman, Divan şairlerimiz arasında en çok şiiri olan şair, ama onu biz birinci sınıf şairlerden saymıyoruz. Mesela Ahmet Haşim benden fazla yazmış değil. Tanpınar'ın, Ahmet Kutsi'nin yazmış olduğu şiirler de benim yazdığım şiirlerden fazla değildir. Aklıma bir hatıra geldi: 1976 yılında *Mavera* dergisini çıkarıyorduk. İlk yıllarda bazı şairlerden, ilk sayfalara onların şiirlerinden bir haylisini koyuyorduk. Mesela benim on kadar şiirim *Mavera*'nın bir sayısında bir arada çıktı. Okuyucuların âdeta bazı şairler hakkında daha derli toplu fikir sahibi olmalarına yol açsın diye böyle bir demet şiiri bir defada koyuyorduk. Bunu Üstad Necip Fazıl gördü. İfadesi şu oldu: "Nasıl bu kadar

şii bir adam yazabilir. Şiir bedel bir hâldir, böyle kolon kolon yazılmaz.” Üstadın dediği doğrudu, ama şu var: Benim orada on kadar şiirim yayınlandığında ben birkaç yıl şiir yayınlamamıştım. Elimde birikmiş olan şiirleri bir kerede böylece yayınladım. Yoksa ben o kadar şiiri ancak birkaç sene içinde yazabiliyorum. Şunu söyleyeyim. Benim şiirlerim iki kitapta toplandı: *Hicret* ve *Tenha Sözler*. Benim şiirlerimin tümü bunlar değil, 1979’dan sonra yazdığım şiirlerdir bunlar. Oysa ben 1958’den beri şiir neşrediyorum. Yüzlerce şiirim çeşitli dergi sayfaları arasında kaldı. Onları kitaplarıma almadım. Dolayısıyla benim şiir serüvenimin yirmi yılı kitaplaşmamıştır. Eğer bunları nazarıdikkate alırsak, az şiir yazmadığım ortaya çıkar. Belki soracaksınız. “Niçin o şiirleri kitap hâline getirmediğiniz?” Şunun için getirmediğim. Biz 1969 yılında *Edebiyat* dergisini çıkarmaya başladık. O dönemde çağdaş şiirimizi kanıtlamak gibi bir kaygımız vardı. Ben 1969’dan sonraki şiirlerimle çıkmak istedim. Bunda isabetli davrandığımı da zannederim. Çünkü daha önceki şiirlerimde kendime mahsus çizgiler, ifadeler elbette vardı, ama onlar belli bir poetikaya uygun olarak üretilmişti. Vezinli, kafiyeli, geleneksel kokulu şiirlerdi.

İslâm: *Şiir kitabınızda korkularımızı, kurtuluşunuzu önce Allah’a sonra da veli ordusuna katılmada arıyorsunuz. Daha sonra çağı sorguluyorsunuz. Bunca duygular içinde kitabınızın ismini neden Tenha Sözler koydunuz?*

A. İnan: Ben seneler önce ikinci şiir kitabımın ismini ilan etmiştim. “Hicretten Sonra Medine”. Fakat araya giren yıllar bu ismi değiştirtti. *Tenha Sözler* yalnız bana kelime dizisi olarak güzel değil muhteva bakımından da şiirlerimi ifade ediyor gibi geldi. Mümkün olduğu kadar zor bulunur sözler manası biraz hedeflendi. Biraz garip, değişik, farklı söyleyiş ihtiva ettiği belki düşünüldü. İçimde bir mekanizma bu isme karar verdi. Birkaç sanatçı arkadaşşıma bu ismi söyleyince çok ilginç buldular. Hatta benim bile yakıştıramadığım bazı güzel açıklamalarına tanık oldum.

İslâm: *Şiir kitabınızda tasavvufla ilgili şiirler var. Şiir ve tasavvuf bağlantısı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?*

A. İnan: Tasavvuf zaten bizim şiir geleneğimizin öteden beridir bir ögesi olmuştur. Birçok tasavvuf erbabı aynı zamanda şair. Yunus Emre'den tutun Şeyh Gâlib'e, Üstad Necip Fazıl'a kadar birçok büyük şairin tasavvufla bağlantısı olmuş. Tasavvufla fiili bağlantısı olmayan sanatçılarda bile, tasavvufi özün yer aldığını görüyoruz. Bu edebiyatımızda bir gelenektir, kaldı ki bir de tasavvuf edebiyatı var olmuştur. Kuddusi Baba'dan tutun, Niyazi-i Mısri'ye kadar birçok sanatçımız var. Alevi Bektaşî şairler var. Benim 1980'den itibaren tasavvufa direkt olarak yönelişimin şiir hâlinde de tezahür etmemesi mümkün değildi. Benim tasavvufi şiirlerim, bir özentî, tasavvufun genel geçer yargılarına yöneliş değil. Bizzat tasavvufi ağırlıklı şiirlerim de en çok sevilen şiirlerim arasında yer alıyor. Çevreden almış olduğu izlenim budur.

İslâm: *Üstad şair için "Arı bal yapar ama izah edemez der." Akif İnan'ın şiir anlayışı nedir?*

A. İnan: Üstad öyle söyler ama kendi şiirini en iyi açıklayan insandır da. Şiir kitabının sonunda poetikası vardır. Uzun uzun kendi şiir anlayışını açıklar. Edebiyatımızda başka isimler de var, Ahmet Haşim, Abdülhak Hâmid. Onlar da kendi şiirleri üzerinde düşünmüş, şiirlerini gayet tutarlı bir biçimde anlatmış insanlardır. Ben şiirin üzerinde derinliğine, genişliğine düşünmüş bir insanım. Bunun fikriyatını yapma konusunda emekler vermiş biriyim. Özellikle *Edebiyat* dergisinde 1969'dan sonra yazdığım yazılarda öngörmüş olduğum şiirin çerçevesine yönelik bir hayli yazılar yazdım. Hatırlarsanız o dönemlerde Divan şiirinden yararlanma gündemdedi. Birçok sanatçının bu anlayışa uygun şiirler yazdığını görüyorduk. Behçet Necatigil, *Encam* adlı şiir kitabını yayınladı. Turgut Uyar *Divançe*, Attilâ İlhan gazeller adlı Divan şiirinin özünden, şeklinden manasından modern kılıklı

şiiirler yazıldı bir hayli. O dönemlerde ben bu tür şiiirlere karşı fikirler geliştirdim. Bunların Divan şiiiriyle ilgili organik bir bağ içinde olmadığını söyledim. Çünkü bu sanatçılar Divan dünyasının ruhuyla bağlantılı insanlar değillerdii. Divan şiiiri temelde İslâm uygarlığına dayanır. İslâm uygarlığının içinde kendisini saymayan bir sınıf sanatçının Divan şiiirinden yararlanması olsa olsa bir özentii olurdu. O şiiirlerde ben bu özentiyi gördüm. Divan şiiirinden çağdaş anlamda nasıl yararlanması lazım geldiğine dair yazmış olduğum düz yazılara uygun biçimde şiiirler ürettim. İşte benim *Hicret*'te yer alan şiiirlerim bu şiiirlerimdir. *Tenha Sözcükler*'deki şiiirlerim de aynı anlayışın uzantılarıdır. Değişim, belki bir parça gelişime uğramış uzantılarıdır. Sanat üzerinde, şiiiri üzerinde düşünmemiş olan sanatçiyi büyük sanatçı saymak mümkün değildir aslında. Yani bu bir insiyaki olay değildir. Bir birikimin bilinçli olarak dışa vurum hadisesidir. Ve onu estetikle ambalajlama olayıdır. Ben bütün iyi sanatçılarda şiiirin içeriği üzerine derinliğine düşünölmüş olma özelliğini görmekteyim.

İslâm: *İslâmî edebiyat nedir, günümüzde görünümünü ve gelişimini nedir?*

A. İnan: İslâmî edebiyat üzerinde bu memlekette en çok konuşmuş yazmış adam benim. Buna dair belki üç yüz civarında yazı yazdım. Umarım bu yazılarımdan bir kısmı toplanarak bir kitap oluşturulur. Hâlen bu mesele üzerinde düşünmekteyim ve konferanslar vermekteyim. İslâm'ın öngörmüş olduğu bir edebiyat var. Bu edebiyatın mesnetlerini biz Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimiz zamanındaki şairlerin eserlerinde görmekteyiz. İslâm, sosyal hayatın hiçbir bölümünü cevapsız bırakmayan bir nizamdır. Elbette bunun bir estetik görüşü de mevcut. Ve bu görüşe uygun olarak yüzyıllar boyu zaten bir edebiyat üretilmiş. Şimdi bütün İslâm toplumlarının Müslöman olduktan günümüze kadarki maceralarında üretmiş oldukları sanat eserleri de İslâm uygarlığının şemsiyesi altında üretilmiş olan eserlerdir. Yani ben

günümüze kadarki Türk şiirinin özellikle, Tanzimat'a kadar olan Türk şiirinin doğrudan doğruya İslâm uygarlığının ürünü olan bir şiir olduğu kanaatindeyim. Tıpkı mimarimiz ve musikimizin İslâm uygarlığının etkisinde olduğu gibi. Bu meseleye dair sizinle ayrı bir konuşma yapmak isterim. İslâm uygarlığının toplumumuz üzerinde etkinliğini sürdürmesi, Tanzimat'a kadardır. O yıldan itibaren devlet İslâm uygarlığı yerine Batı uygarlığını seçti. Dolayısıyla eğitim kurumlarımız, sosyal kurumlarımız, Batılı anlamda oluştu. 150 yıllık şiir maceramız mümkün olduğu kadar İslâmî etkiden, özden ayrı olarak gelişti. Ama buna rağmen İslâm uygarlığını sanatına eksen edinmiş sanatçılar bir uçtan yetiştirdi. Yakın dönemde M. Âkif'ten, Necip Fazıl'a kadar olan dönem ve bizim kuşak sanatçıları bu çerçeve altında mütalaa edilmelidir.

İslâm: *Siz Edebiyat ve Maverâ dergilerinin kuruluşunda yer aldınız. Bu dergilerin kuruluşunu ve işlevini anlatır mısınız?*

A. İnan: *Edebiyat* dergisiyle bizim kesim ilk defa bir koro hareketine kavuşmuş oldu. Daha önce İslâmcı çizginin sanatçıları Türk Edebiyatı'nda solo yapıyorlardı. Mesela Üstad Necip Fazıl ve ondan öncekiler. Tanzimat'la birlikte Batı modeli bir akım gelişti. Bu model içinde İslâmî çizgide zuhur eden istisnai sanatçılar çıktı. Bunların ürettiği solo niteliğinde ürünler oluyordu. 1969'da başta Nuri Pakdil olmak üzere, Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Aleaddin Özdenören toplandık. Dünya görüşü aynı olan bu arkadaşlar edebiyatımızda yeni bir akım başlattılar. Ve ilk defa olarak böyle bir grup hareketi olarak zuhur etti bizim kesim. Oldukça yüksek düzeyde bir sanat oluşturuldu. Etkinliği günümüze kadar gelen bir damarın kurucusu oldular. Kimileri bu harekete Kabaklı gibi "Yeni İslâmcı Hareket" bazı çevreler de "60 Sonrası İslâmî Kanat" dediler. *Edebiyat* hareketi o çok mütevazı gibi görünen sayfa sayılarına ters orantılı olarak Türk Edebiyatı'nda da çok kalıcı ve yüz akı bir sanatın temellerini oluşturdu. 1976 yılında kurduğumuz *Maverâ* dergisi

bu işi çok ileri noktalara taşıdı. Birçok sanatçının yetişmesinde mektep görevi üstlendi.

İslâm: *Bugün edebiyata, özellikle şiire karşı olan duyarsızlığın sebepleri nelerdir?*

A. İnan: Edebiyata sanata karşı olan duyarsızlığın sebebi, sanatçı kaynaklanmıyor. Şunu ifade edeyim: Bizim toplumumuz tarih boyunca hep büyük sanatçılar yetiştirmiştir. Hiçbir dönemde dahi sanatçılardan yoksun kalmamıştır. Özellikle şiir kesiminde... Bakın tiyatro, hikâye, roman dalında aynı şeyi söylemiyorum. Ama şiirde dün de bugün de dünyanın en büyük sanatçılarını yetiştirmişiz. Bugün Türk Edebiyatı'nın sanatçıları, şairleri yeryüzünün en büyük sanatçılarıdır. Farzımuhal bu sanatçılarımız şiirlerini Fransızca, Almanca, İngilizce, İtalyanca yazmış olsalardı, bu ulusların sanatçıları olmuş olsalardı, bu sanatçıların içinden yığınla isim Nobel alırdı. Amma dilimizin, diğer ülkelere ters gelmesi, Türkiye'nin öteki ülkeler nezdindeki mağlubiyeti, aynı şekilde edebiyatımız için de biçildi. Türk şiiri şimdi zayıf bir dönemini yaşamıyor. Şiir bizim en başarılı olduğumuz daldır tarih boyunca. Şiire ilginin en asgari hadde indiği bir dönemde yaşıyoruz bu doğru. Bunun kabahati sanatçılarımızla izah edilemez. Bu, toplumsal bir derttir. Âdeta, kültüre, sanata duyarlılığı törpülenmiş kuşaklar oluşturuldu. Bunu öncelikle devlet böyle oluşturdu. Eğitim kuruluşları, kitle haberleşme araçları ciddi sanatı ve fikri dışlayan âdeta bir gelenek içerisine girdiler. Yine bir hatıramı anlatmak istiyorum: Bakın *Hicret* kitabı basıldığı yıl, on yedi yıl önce, beş bin basılmıştı. Bunca yıl benim şiirle uğraştığımı daha fazla insan duydu, Türkiye'nin nüfusu iki misli arttı. Eğer Türkiye'de şiire, edebiyata ilgi gösterme oranı hiç değişmemiş olsaydı bugün en azından *Tenha Sözler* kitabının on bin basması gerekirdi. Ama Basın Kitabevi iki bin bastı. Hayrete düştüm. Hoş baskı tükendi. Yeni baskısı birkaç hafta sonra yapılacak. Ama bu şiire ilgiyle orantılı değil. Ben Türkiye'nin her

tarafında konferanslar veriyorum. Gittiğim yerde kitaplarım sergileniyor. İmzalıyorum. Öyle satılıyor. Türkiye'deki sanata ve şiire ilgi bu. Tabii televizyon, radyo, gazeteler, yayın organları ciddi sanata ve fikir ürünlerine alanı olabildiğince daralttılar. Demek ki bu bizim sanatçılarımızdan kaynaklanan ters bir sonuç değil. Doğrudan doğruya Türkiye'nin bu konudaki politikasızlığına rejim tarafından yapılan eğitim ve kültür düşmanlığıyla bu noktaya gelmişizdir.

İslâm: *Üstadı rahmetle anarken, Üstad hakkındaki görüşlerinizi anlatır mısınız?*

A. İnan: Üstad Necip Fazıl, bizim kuşağın her alandaki babasıdır, fikirde, sanatta, politikada. Bütün birikimimizi biz Üstad'la devşirdik. Bu yalnız bizim kuşak için değil, Türkiye'de bizimle aynı dünya görüşünü bölüşen, her seviyede her insanın itiraf etmesi gereken bir gerçektir. Şunu söylemek istiyorum. Üstad'dan isterse hiçbir eser okumamış olsun bu memleketin bilinçli bir Müslüman'ı ben yine onu, Üstad'dan mana devşirmiş, fikir devşirmiş insan olarak sayıyorum. Niye? En azından Üstad'ın oluşturmuş olduğu iklimde solumuş bir adamdır. Farkında olsa da olmasa da Üstad'ın manasından teneffüs etmiştir.

İslâm: *Aşağıdaki kelimeleri birkaç cümle ile açıklar mısınız?*

(Şair, politika, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, aşk, özel televizyon, İslâm dünyası, devlet, Eğitim-Bir)

A. İnan: Şair: Şair için aklıma bir hadis geldi. "Allah'ın sır hazinesi arşın altındadır ve anahtarı şairin diline verilmiştir." Şair için sayısız tarif getirilebilir ama benim bunun üstüne bir tarifte bulunmam ayıp olur.

Politika: Şiirin hedeflendiği sosyal ortamın teessüsü için aletlerden bir alettir.

Sezai Karakoç: Yüzyılımızın sanat ve fikir abidesidir.

Nuri Pakdil: Nevi şahsına münhasır bir deha.

Cahit Zarifoğlu: Üstad, Cahit'e 'Artist' derdi. Sanatçı anlamında.

İtiraf edeyim ki bizim kuşağın içinde en şair olanıdır. Rahmetli Cahit, yalnızca şiirle yetinmedi. Fikrî alanda, roman, hikâye, çocuk edebiyatında ölümsüz eserler verdi. Kısa yaşamına çok soylu bir muhteva giydirdi. Ölümsüz eserler yazdı. Bizim grubumuzun ön lokomotiflerinden biriydi.

Aşk: “Aşk imiş âlemde her ne var ise, ilim bir kıyl u kâl imiş ancak” diyor Fuzûlî. Aşk olmazsa hiçbir şey olmaz. Kâinat aşk ile halk olmuştur. Bütün varlık bir aşk ürünüdür. İnsanın üretimi olan her olayda mutlaka bir aşk vardır. Yoksa bu olağanüstü olayların vuku bulması mümkün değildir. Aşkın merkezi Cenabı Allah'tır. İnsan, kabiliyeti ölçüsünde nasip dardır.

Özel Televizyon: Bugün bizim kesim niçin tahakkuk ettirilmesi zaruri bir araç hâline gelmiştir. Şimdi bana sorsalar ki ne yapalım, en önce bir televizyon kuralım derim.

İslâm Dünyası: İslâm'ı idrak etmemenin hüznünü yaşayan âdeta zavallı ülkeler manzumesi. İslâm ülkelerinde var olan İslâm davasının yiğit mensupları eğer aktivitelerini çoğaltıp ülkelerine egemen olmazlarsa, şimdi içinde bulunduğumuz durum üzücüdür. İslâm âlemi, emperyalizmin kısıkağı altındadır. İslâm âlemi dünyaya yeni baştan nizam verebilecek potansiyele sahiptir. Emperyalizmi tüketebilecek bir potansiyeldir. Yeryüzünde insanların Allah'ın murat ettiği ölçüde yaşamasını sağlamaya yetebilir bir potansiyeldir. Bu potansiyeli devreye sokma konusunda, küfür odakları İslâm sülalesinin içinde ve dışında olan adamlarla işbirliği hâlinde yolları kesmiş ve tıkamıştır. İşte bu tıkanan yolları açma konusunda seferber olan insanların çoğalması gerekmektedir.

Devlet: İnsanların bir arada yaşamasının resmî adıdır. Onun düzenini kuran, geliştiren müessesenin ta kendisidir. Devlet olmasa, insanlar yığındır. Her inancın her ideolojinin öngördüğü bir devlet var. Bizim devlet anlayışımız, Tanzimat'tan bugüne her gün biraz daha İslâm toplumunun gündeminden kaçırılmıştır. Biz onu yeni baştan ihya etmenin, yürürlüğe koymanın gereğine inanmış kişileriz.

Eğitim-Bir: Eğitimciler Birliği Sendikası. Kısa adı Eğitim-Bir. Bu sendika Türkiye'de sayıları en kabarık olan eğitimcilere yönelik. Onların sosyal haklarını iyileştirmeye yönelik. Eğitimi ve müfredatı iyileştirmeyi amaç edinmiş bir sendika... Bu sendikanın kurulması konusunda mevcut hükûmetin taahhütleri var. Fakat henüz gerçekleşmedi. Sendikamız evvela bir meslek kuruluşudur. Güncel politikanın tamamen dışında ve herhangi bir partinin asla şemsiyesi altında olmayan bir kuruluştur. Bizim amacımız geniş tabanlı bir sendika oluşturmak. Bu konuda da hayli yol almış durumdayız.

İslâm: *Son olarak, bir zamanlar Yedi Güzel Adam vardı. Şu anda yeniden bir dergi çıkarmayı düşünüyor musunuz?*

A. İnan: Yedi Güzel Adam'dan kastınız bizim, *Edebiyat* ve *Mavera* kadrosu ise o kadro hiçbir zaman birbirine olan bağlılığını tavsatmamıştır. Yerlerimiz farklı da olsa ruhî, kalbî, ideolojik işbirliğimiz aynı hareketi korumaktadır. Eğer siz bu arkadaşlar yeni baştan bir dergi çerçevesinde toplansınlar diyorsanız, bugün için şartlar biraz uzaktır. Zaman zaman bunu da gündemimize getirmiyor değiliz. Fakat bugün için bu güzel bir temennidir. Erdem Bayazıt'ın geçende bir gazeteye vermiş olduğu ifade oldukça ilginç. “Biz o kümelenişlerde (*Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde) âdeta bir sera ziraatı yapıyorduk. Fakat şimdi tarla ziraatına yöneldik.”

Bu açıklama bana hayli ilginç geldi.

İslâm, Temmuz 1992

“Türk Cumhuriyetleri Papaz Kaynıyor..”

Yörünge: *Sayın M. Akif İnan, geçtiğimiz günlerde Millî Eğitim Bakanı Köksal Toptan’la birlikte yaptığımız Orta Asya gezinizden bahseder misiniz?*

A. İnan: Efendim dokuz günlük bir Özbekistan, Kırgızistan gezimiz oldu. 105 kişi katıldı. Ben Eğitim-Bir Sendikası Başkanı olarak davet edilmişim. Gördüğüm şu oldu: Onlar bizi bazı konularda fersah fersah geçmişler. Bir kere işsizlik diye bir sorunları yok. Şehirlerin alt yapısı tamamlanmış, okuma yazma oranı yüzde yüz. Kırgızistan’da üniversite mezunu olmayan yok gibi... Konut sorunu yok, gelir düzeyleri ortalama 7 dolar. Onun için zar zor idare ediyorlar...

Yörünge: *Sosyal hayat nasıl?*

A. İnan: Tiyatro salonları var, tatil günlerinde bile caddelerde kimsecikler yok. Bir iki çocuğa rastlıyorsunuz.

Yörünge: *Eğitimleri nasıl?*

A. İnan: Eğitimi tamamen devletin sırtına yüklemişler. Hâliyle güdümlü bir eğitim söz konusu. Adamlar Sovyetler dışında başka bir yer duymamışlar ve tanımıyorlar. Mesela, gündemdeki

konu olması dolayısıyla bir profesöre Bosna-Hersek olaylarını sordum. Hiç haberi olmamış. Oralarda hâlâ resmî bir güdüm söz konusu. Televizyon ve eğitim hâlâ devletin kontrolünde.

Yörünge: *Basın organları ne durumda?*

A. İnan: Eğitim tamamen Rusça olduğundan gazeteler de Rusça yayın yapıyorlar.

Yörünge: *Yani Rusça tamamen hâkim, öyle mi?*

A. İnan: Evet. Bir örnek olarak aktarmakta fayda görüyoruz. Oraya giden 19 ülkenin millî eğitim bakanlarından sadece Kıbrıs ve Türkiye'nin bakanları Türkçe konuştular, diğerleri Rusça konuştu.

Yörünge: *Hocam, bu durumda ortak bir Türkçeye varmak zor değil mi?*

A. İnan: Yalnız alfabeyle olacak bir iş değil. Zaten Türk Cumhuriyetleri Latin alfabesine sıcak bakmıyorlar. Kazakistan Millî Eğitim Bakanı karşı çıktı. Gereçleri ise kendilerince haklı. 70 yıldır bu alfabeyle düşüp kalkıyoruz, yeni alfabeyle geçecek olursak birden bire bütün halkımız ümmi olur. Bu uzun zaman ister.

Yörünge: *Sayın İnan, Türk Cumhuriyetlerine nasıl ulaşabiliriz?*

A. İnan: Efendim Rusça çok yaygın olduğu için Rusça kitaplar yayınlarsanız daha faydalı olur.

Yörünge: *Dini hayattan bahseder misiniz?*

A. İnan: Ne din ne de dincilik hâkim. Daha doğrusu din etkin değil. Din onların gündeminden çıkarılmış. Eğer sizi sempatik bulurlarsa din konusundaki açıklamaları dinleyip çok mutlu oluyorlar.

Eğitim fakültelerine gittim, orucu bilmiyorlar. Dekan, namazı bilmiyorum dedi. Taşkent'te son bir yılda inen uçakların hemen hepsinde ikişer üçer papaz geliyormuş. Amerika-İspanya-Vatikan... Papazlar nefis Rusça biliyorlarmış. Halka her yerde anlatıyorlarmış... Bizim hocalar ise camide cemaat beklediklerinden başarılı olamıyorlarmış. Papazlar otobüslerde, uçaklarda, pazarda, çarşıda, her yerde anlatıyorlarmış... Hatta ilginç, Hindistan'dan gelen Budist rahipler bile ilgi görüyorlarmış...

Yörüngen: *Hocam söz buraya gelmişken bizim buradan gidip oralarda özel okullar açıyorlar... Onların çalışmaları nasıl?*

A. İnan: Oralarda okul açmak ucuz. Binalar çok ucuz... Bizim bakan oradaki papazların çalışmalarını duyunca ilahiyat fakültesi açalım dedi. Diğer özel okulları gezme fırsatı bulamadım.

Yörüngen: *Edebiyatları ne âlemde?*

A. İnan: Çok cılız bir edebiyatları var. Bizden Aziz Nesin'i tanımışlar. Şiirleri kötü. Eski Yunan, Fransız ve Batı Edebiyatı'nı hiç bilmiyorlar. Edebiyatta Rusya'nın sanatçılarını biliyorlar.

Yörüngen: *Demek hâlâ Rusya'nın etkisindedeler?*

A. İnan: Evet, hegemonya devam ediyor. Rusya benim yakamdan düşün dese bile onların ayrılmaya niyetleri yok gibi... Heykeller aynen korunuyor. Bütün üst görevlerde Ruslar var.

Yörüngen: *Hocam alkölü çok kullanıyorlar mı?*

A. İnan: Efendim, haddinden fazla içiyorlar. Yemeklerin hepsinde başköşede alkol var. Hatta bu konuda ilginç bir anekdotum var. Yemekteydik... Biri kadehini kaldırıp "Siz dersiniz rakı, biz deyerik arak hadi bismillah" dedi... Yani bu insanlara çok şeyler anlatmaktansa pratik çözümler götürmeliyiz.

Yörüngen: Hocam, geçerken uğramıştık, sohbetiniz için teşekkür ederim.

A. İnan: Ben de çok teşekkür ederim.

Yörüngen, 17 Ocak 1993

Akif İnan'la Şiir, Sanat, Okuma Üzerine

Akif İnan, davetimizi kabul ederek okulumuza geldi, öğrencilerimize Mevlânâ Hazretlerini tanıtıcı bir konferans verdi. Öğrencilerimiz konuşmayı ilgiyle dinlediler ve Akif İnan'a eserlerini imzalatmak için sıraya girdiler. Sonraki günlerde biz de Akif İnan'a konuk olduk. Okuma, okur, sanat, şiir konularında sohbet ettik.

Sanatseverlerin, kitapseverlerin ortak derdiyle girdik konuya: Kitaba ilgi az, Akif İnan hemen bir hatırasını nakletti bize:

“Son kitabım *Tenha Sözler*'i bastırmak istediğimde yayınevi bin adet basacağını söyledi, şaşırdım. Bundan 18 yıl önce, daha beni kimse tanımazken, *Hicret* adlı kitabım beş bin adet basılmıştı. Geçen sene Azerbaycan'a gittiğimde öğrendim ki yazarı biraz tanınan bir şiir kitabı yüz bin adet basılıp satılıyormuş, yedi milyonluk bir ülke orası. Azerbaycan'ın tanınmış şairlerinden Bah-tiyar Vahapzade: ‘Bizi komünizme karşı iki şey diri tuttu: Birisi şiirimiz, öteki folklorumuz, güzel sanatımız.’ diyordu.”

Gülistan: *Türkiye’de kültüre, sanata, edebiyata ilginin gerilemesinin sebepleri nelerdir?*

A. İnan: Çok çeşitli sebepler var. Kimileri radyo, televizyon di-yorsa da bu o kadar önemli değil. İlgisizliğin temel sebebi 1980 askerî müdahalesi ve müdahaleyi izleyen yıllarda dünyadan, Türkiyeden, kültürümüzden, sosyal olaylardan habersiz yarış at-ları yetiştirmenin amaçlanması.

Gülistan: *Seksen öncesi edebiyata ilgi nasıldı?*

A. İnan: Ben 1961'de Ankara'ya geldim, üniversiteye başladım. Bir ders yılı içerisinde çeşitli yüksek okullarda –ki bunların ara-sında orta dereceli okullar da vardı– belki 50-60 edebiyat-sanat günü olurdu. Gazeteler edebiyat, sanat ekleri verirlerdi, bugün sulu magazin dergileri veriyorlar. Her tarafa edebiyatı, sanatı ha-fife alan insanlar yığıldı. Edebiyatın içeriğini bilmemekten bütün bunlar. Zannediyorlar ki edebiyat, sanat, sadece, bu işle ilgilenen yazar-çizer takımının uğraşı alanıdır: Sanki bir entelektüel ger-çek değildir.

Gülistan: *Okuyucuların azalması edebiyatı nasıl etkiledi? Edebi-yat hayatımız geriledi mi?*

A. İnan: Edebiyatımız çok canlıdır, özellikle şiirimiz. Zaten biz toplum olarak edebiyatı şiir olarak algılamışız. Tarih boyunca bü-yük şairler yetiştirdiğimiz gibi bugün de şiirde dünyanın önün-deyiz. Karşılaştığımız alakasızlığa rağmen büyük sanatkârlara her dönemde olduğu gibi şimdi de sahibiz. İşte bu mutlu duru-mun tam zıddı bir sosyal realiteyle karşı karşıyayız: Büyük şiirler yazılıyor ama okuyanı yok.

Gülistan: *Bu zor durumu nasıl aşacağız?*

A. İnan: Dünyada da edebiyata ilgi azalıyor. Dünya edebiyatı-nın âdeta üssü olan Fransa'da da durum aynı. Ama onların mü-tefekkir devlet adamları, “Tıkanmanın önünü nasıl açabiliriz?” diye çareler arıyorlar. Bizimkiler ise uyuyorlar, o bilinç yok bizim

devlet adamlarında. Ne zamandır kitap okumamış, tiyatroya gitmemiş devlet adamlarımız var. Bakın Osmanlı döneminde şiire ilgisiz devlet adamı görmeniz mümkün değildir.

Gülistan: *Evet, Osmanlı'dan sonra neler oluyor?*

A. İnan: Osmanlı'daki sanata, şiire ilgi çok gerilerde kaldı. Tanzimat'la birlikte, okuyan, yazan devlet adamları azalmaya başladı. Cumhuriyet'le birlikte azalma hızlandı, günümüzde ise en az noktaya geldi. Şimdi aklında dört mısra olmayan yöneticilerimiz var. Ayıplanacak bir durum... Ama güçlü sanatçılarımızla bunu aşacağız. Bu çaba, ülkenin bağımsızlığını elde etme çabasıdır. Aynı zamanda ülke insanını şuurlandırma işi. Kendi özüne bağlı edebiyat, kültür hayatını idrak etmekten geçiyor.

Gülistan: *Osmanlı'da şiire ilginin büyük olduğunu, şiirle ilgilenmeyen devlet adamının olmadığını söylediniz. Bugün ise "Divan Edebiyatı toplumdan kopuktur, soyuttur, hayalî konuları işler, taklit bir edebiyattır." iddialarıyla saldırılar var.*

A. İnan: Bunlar Tanzimat'tan sonra Divan Edebiyatımıza düşman olanların ileri sürdüğü dayanaksız iddialardır. Gerçekten de soyut anlayışı en uç noktalara götürmüş bir edebiyattır Divan Edebiyatı ama bununla birlikte çağının sözcüsü olmuştur. Her sanat mutlaka toplumunu yansıtır. Siz Nedim'in şiirlerini Lale devrinin dışında tahayyül edebilir misiniz? Nedim'in şiirlerinde o devrin zevki, sefası, anlayışı yok mudur? Siz kalkıp da, "Bunlar on altıncı asır şiiri." diyebilir misiniz? Ne "Divan Edebiyatı İran Edebiyatı'nın taklididir." diyenler, ne de "Birbirlerini taklit etmişlerdir." diyenler doğru söylüyor. Her büyük sanatçı kendi sanat dehasının ürünü ortaya koymuştur.

Gülistan: *Günümüz şairleri Divan şiirinden faydalanyorlar mı?*

A. İnan: 1969-1970 yıllarında bu konu gündeme geldi. 1957'lerden sonraki İkinci Yeni hareketiyle Divan şiiri arasında bazı uygunluklar bulundu, imajist olma, ilginç hayal unsurlarıyla örülü olma noktasında. Böyle düşünenlerin arasında ben de vardım. Attilâ İlhan, Turgut Uyar, Edip Cansever, Behçet Necatigil bu anlayışa uygun şiirler yazdılar. Ben de o dönemde kendi yaklaşımımı ifade eden şiirler, Divan şiirini savunur nitelikte yazılar yazıyordum. O dönem şiirlerini özentisi olarak yorumluyordum. Çünkü Divan şiiri temelde İslâm uygarlığının ürünüdür; oysa İslâm uygarlığına yabancı, aykırı, hatta düşman kişilerin Divan şiirinin özünü tanınması ve o öze uygun şiirler yazması zaten imkânsızdır. Ben de bu anlayışa uygun şiirler yazılırsa böyle olmalıdır düşüncesiyle *Hicret*'teki şiirlerimi yazdım.

Gülistan: *Bazı eleştirmenler şiirimizin, halk şiiriyle de bağlantılı olduğu görüşünde. Bu hangi noktalardadır?*

A. İnan: Ben Türk Halk şiirinden çok Divan şiirine ilgi duyan bir insanım. Zaten iki şiirin de dayandığı zemin aynı; ikisi de aynı toplumun sanatı, aralarında yakın unsurlar var. Söyleyeceklerimi hece vezniyle, yalın halk Türkçesiyle söylemem dolayısıyla şiirlerimi halk şiiriyle irtibatlandırdılar. Ama ben halk şiirinin etkilerini şiirimde pek göremem.

Gülistan: *Şiirlerinizi nasıl yazarsınız? Şiiriniz üzerinde düşünür müsünüz?*

A. İnan: Düşünerek yazarım. Nasıl bir şiir kuracağım konusunda bazı kararlara varırım. Şiir yazma yeteneğimi o kararlara uygun bir çizgiye çekerim. Ayrıca her içimden geçeni şiire dönüştüremem. Ben, belli bir sanat anlayışının, dünya görüşünün mensubuyum. Duygularımı süzgeçten geçiririm. Şiirim hem sanat bakımından ergin, yetkin olsun hem ahlak anlayışıma uygun düşün isterim.

Benim şiirim gönül şiiridir, yürek şiiridir. Ama bunları aklımda düzenlerim. Dil, yazılış, imaj, ritim bakımından şiire tekrar tekrar müdahalelerde bulunurum. Şiirin konusuyla uyum içinde bir müzikalite benim sürekli peşinde olduğum bir özellik oldu. Bir de mümkün olduğu kadar az kelimeyle çok mana ifade etmeye yöneldim. Her kesimden insana hitap etmeye çalıştım.

Gülistan: *Beğendiğiniz şairler, işte şiir böyle yazılır dediğiniz şiirler var mı?*

A. İnan: Ben Yunus Emre'yi çok beğendim. Evrenseli yakalaması, bütün insanlara seslenebilmesi, temaları, dili, ahengiyle Yunus'un şiirlerini mükemmel bulurum.

Gülistan: *Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.*

**Gülistan, Özel Muradiye Kız Lisesi Yayın Organı,
Şubat 1994**

Akif İnan ve M. Atilla Maraş ile Sohbet

Sunuş:

Akif İnan ve M. Atilla Maraş, edebiyat dünyamızın iki tanınmış ismi. Her ikisi de Urfalı, Urfalı'nın sanat, kültür, tarih ve edebiyat (özellikle de şiir) ikliminden eserlerini Türkiye, hatta dünya çapına taşımış kişiler. Çeşitli eserleri var. Akif İnan aynı zamanda eğitimci olmasının kendisine yüklediği bir görevle şimdi Eğitim-Bir Sendikası Genel Başkanlığını yapıyor. Bizim dünyamızın bu mümtaz insanlarıyla, bu kıymetli *Zaman* dostlarıyla Şanlıurfa *Zaman* Bürosu'nda sanatı, sanatçıyı, saire yüklenen misyonu, sanatçının öncü kişiliğini, toplum ve sanat yapımızı konuştuk. Sizlere bu çok uzun sohbetimizden bazı kesitler sunuyoruz.

O. Güzelgöz: Öncelikle *Zaman Şanlıurfa Bürosu'na hoş geldiniz, diyorum. Sayın Akif İnan, şiir, fikir yazıları, eğitimcilik ve konferanslarınız. Bu çizgide bir hayatınız var. Şiiri, günlük yazıları ve fikir yazılarıyla konferansları nasıl bir araya getiriyorsunuz? Hangi amaçla bir araya getiriyorsunuz ve bunların birbirleriyle bağlantıları neler?*

A. İnan: Bu faaliyet dallarının tümü aslında bir bütünün parçalarını oluşturur. Şiirle fikri, fikirle sosyal hayatı, dolayısıyla sanatı

birbirinden ayıramazsınız. Üstad Necip Fazıl'a da buna benzer bir soru sorulmuştu. Cevabı şöyle oldu Üstad'ın: "Ben şiirimin hedeflediği iklimi bulabilmek için bütün bu faaliyetlere katlanıyorum." 'Bu konferanslar ve yazılar şiirin gerektirdiği sosyal hayatı hazırlayan yan ürünlerdir' anlamında söylemiş. Bence de gayet tutarlı bir açıklama. Sanatçı toplumun temsilcisi, şahidi ve yansıtıcısıdır. Ve topluma mesaj ulaştırın adamdır. Biz, sanat adamında böyle bir fikrî içerik daima aramışızdır. Yoksa yalnız mücerret bir sanatla meşguliyet ki eskiden "fildişi kulesi sanatçılığı" denirdi. Böyle bir sanat yaşamı bizim için kabule uygun değil. Cemiyetten kendimizi soyutlayamayız. Aslında bu realite dünya edebiyatında rastladığımız bütün sanatçılarımız için söz konusudur. Yani bütün büyük sanatçıların hepsinde toplumlarına tanık olma gerçeğini ve günü içerisinde de bir işlevi yerine getirme olgusunu görmekteyiz. Mesela bakınız, Divan Edebiyatı soyut bir sanat olarak anlatılır ve denir ki "Toplumla bağlantısı yok." Ama bununla birlikte Divan şairlerimizin tümü çağlarının birer yansıtıcısı olmuşlardır. Mesela siz Nedim'i Lale devrinde değil de, kalkıp on altıncı yüzyılda yaşamış bir şair olarak görebilir misiniz? Veya Bâkî'yi on sekizinci yüzyıl sanatçısı olarak görmek mümkün mü? Bâkî'de Osmanlı İmparatorluğu'nun şaşaaşı vardır. Nedim'de yaşadığı dönemin zevki, sefası vardır. Fuzûlî'de Bağdat ve havalisinin o mistik hayatı yansıtılır. Halk Edebiyatı'ndan da örnek verebiliriz; Karacaoğlan'dan Koroğlu'na kadar, Yunus'a kadar hepsinde iyi yaklaşım baktığımızda çağlarına dair çok geniş bir malzeme kaynağına şahit oluruz.

Şimdi efendim, sanatçıyı toplum yetiştirir. Yani sanatçıyı emziren toplumdur. Ama bu toplum ana ise herkesi emziriyordur. Ondan emenlerin içerisinde bazı istisnai insanlar emdiklerini değişik ürünlere dönüştürürler. Ve o ürünler ise döner toplumu emzirir. Dolayısıyla aralarında böyle bir bağlantı var. Yani, toplumdaki devşirir, onu değişik bir telkine tâbi tutup yeni mesajlara

ulaşır. Ve yine o topluma döner. O artık toplumun eğiticisidir. Eğer toplumdan aldığını üstün bir sanat yeteneğiyle değişik bir telkine tâbi tutup yeni ürünlere dönüştürmüyorsa bu, toplumun gerisinde kalmış demektir. Buna büyük sanatçı gözüyle bakmamız mümkün değildir. Yani demek ki sanatçı aynı zamanda toplumu geliştiren, ileriye fırlatan varlıktır. Tarih boyunca da böyle olmuştur. Uygarlığı temsil eden sanat adamlarıdır. Sanat, tarihin tam kendisidir. Şimdi bir İslâm uygarlığı diyoruz. Bir Batı uygarlığı diyoruz. Bu uygarlıkları anlatırken neleri anlatıyoruz? Bunların mimarisini, musikisini, folklorunu, edebiyatını anlatıyoruz. Yani o milletin yetiştirmiş olduğu sanatçıların oluşturduğu eserler, verimler, birikimler uygarlığın ta kendisi. Demek ki uygarlığı bizatihi yapan sanatçıdır. Ama onun kaynaklarını toplumdan hammadde olarak devşirir ve geleceğe götürür. Bu sanatçı artık sadece çağının tanığı durumunda kalmamıştır. O noktaya geldikten sonra gelecek yüzyıllara da mesaj ulaştıran bir insan durumuna gelmiştir. Yunus Emre 700 yıl önce yaşamış ama hâlâ günümüze kadar sarkan mesajları var. İşte sanatçı Yunus Emre'dir. İşte bu nokta eşittir evrenselliştir. Milliliği bile aşmak demektir bu. Sanatçı bu yanı sıra geleceği de besleyen adamdır. Ben şiirde evrenselliği anlatırken diyorum ki o şiir başka dillere çevrildiğinde hâlâ o ülke insanlarına bir şeyler söylüyor mu? Demek ki evrenselliğe ulaşmıştır. Elli sene sonra bir şeyler söylüyor mu? Demek ki evrenselliğe ulaşmıştır. Ben de kendi çapımda şiirimde bunu kollamaya çalışmışımdır. Benim bir şiirimi ister ABD'li, ister Çinli olsun benimsemeli... Bir de gelecek dönemin insanı bile bazı taze tatlar alabilmelidir... Sanat tarihinde birinci sınıf sanatçılarda bu özelliği görmüşümdür.

O. Güzelgöz: *Sayın Maraş sizin de birçok çalışmanız başka dillere çevrildi. En son kitabımız da İngilizce ve Türkçe yayımlanan bir şiir kitabı. Hatta size bu konuda bir de doktorluk unvanı verildi. Bunlar Sayın İnan'ın fikirlerini doğrulayan gelişmeler. Siz bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?*

M. A. Maraş: Bir şairin şiirini ancak yine başka bir şair kendi ülkesinin diline çevirebilir. Dikkatinizi buraya çekmek istiyorum. Dolayısıyla benim şiirimi 90 yılında Malaycaya çeviren şair bir kişiydi. Malezya'da uluslararası bir kurumun başkanı şiirlerimi okuduğu zaman bana şunu söyledi: "Siz şairsiniz! Demek ki ortak bir dilimiz oluştu artık." Bakın ben bilhassa bu çeviri içinde, kendi ülkesinde isim yapmış büyük sanatçıların şiirlerinin, eserlerinin başka dillere aktarılmasına şiddetle taraftarım. Mutlaka çevrilmelidir. Çünkü siz bir sanat yapıyorsunuz tüm dünya bunu duymalı ve görmelidir. Niye yapılmasın? Çeviri işi Türkiye'de çok yapılıyor. Batı'dan bir sürü çeviri yapmışız. Neden Türk dili, edebiyatı, sanatı, şiiri bir başka dile, başka dillere çevrilmesin? Bu da bize bu işlere ciddiyetle bakmadığımız gerçeğini gösteriyor. Necip Fazıl evrensel bir sanatçıdır. Gönül ister ki kitapları başka dillere çevrilsin, eserlerini tüm dünya tanınsın. Mesajlarımızın başka dillere, İngilizceye, Çinceye, İspanyolcaya, Arapçaya çevrilmesi lazım. Milletlerin kullandıkları ortak dilleri biz de sanatımız adına kullanmalıyız diye düşünüyorum.

O. Güzelgöz: *Sayın İnan, sizin şiirlerinizde Divan Edebiyatı'ndan yararlanma özellikleri görüyoruz. Bu şekilde Divan Edebiyatı'ndan yararlanarak günümüze göre şiir yazma konusuna nasıl bakıyorsunuz?*

A. İnan: Şiir hayatı bir milletin hayatında bütündür. Ben bu bütünlük içerisinde 700 yıllık şiir macerasını görüyorum. Divan ve Halk Edebiyatı eski değildir. Edebiyat dönemleri arasında peynir dilimi kesilmiş gibi kopukluk olmaması gerekir. Toplum olarak Tanzimat'tan sonra belirli bir kopukluk ve değişim görüyoruz. Divan Edebiyatı'ndan yararlanma hususu 70'li yıllarda gündeme geldi. Bu, Divan Edebiyatı'ndan yararlanma konusu Türk Edebiyatı'nda bazıları tarafından benimsendi. Sanatçıların ortaya koydukları ürünlerde gördük ki biraz olsun Divan Edebiyatı'nı kavramışlardır. Hayal âlemlerinde bir şeyler kurup yazdılar. Di-

van şiirinden neyi anlamalıyız. Eskiyen nedir? 70'ten sonra yazdım. 70'ten sonraki şiirlerim yeni anlayışımın ürünleridir.

O. Güzelgöz: *Sayın Maraş, sizin mahallî manada bildiğimiz ünlü bir "Aney" şiiriniz var. Biz Atilla Maraş ismini çocukluğumuzda bu şiirle duyduk. Bundan başka da mahallî bir şiirinize bir daha rastlamadık. Sanat çizginizin seyri hızla mahallîlikten milliliğe, oradan da evrenselliğe ulaştı. Nasıl oldu bu seyir? Nasıl ulaştınız bu milli ve evrensel mesajlar sunan şiire?*

M. A. Maraş: Şimdi aslında Sayın İnan'ın ortaya koyduğu görüşlere bakarsak hep bütünsellikten bahsediyor. Bir kültür bütünlüğünden söz ediyor. Şimdi meseleye bütünlük açısından bakarsak, yerel olma, millî olma, ifade edebilme ve bütünlük içerisinde mesaj sunabilme olarak bakarsak Urfa Anadolu coğrafyasında yer almıştır. Ben de Urfada doğdum. Burada yaşadım. Bu iklimin çocuğuyum. "Aney" şiirini çok mahallî, folklorik bulduğum için kitaplarıma almadım. Bu şiir 25 yıllıktır. Sadece Urfayı değil herkesi etkiledi bu şiir. Şiirde anne gibi büyük bir temayı işledim. Bu şiir de başka dillere çevrilse büyük ilgi görecektir. Bu şiir herkesi etkileyip analarını ağlatmıştır. Sanatımızın mahallîlikten kurtulup evrensele ulaşması gerektiğine inandığımız için biz burada kalmadık ve şiirimizi, sanatımızı dünyaya taşıma mücadelesi verdik. İncancımızı ve kendi dünyamızı çağımıza tanık olma özelliklerimizle bütünleştirip bu çizgiye ulaştık.

O. Güzelgöz: *Genellikle sizin kuşağımız için "Necip Fazıl kuşağı" veya "Necip Fazıl ekolü" diye bir ibare kullanılıyor. Necip Fazıl'ın Türk şiir ve edebiyatına getirdikleri üzerinde de biraz konuşabilir miyiz?*

M. A. Maraş: Buna geçmeden önce tashih etmek isterim ki ben Üstad Necip Fazıl'ı taklit etmedim. Çok kişi taklitçilik yüzünden kaybolmuştur. Ben Necip Fazıl'dan etkilenmiş biri değilim.

Onunla bir çizgi bütünlüğümüz var. Çünkü her ikimiz de belli bir dünyanın insanlarıyız. Kökümüz 1400 yıllık maziye dayanır. Sezai Karakoç da bu çizginin kilometre taşıdır. Şimdi bunu niçin söylüyorum; bu çizgisellik devam edecektir. Benzer mesajlar vardır. Bakıldığında damgalar görülecektir.

A. İnan: Aslında Türk Edebiyatı Necip Fazıl ile bir tıkanmayı aşmıştır. Özel imajist anlatım geleneği Necip Fazıl'ın şiiriyle başlamıştır. Necip Fazıl'ın yakalamış olduğu yeni yönelmeler Üstad ile gelmiştir. Necip Fazıl, Türk şiirinde herkesin üzerinde örgüleme büyük etkisi olan bir sanatçısıdır.

M. A. Maraş: Ben bir hususu eklemek istiyorum; ben genelde serbest diye adlandırılan şekilde şiir yazıyorum. Şiirimde ölçü vardır. Serbest şiirimde kafiye düzeni, örgü gizlenmiştir. Divan şiiri kurmaktan bile daha güçtür serbest şiir. Çünkü alanı çok geniştir. Çok zordur.

O. Güzelgöz: *Türkiye'de en az satılan kitaplar şiir kitaplarıdır. Bu acı bir olay. Şair, toplum tarafından çok az anlaşılabilir bir sanatçı mı? Şairin kendisini topluma kabul ettiremeyişinden mi? Veya toplumun şairi anlama çizgisine gelemeyişinden mi?*

M. A. Maraş: Esas sebep belli bir şeyin yerine bir başka şeyi ikame ederseniz, o ikame edilen şey alıp götürür. Bakın ekonomide bir kanun vardır. "Kötü para gelir iyi parayı kovar." Bu kanun Türkiye'de şiir kitapları için de geçerlidir. Fakat Avrupa'da bu böyle değil. Bir kitap basılıyor yıllarca piyasada kalıyor orada. Şiirin okuyanı da, taliplisi de az. Realite maalesef bu.

A. İnan: Şiirin okuyucusu çok asgari bir rakamda ise bunun bir tek sebebi vardır, bu da, toplumu eğiten ve etkileyen kurumların şiiri ihraç etmiş olmalarıdır. Bu, devlet politikasıyla izah edilebilecek bir husustur. Eğitim politikasıyla izah edilecek bir husus-

tur. Yoksa Őirimizin seviye kaybettiği gibi bir dűŐünce tamamen yanlış olur. Bundan da toplumun istemediği manası çıkarılmamalıdır.

O. GűzelĐöz: *TeŐekkűr ederim efendim. Zaman adına daha gűzel sohbetlerde buluŐmayı diliyoruz.*

Zaman, 22 Mayıs 1994

Şiir, Dil ve Gelenek Üzerine

Bu söyleşi, 25 Şubat 1993'te Eğitim-Bir Sendikası'nın Kütahya Şubesi'nin açılışından sonra, yerel Çini TV'de "Kültür Dünyamız" adlı programda sunucu ve yapımcı Habibe Çelikbaş ve Mustafa Özçelik tarafından yapılmıştır. Bu söyleşinin video-bant çözümlmelerini Mustafa Özçelik gerçekleştirmiştir.

H. Çelikbaş: *Efendim, sizinle şiir konuşacağız. Ama önce sizi kendi ağzımızdan tanımak istiyoruz.*

A. İnan: Efendim, Urfa doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi kentimde yaptım. Lise son sınıfı Maraş'ta okudum. Üniversite öğrenimim Ankara'da oldu. Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Edebiyat Bölümünden mezunum. 1958'den bu yana edebiyat ve yayın hayatının içerisindeyim. Çeşitli sanat-edebiyat dergilerinde yazı ve şiirlerim çıktı. Günlük gazetelerde yazılarım yayımlandı. Bazı dergilerin kuruluş çalışmalarına katıldım. Muhtelif lise ve yüksek okullarda hocalık yaptım. Hâlen edebiyat öğretmenliğini sürdürüyorum. Tabi bu arada yayımlanmış eserlerim var. Bunlar arasında şiir kitapları, bilimsel makaleler, ders kitapları, deneme türünde çalışmalarım var. Kısaca böyle.

M. Özçelik: *Ben söze "Mahzen" şiirinizden bir beyitle başlamak istiyorum. "Çevir gözlerini içimden yana / Sırrını saklayan mah-*

zenim ben.” diyorsunuz. Gözlerimizi size çevirdiğimizde mahzeninizden devşirilen bir sır mıdır şiir sizce?

A. İnan: Evet, içimizin sırrını, esrarını bir dışa vurma eylemi olsa gerektir şiir. Ama bu dışa vurumda içimizin her şeyini dışa yansıtamıyoruz. Onun içerisinde şiir elbisesi giymeye uygun olanları yansıtabiliyoruz kuşkusuz. Yani şiir olma yanı olan duygularımız, düşüncelerimiz şiir hüviyetinde dışarı çıkıyorlar. Yoksa içimizin bütün alabarası kuşkusuz şiire yansımıyordur. Her insanın elbette içinde büyük olaylar, büyük kargaşalar, büyük mutluluklar olur; ama bunların kelimelere dökümü, dışa dökümü herhangi bir insan için bile her zaman mümkün olmaz. Kaldı ki sanatçı için hiç mümkün olmaz. Aklıma geldi Üstad Necip Fazıl diyor ki: “Boşuna gezmişim tabiatta / Yok içimdeki kadar iniş ve çıkış.” İnsan kuşkusuz üstün bir yaratık. Çok geniş dalgaları olan bir varlık. Dolayısıyla sanatçı ise bu konularda daha uç noktalara kaymış bir insandır yapı itibarıyla. Kendi sanatımın malzemesini elbette kendi içimden devşiriyorum. Ben her zaman dış dünyanın üzerimdeki izlenimlerinin yansıtıcısı olmaktan ziyade kendi içimin sesine tercüman olmaya çalışmışımdır. Yani çevrenin, toplumun benim ve sanatım üzerinde belli oranda izleri oluyor; fakat bununla birlikte ifade edeyim ki benim esas çıkış noktam kendi içimdir.

H. Çelikbaş: Efendim Tanzimat’tan bu yana pek çok şairimiz gelenekle bağlarını kesti. Siz gelenekten kopmayan bir şiir tarzı ortaya koydunuz. Gazel, kaside türlerini denediniz. Şiirinizdeki bu yeni eğilimin özellikleri sizce nelerdir?

A. İnan: Efendim, sanatçı yalnız kendi ulusunun değil dünyanın çocuğudur. İnsanlığın, yeryüzü insanların çocuğudur. Dolayısıyla sanatın bir ayağı ulusalda diğer ayağı evrenselde. Hz. Mevlânâ’nın bir sözü geldi aklıma... Diyor ki, “Ben o pergele benzerim ki bir ayağım inancımın üzerinde öteki ayağımla

yetmiş iki milleti dolanıyorum.” Şimdi şiirimizin bazı isimleri, ustaları Tanzimat’tan sonra yönlerini tamamen Batı’ya çevirdiler. Böylece bizim geleneksel kültürümüzün, sanatımızın dışındaki bir dünyadan devşirmeye çalıştılar ilhamlarını. Onların birçoğunun bu konudaki itirafları edebiyat kitaplarında var. Yani biz geçmişini hiç bilmiyoruz diyorlar. Örneğin Tanzimat dönemi sanatçıları diyorlar ki biz Divan Edebiyatı’nı hiç tanımıyoruz. O denli Batı’ya çevirmişler yüzlerini. Ben bunun doğru olmadığını söylemişimdir. Biz, kendi sanatımızı da çok yakından tanımak durumundayız, ama onunla birlikte dünya sanatını, onun varmış olduğu yeri, geçirmiş olduğu macerayı bilmek durumundayız. Kimileri der ki ulusal olana yönelince evrensel olma talihi tamamen suya düşer. Katiiyen öyle değil. Şimdi dikkat ediniz. Yunus Emre tamamen bizim inancımızın, dünyamızın, uygarlığımızın bir sanatkarıdır. Ama dikkat ediniz. Yunus Emre dünyanın da bir sanatçısıdır. Bir Batılı da, Uzakdoğulu da Yunus Emre’yi okuyunca kendisini bulabiliyor. Yine söylüyorum, ulusal olma evrensel olmaya asla engel değildir. Dikkat ediniz bir Dostoyevski... O bir Rus üstelik Mujik’tir ve Mujik hayatını çok iyi bilen ve yansıtan bir insandır ve koyu bir Hıristiyan’dır. Ama biz onu okuduğumuzda onda kendi içimizden yankılar görürüz. Keza diyelim meşhur Hint şairi Tagore, bir Hindu’dur. Yani Ganj’a ve ineğe tapan bir ulusun çocuğudur ve o inanca da bağlı bir insandır. Ama yazmış olduğu şiir dünyanın tüm insanlarına seslenir. Kendisine Nobel verilmiştir. Demek ki kendi ulusunun birikiminden yola çıkar bir sanatçı ama bu sanat malzemesini evrensel bir boyuta taşıma ustalığını da yakalamış olur. Büyük sanatçıların tümünde bu özelliği görüyoruz. Ben, Batı Edebiyatı’nı, Batı sanatını asla reddeden biri değil onu çok yakından tanımanın gereğine inanan biriyim. Ve ona da algılarımı, gözümü, kulağımı açmışımdır. Ama kendi zeminimi belirlemeye de özen gösteririm. Bu zemin, içinde bulunduğum toplumun yaşadığı inançtır, kültürdür, uygarlıktır. Ve istemişimdir ki sanat hayatımızda bir silsile, zincir-

leme devam etmiş olsun. Türk Edebiyatı Anadolu kesimindeki edebiyat itibarıyla söylüyorum on üçüncü yüzyıldan günümüze kadar âdeta birbirine bağlı halkalar hâlinde günümüze gelmemiş olsun. Bu sanatçıların bazılarının da bu bağlantının dışında olduklarını görmüşümdür. Herhâlde sizin sorunuz, reaksiyonunuz bununla ilgilidir. O sanatçılarımız bana kalırsa özellikle bazıları büyük sanat nefesine malik olmakla birlikte bir yanılığa bu ulusallığı ihmal ettiklerinden dolayı kendilerine yazık etmişlerdir.

M. Özçelik: *Yani evrensel olmanın yolu ulusal olmaktan geçiyor...*

A. İnan: Kesinlikle öyle.

M. Özçelik: *Ben de bu soruyla bağlantılı olarak bir şey daha eklemek istiyorum: Sizin şiirlerinizi okuduğumuzda muhtevasının oldukça ilginç olduğunu görüyoruz; ama biçim de muhtevayı etkileyen bir güce sahip. Mesela, siz gazel, kaside tarzını deniyorsunuz. Klasik edebiyatımızda yapıldığı gibi edebî sanatlara çokça yer veriyorsunuz. Fakat bu yönelim eski şiirimizin bir taklidi biçiminde değil. Buradan şiirde öz-biçim ilişkisi konusuna gelmek istiyorum. Bir de belki katılır, belki katılmazsınız. Yahya Kemal'in şiirinde gerçekleştirdiği ve neo-klasik diyebileceğimiz olayla sizinki arasında bir benzerlikten söz edebilir miyiz?*

A. İnan: Efendim, şimdi benim neo-klasik tarzın temsilcisi olduğumu söyleyen bazı eleştirmenler oldu. Yahya Kemal'deki bu tavrı ileri götüren bir kişi olarak algıladılar. Buna benim bir itirazım yoktur; ama buna tam anlamıyla katılmam da mümkün değildir. Ben bir ayağı geçmiş edebiyatımızda öteki ayağı dünya edebiyatında ama varlığımla gövdemle çağımın içinde bulunmak istemişimdir. Bu durumum beni bazı kişiler nezdinde “yeni klasikçi” olarak göstermiş olabilir. Nitekim onları haklı çıkaran bazı resimlemeler de verebilirim. Ne yaptım ben? Şiirlerimi beyitleme biçiminde sürdürdüm ama bizim eski şiirimizde rastlanan

edebî sanatların tümüne yakınıni şiirimde kullanmaya çalıştım; fakat değişik biçimlerde, değişik içerikte. Belki çağdaş anlamda ve bir yanlıyla da bana özgü biçimde. Onları yanılta o oldu. Divan Edebiyatı'nda bu sanatlar var. Akif İnan'da da var. O hâlde Akif İnan yeni bir klasizmi zorluyor denilmiştir artık onu bilemiyorum, eleştiricilerin takdirine bırakıyorum.

M. Özçelik: *Sizin tarzınızı şekil planında deneyenler var. A. İlhan, T. Uyar gibi isimler... Fakat muhteva olarak bakıldığında siz onlardan ayrılıyorsunuz. Şimdi diyebilir miyiz ki sadece şekil olarak gelenekten beslenmek, yararlanmak yeterli midir? Dünya görüşü olarak, öz olarak bu şiire bakmak gerekmez mi?*

A. İnan: Benim bütün iddiam budur ve ben bu konuda Divan şiirinden yararlanma hareketi/anlayışı içerisinde ortaya sanat koyan arkadaşların ürünlerine baktığımda, onların benim anladığım manada üretimlerinin olmadığını görmüşümdür ve yazmışımdır. Onlar daha çok büyük bir sanat harikası olan Divan şiirine bakıyorlar ve onu tam manasıyla kavramadan, anlamadan yaklaşabildikleri kadar dış güzelliklerini görüyorlar ve o izlerle şiirler söylemeye çalışıyorlar. Oysa Divan Edebiyatı salt bir edebiyat olayı değildir. Bir uygarlığın, bir kültürün sanat planında dışa vurumudur. Siz eğer Divan Edebiyatı'nın dayandığı dünya ve uygarlığına yabancı iseniz, aykırı iseniz, karşı iseniz sizin çağdaş anlamda eski sanatımızla kan bağı içinde yeni eserler üretmeniz mümkün olamaz. Kanaatim odur. Aksi hâlde birer özentiler olur. Nedir onların birer özentiler. Ben özentiler olmayan örnekler ortaya koymaya çalıştım. Ortaya çıkan şiirlerim bu anlayışımın birer sonucudur.

H. Çelikbaş: *Şiirinizi besleyen kaynaklar nelerdir. Bu uzun incelemede size ışık tutan, sizi etkileyen şairler kimlerdir?*

A. İnan: Şimdi elbette şiirimi benim toplumum emziriyor, benim uygarlığım emziriyor. Ama ben bu toplum içerisinde bir uygarlık içerisinde ayrı bir bireyim. Her şey, işte bu bireyin süzgecinden geçmelidir. Buna özen göstermişimdir. Dolayısıyla benim şiirlerim toplumsal olmaktan öte kişiseldir, özeldir ve kendi kişiliğimin adesesinden yansımış olan ürünlerdir. Yani ben bir toplumun, uygarlığın, kültürün, inancın salt yansıtıcısı olmadım. Hatta onun bir yerde eleştiricisi oldum ve ancak bana yarayan yönlerine kapılarımı, pencerelerimi açtım. Bütün o dünyanın tümüne elbette açamazdım. Kabiliyetim ölçüsünde kulaklarımın, gözlerimin, içimin açılabilceği yerlere açtım. Ve dolayısıyla diyebilirim ki bu uygarlığın zemininde oluşmakla birlikte tamamı kişisel bir söylem mahiyetindedir benim ürünlerim.

M. Özçelik: Sormak istediğim bir soru da bununla ilgiliydi. Şiirlerinize baktığımızda hüznün, aşk, umut, ölüm, korku, yalnızlık gibi bireysel temalar ağır basıyor. Sizce şiir daha çok bireysel bir olay mıdır, toplumsal konular şiirde ne ölçüde ve nasıl yer almalıdır? Ya da biraz önce evrensel olmanın yolu ulusal olmaktan geçer denmişti. Acaba sanatçının eserine kendi damgasını vurabilmesi için de ulusal olmanın yolu da önce kişisel olmaktan mı geçiyor?

A. İnan: Efendim, elbette... Biraz kişisel olmaktan geçiyor. Çünkü bakın aynı dönemde yaşamış olan sanatçılar vardır. Birine bakıyorsunuz büyük sanatçı, diğeri değil. Oysa ikisini de besleyen aynı toplum. Öteki çok yüzeysel kalmıştır, büyük sanatçı değildir. Yani burada önemli olan kişinin gücüdür. Bireysel özellikleridir. Büyük bir sanat kabiliyetiyle doğmuşsa ancak yani kendi algı gücüyle büyük eserler üretir. Yoksa aynı malzemelerle bir başka insan kötü eser üretir. Tahta parçalarını kötü bir marangozun eline verirseniz kötü bir möble yapar, usta olan biri harikalar ortaya koyar aynı malzemededen. Hele kendileriyle aynı dünya görüşünü paylaştığımız arkadaşlarımız vardır. Kiminin ortaya koyduğu eser büyük bir eserdir, kalıcıdır. Öteki öyle değildir. Önem-

li olan o malzemeyi ustaca kullanma işidir. Şimdi bakınız bizim bir süredir edebiyatımızda, şiirimizde, hikâyemizde bir gelenek var. Bazı arkadaşlarımız İslâmî bir edebiyat oluşturma gayretiyle yola çıkmışlar. Ortaya romanlar koymuşlar, şiirler koymuşlar, bu eserlerin büyük bölümünün sanat değeri olmadığını ben her zaman söylemişimdir. Anlattıkları doğru, söyledikleri doğru ama ona ustaca sanat elbisesi giydirmiş değillerdir. Şimdi o malzemeyi bir usta kullanmış olsa ortaya büyük eser çıkar. Şimdi, uyduralım mesela, diyelim ki efendim bir kızımız adı Ayşe olsun, bir oğlumuz adı Mehmet olsun. Bunlar birbirlerini sevmiş olsunlar. İslâmî dünya görüşünün dışından gelmiş olan Ayşe bu yakınlıkla bu görüşü benimseyen ve evlensinler. Roman mutlu bir sonla bitmiş olsun. Bunu siz, bu konuyu dikkat buyurun kötü bir romancıya havale edin. Ortaya kötü bir eser çıkar. Ama büyük bir romancı ona el atarsa ortaya gelecek yüzyıllara sarkan büyük bir eser çıkar. Burada şunu söylemek istiyorum. Sanatçının durumu, önemi burada... Sanatçının yeteneğidir yoksa ortaya çıkan malzeme değil. Yoksa birisi yüzüne gözüne bulaştırır. Öteki onunla ortaya güzel eserler çıkarır.

M. Özçelik: *O zaman sanatta neyin anlatıldığı değil nasıl anlatıldığı önemlidir.*

A. İnan: Evet, aynen öyledir. Efendim Yunus'un söylediğini şimdi ben söylemek istiyorum. Seni çok seviyorum, yandım, yakıldım, öldüm filan... Bunu Yunus da söyler, ben de söylerim, üçüncü, beşinci sınıf birisi de söyler. Ama Yunus ustaca söylüyor, öteki çok ucuz söylüyor. Ama belirttiğimiz gibi nasıl söylediğidir önemli olan, ne söylediği değil. Bunun bilhassa Müslüman kesimin sanatçılara bu mesajın ulaşmasını istemişimdir. Dilimin döndüğü kadar da herkese söylemişimdir. Sanatın kurallarına, özelliklerine uygun üretim yapılmalıdır. O emek, o eser günü içerisinde bir işlev görüyor, insanların bilinçlenmelerine yararlı

oluyor ama eser olmak niteliğinde değildir. Geleceğe kalma, geleceğin insanlarına, dünyasına bir şey söyleme şansını kaybediyor.

H. Çelikbaş: *Ben hemen seyircilerimize şiir kitabınızı göstermek istiyorum. Kitabın ismi Hicret. Ama içinde bu başlıkta bir şiir yok. Şunu öğrenmek istiyorum. Bu hicret nereye ya da neden hicret?*

A. İnan: Efendim, bu kitabın adını Nuri Pakdil koydu ama ben de uygun düştü. Hicret; kötüden iyiye, sanatsızlıktan sanata, çirkinden güzele... Yani artık bunu ne kadar genişletirseniz genişletin. Bir yerde hicret ayrılık demektir. Hicr ayrı, hicret çoğulu ayrılık... Güzelliklerden ayrı düşmek... Bir uygarlıktan ayrı düşmek... Bir büyük dünyadan mahrum kalmak, köksüzleşmek... Onun hüznünü, acısını ifade etmek... Bir arayışın adı diye de düşünülebilir. Bu isim bütün bunları kapsıyor. Diğer kitabımın adı *Tenha Sözler*... Geçen sene uluslararası bir toplantıya katıldım. Çağdaş İslâm sanatçılarının, şairlerinin katıldığı bir toplantıydı. Bana bir Arap sanatçısı sordu. Nedir dedi bu *Tenha Sözler*... Ben biraz anlatmaya çalıştım. O Arap sanatçı arkadaş şöyle anladı. Dedi ki, yani demek istiyorsunuz ki bu sözü herkes söyleyemez. Ancak ben söylerim. Herkesin bulamadığı söz. Bu manaya mı geliyor. Doğru, haklısın, ne diyeyim dedim.

H. Çelikbaş: *O zaman hicretten ben neyi anladığımı söyleyeyim size. Artık yaşadığımız dünya kirlendi. Olaylara özellikle şairler gibi bakanlar için yaşanmaz bir hâle geldi. Tükenmişliğimiz, bitmişliğimiz var. Belki bu noktada başka bir iklime hicret?*

A. İnan: Bütün bunları da kapsıyor. Mutlu bir dünyaya, hayali bir dünyaya, ruhun dünyasına, bir ezel meclisine kaçma, aslımıza rücu etme... Onun hasreti var. Acı da var. Fakat bunun üzerinde durmak isterim. Şiirin temel taşları bunlardır efendim. Homeros'tan günümüze kadar Batı Edebiyatı, bildiğimiz kada-

ryla Türk Edebiyatı, bildiğimiz kadarıyla Cahiliye'den günümüze kadar Arap Edebiyatı hep bunları terennüm ettiler. Ve bunlar evrensel konulardır. Yani acı, sevinç, mutluluk... Bunlar edebiyatın, şiirin sonsuza kadar sürecek olan temel konularıdır.

M. Özçelik: *Bir şiirinizde şöyle diyorsunuz: "Ellerine sarın kalbimin içi / O ayla boyanmış nar ellerine / Bahar ellerine giydir düşleri / Göksel şarkıları sar ellerine / O kar ellerine yâr ellerine / Deme sabah akşam var ellerine..." Bu ve benzeri şiirlerine baktığımızda müthiş bir musiki ile karşılaşılıyor. Şiirlerinizden birçoğunun da bestelendiğini biliyoruz. Bu noktada şiir-musiki ilişkisi hakkında neler söylemek istersiniz?*

A. İnan: Efendim, şiir müziğin kardeşidir. Daha doğrusu bütün güzel sanatlar birbirinin kardeşidir. Şiirde resim unsurları olsun istemişimdir. Şiirde müzik unsurları görmek istemişimdir. Bakmış olduğum bir tabloda da şiirsel unsurlar aramışım. Bir bestede bir tablo görmek istemişimdir. Yani güzel sanatların birbirleriyle akraba olduğuna inanmışım. Ve şiirde melodiye, sese ayrı bir önem vermişimdir. Ve bunlardan mümkün olduğu kadar yeni, modern çağrışımlarla hem klasik sanatlarla bezemişimdir hem de klasik teşbihlerle. Efendim, teşbih deyip geçmemek lazımdır. Teşbih şiirin belkemiğidir. Bütün dünya şairleri, şiir ustalarında yeni, usta teşbihler yakalama gayretini görüyoruz. İmrü'l-Kays, Cahiliye döneminin büyük şairi... Onun büyüklüğünü anlatırken herkesin söylediği bir söz var. Bir beyte dört büyük teşbih sığdırıyor adam. Yani şiir, insanın anlatmak istediğini teşbihlerle dolaylı olarak anlatma işidir. Efendim, eski şairlerimiz de yapmış. Uzun boylu sevgilileri için servi demişler. Gözü ceylana teşbih etmişler vs. Ben de kalkar aynı şeyleri kullanırsam eskileri taklit etmiş olurum. Ben yeni teşbihler yakalamalıyım diye düşünmüşümdür. Ve zannediyorum hem ses hem ritim itibarıyla yeni teşbihlerle şiirimi donatmış oluyorum.

H. Çelikbaş: Şiir hey şeyden önce bir sevda işidir. Uzun, çileli bir yoldur. Hakikaten böyle bir yolda yürümek hayli zor. Siz bugün bu yolda epeyce mesafe katetmiş birisi olarak yolun başındaki genç şair adaylarına neler söylemek istersiniz.

A. İnan: Şunu söylemek isterim. Şiirin ustalarını tanısınlar. Bu iş oturup anlatmakla, nasihat çekmekle olmaz. Sanatçının mektebi ürünleridir. Yani şiirle meşgul bir insan dünya şiirinin ustalarını tanımaya, vakit ayırmaya özen gösterecektir. Öyle üçer beşer şiirini okuyayım, antolojilerden tanıyayım... Hayır, hayır... Usta şairlerin külliyyatını okuyacak, kavrayacak ve kendine özel bir yer arayacak. Sanatçı yaptığının bilincinde olan insandır. Şimdi niçin ustalar diyorum! Bakın kötü ürünlere şartlanmış bir adamın güzel sanatı yakalamasına imkân yoktur. İçi dolmuş müziğine şartlanmış bir adama siz İtrî'yi, Dede Efendi'yi, Bach'ı, Mozart'ı filan dinletemezsiniz. Onun için kişi, anlamakta zorluk çekiyor olsa bile, yaşı küçük olan arkadaşlarıma, evlatlarıma da söylüyorum zorlasınlar kendilerini dünya şiirinin, edebiyatının, müziğinin büyük ustalarını tanısınlar. Kötü sanatla düşer kalkarlarsa büyük sanatçı olma şansını kaybetmiş olurlar. Peki kimdir dünyanın bu büyük şairleri? Hemen cevaplayayım, klasiklerdir. Bir sanatçının klasik olması boşuna değildir. Yüzyılların eleğinden, beğenisinden geçiyor da öyle klasikleşiyor. Onun için kimi tavsiye ediyorsunuz dersiniz klasiklerdir derim. Türk sanatının ve dünya sanatının büyük ustalarını tanımadan sanatta ciddi ve kalıcı olmayı beklemek boşunadır.

M. Özçelik: Dilimizin son yıllarda geçirdiği değişimler malumunuz. Bugün geldiği noktada şöyle bir şey söyleniyor. Mevcut bu dille şiir yazılamaz ya da zor yazılır. Şiirimizin verimsizliği, kısırlığı, iddiaları buna da dayandırılıyor. Sizce mevcut dil, şiir için yeterli imkânlara sahip mi?

A. İnan: Şiir, elbette bir dil işidir. Ve sanatçı dili içerisinde ayrı bir dili olan insandır. Büyük şiir büyük dille yazılır kuşkusuz. Niçin? Örneğin Afrika'daki ve Avustralya'daki kabilelerden büyük sanatçı çıkmıyor. Birkaç yüz kelimeyle konuşan bir kavmin içerisinde büyük sanatçı çıkamaz. Onun için büyük dile ulaşmak özlemi ve gayreti içerisinde olmaya mecburuz. Geçmişte atalarımız, ecdadımız sanatın büyük dille olabileceğini kavramışlar. Mevcut dilin de yetmediğini görmüşler. Ne yapmışlar? Kendileriyle aynı uygarlık ve siyasal bütünlük, yakınlık içerisinde bulunduğumuz kardeş ulusların dillerinden kelimeler almışlar ve gerçekten olağanüstü güzel, zengin, ritmik sanata elverişli büyük bir dil yakalamışlar ve o dille ölümsüz eserler ortaya koymuşlar, ama onların yaptığı o dönem için şarttı, geçerliydi günümüz için değil. Biz şimdi kendi dilimizi, ana dilimizi zenginleştirmeliyiz. Niye atalarımız öyle yapmadı? Çünkü o dönemlerde bugünkü anlamda bir dilbilim yoktu. Bunun temeli, on dokuzuncu yüzyılda atıldı dünyada. Şimdi biz dilimizi zenginleştirme konusunda ne yapacağız? Atalarımızın yaptığı gibi Arapçadan, Farsçadan kelimeler mi almalıyız? Hayır. Mesela Batı'dan özellikle teknoloji aracılığıyla yığınla kelime giriyor. Onlara mı kapımızı, pencereimizi kapatalım? Hayır. Türk dili üzerinde kalarak ve Türk dilinin gelişmesinde sanatçılar olarak kendimizi görevli addederek sanat üreteceğiz. Ve bir yanıyla dilimizi geliştirmenin bir eylemidir sanat... Türk dili, bugünkü yapısıyla dünyanın büyük dilleri arasında değil kuşkusuz. Ama bu işle uzaktan yakından ilgili birisi olarak söylüyorum. Türk dili dünyanın büyük dillerinden biri olma şansına, potansiyeline, imkânına sahip bir dildir. Ama biz bunu doğru dürüst işletecek, geliştirecek olursak... Türkçenin çok zengin bir ek-kök sistemi var. Karşılığını şimdi dilimizde bulamayıp Doğu ve Batı dillerinden aldığımız kavramları kendi dilimizin imkânlarını bilimsel bir şekilde kullanarak bulabiliriz. Buna özen gösterilmelidir. Türk Dil Kurumu aracılığıyla... Ama onlar bir yanıyla yaparken öteki yanıyla da çok fena bir şekilde

yıkıyorlar. Bu işi bilimden haberdar, yurtsever insanların yapması lazım. Bugün ne diyorum gerçekten çok büyük sanatçılara sahibiz. Mevcut dil içerisinde çok büyük sanatçılar, şairler yetiştirmişiz. Bu sanatkârlarımız eserlerini çok daha zengin bir dille dillendirdikleri takdirde ortaya çok daha büyük ürünler çıkması elbette mümkündür. Bir de o ürünlerin uluslararası platforma çıkması için bu muamelenin yapılması şarttır. Demek ki Türk dilinin sadeleştirilmesi konusunda, çok iyi kullanılması konusunda özen göstermeliyiz. Buna biz özen göstermişizdir. Bizim kuşak özen göstermiştir. Bizden birkaç yaş büyük olan Sezai Karakoç özen göstermiştir. Dikkat edin biz bu saydığımız isimler olarak Türkçeyi en iyi kullanmaya özen göstermişizdir. Daha önceki kuşakta da var. Âkif'i düşünün, Servetifünun döneminin o çok ağdalı Osmanlıcası yanında Âkif'in dili temiz bir Türkçedir. Ama bizim bazı yakın arkadaş ve dostlarımız, bunu uygarlığımıza âdeta ters bir girişim olarak mütalaa etmişlerdir yanlış bir anlayışla. Efendim biz bu Osmanlıca kelimeleri kullanarak uygarlığımıza sahip çıkıyoruz. Öteki İslâm ülkeleri ile kardeş ülkelerle bağlantımızı böylece devam ettiriyoruz... Hayır! Hiç ilgisi yok. Siz o dilleri öğrenin ama kendi dilinizle eser ortaya koyun. Böyle olması lazım.

H. Çelikbaş: *Siz, bizden bu konuda şanslıydınız. Bizim neslimizin işi çok zor. Hissettiklerimizi hangi kelimeyle ifade edeceğimizi bile bilemiyoruz, zorlanıyoruz. Bize bu konuda ne tavsiye ederseniz?*

A. İnan: Efendim, dili iyi kullanın. Sanatçılar size örnektir. Ve çevrenin bu konudaki baskılarına hele hele ideolojik kökenli bu baskılara hiç kulak vermeyin. Eğer biz kulak vermiş olsaydık bu eserleri ortaya koyamazdık. Hatırlarsınız bilhassa siz Mustafa Özçelik Bey, biz *Edebiyat* dergisini çıkardığımızda dilimize karşı çok şiddetli tepkilerle karşılaştık. Bu nasıl dil? Solcuların, komünistlerin dilini kullanıyorsunuz. Hatta onlardan daha öztürkçe kullanıyorsunuz. Biz bunların hiçbirini dinlemedik. Bunlara ce-

vap olarak ortaya eser koyduk ve şimdilerde herkes bu anlayış doğrultusunda yazmaya çalışıyor.

M. Özçelik: *Zaten bu konuda Edebiyat ve Maveria yazar ve şairleri bir tavrın insanı oldular. Edebiyat çıkana kadar sanatçılar arasında iki eğilim vardı: Ya ağıdalı bir Osmanlıca kullanılıyordu yahut yapay bir Türkçe. Bu iki dergi etrafında kümelenen yazarlar tercihlerini ana dilden yana yaptılar, ama mutedil bir tutum sergilediler denebilir mi aynı zamanda?*

A. İnan: Arz ettiğim gibi... Bizden önceki kuşaklar da aynı hassasiyeti gösterdiler. Âkif'in diline de itiraz ediyorlardı ama o dinlemedi ve kalıcı eseri öylece ortaya koydu. Üstad Necip Fazıl'ın dilini de tenkit ediyorlardı. Sezai Karakoç'un dilini de. Ama bu konuda haklı çıkan onlar oldu..

H. Çelikbaş: *Teşekkür ediyorum Hocam. Programımızı onurlandırdınız. Güzel bir sohbet oldu. Özçelik Hocam, katkılarınızdan dolayı size de teşekkür ederim.*

A. İnan: Ben de sizlere teşekkür ediyorum. Tebrik ediyorum. Sesimden ve rahatsızlığımdan dolayı özür diliyorum. Size ve seyircilerimize hayırlı akşamlar...

Yedi İklim, Mart 2000

Akif İnan'la Şiir ve Edebiyat Üzerine Sohbet

Yıl 1958. Maraş. Öylesine kendini bilmez, öylesine haince, öylesine düşmanca mehtaplı bir akşamüstü. Akif İnan'la yürüyoruz. Urfadan sürgün gelmiş Maraş Lisesine. Kendisine zulmeden bir öğretmeni dövdüğü için. Evet, hiç unutmuyorum; betimlemeye çalıştığım o akşamüstüydü. Akif'in yürürken sakin görünüşü herhâlde bu akşam yüzündendir. Kendisini götüren dalgınlıktan habersizdi. Bana Ahmet Haşim'den şiirler okuyordu. Kısacık bir an da olsa kendimi onun yerine koymayı denedim. Başaramadım. Dostluk, kardeşlik bağlarıyla birbirimize bağlandığımızı duyuyordum. Ama daha sonra bir ayrılış başlayacak. Belki acı, belki de zorbaca. O Ankara'da ben İstanbul'dayım. Ama bir kopuş yok. Ayrılık maddi, manevi değil. Akif'in kendi sesini yakaladığı dönem 1970. Sanki bizi ayıran kader, koridordan uzaklaşan ayak sesi gibi.

Yıl 1966. Maraş Lisesinde felsefe öğretmeniyim. Akif'ten mektup. Gerçek soyluluğun pazarlığa yanaşmayacağını bir kez daha öğreniyorum. Diyor ki: "Çocukları sınıfta bırakma. Başımızdan geçenleri bilmiyor musun? Çocukları incitmemek için elinden geleni yap. Onları okumaya alıştı." İçimde bir bolluk oluşuyor. Hem de ne bolluk. Çocukları okumaya sürüklüyorum. Okulun kütüphanesine çekidüzen veriyorum. Çocuklar kütüphaneye alı-

şıyor. Beni seviyorlar. Çocuksu gözlerinin acı bakışlarını üzerimde hissediyorum. Osman Sarı, İsmail Kılıhoğlu, Efendi Barutçu, Ali Doğan, Serpil Öksüz, Cafer ve diğerleri. Saymakla bitmez. İstanbul'u özlüyorum. İstanbul! Tozlar arasında gözümden kayboluyor ve sonra Marmara Denizi'nin kükremesini bütün şiddetiyle duyuyorum.

Yıl 1997. Ankara. Girgin'de Muhittin'le oturuyoruz. Ankara'nın ortasındayız. Islak saçları alnına yapışmış o kız geliyor aklıma. Yağmurlu bir günde yürürken. İçimden geçenler: Cahit'ten "*İçim ey içim / Yine bir kentin ölümünü başlatır gibisin.*" Karamsar bir insan değilim. Kötü düşünmezsem daha kötü durumlara düşebilirim. İçimden geçenler: Muhittin, benimle arkadaşlık yapmak derin bir kuyuya düşmek gibidir. Bu senin için talihsizlik olabilir. Suçluysan nasıl olsa cezayı çekmek zorundasın. Hüküm en hunarca bir şekilde infaz edilir. Yani ben suçsuz olduğum için hapis-haneye gidiyorum.

Ülkemizin işleri. Sanki alelade şeylerden söz ediyormuşum gibi bana bakıyor. Beni bu dergi işine itmemiş gibi.

Muhittin, elindeki urganı çözmeye çalışırken, iyice karıştırarak kördüğüm yapan bir çocuktur benim gözümde. Araba kazasından da bu yüzden kurtuldu. Sana kim dedi boş, anlamsız her vaktinden daha uzun bir yolculuğa çık diye. Şiir yolculuğu böyledir işte, uçuruma yuvarlanırsın. Ağlaya ağlaya okula gitmese de ağlamaklıdır. Birden gün ucuyla ata binmiş, karşı yakaya geçmiş gibidir; amacı bir yük kuru şiir otunu evine götürmek. Kolay değildir bu işler. Sen hayatında hiç at sırtında ırmaktan geçtin mi? Güzün sular o denli coşkun olmaz; ama yazın insanı atın üstünden aldığı gibi sürükler, götürür. Suyun derin akıntısının fazla oluşu yüzünden. Atı iyi dizginlemek, akıntıya ayarlamak gerekir. Kendini akıntının oluruna bırakmayacak, akıntıya karşı da direnmeyeceksin. Bu o kadar kolay iş değildir, ama zor iş de değildir. Edinilmişlik meselesi. Tıpkı yüzmek gibi.

Muhittin gözümün içine bakıyor. “Abi ne düşünüyorsun?” “Kalk seni şiirle mücehhez bir insanın yanına götüreceğim. Bir sohbetle koyulalım.” “Akif Abi’ye mi?” diyor. Bildi.

Akif İnan’la birlikteyiz. Beyaz Saray apartmanının yedinci katında... Eğitim-Bir’de. Ankara ayağımızın altında. Muhittin derin derin içini çekiyor. Çünkü Akif’in şiirleri belleğine yerleşmiş. Akif Urfalı; yakıcı rüzgârların çocuğu. O Urfa ki yüreği her zaman kan ağlamıştır. Hücreler, kervansaraylar ve kuraklık. Simsiyah saçlarının arasından bana “gücüm yetmeyecek hiçbir şey yoktur” der gibi.

Ben: *Akif, şiir mantık işi midir? Yani akılla şiir yazılır mı?*

A. İnan: Bana güzelim yeşil otları çiğneyen bir adamı hatırlatıyorsun. Şiir akıl işi olur mu? Öyle olsa sarı sığağın altında herkes şiir yazardı. Şiir yenilmez bir nefret, belki de ıstıraplı bir yabancılaşma kaynağıdır. Hayaller, yalnızlıklar ve serüvenler... Karanlığa gömülmek gibi bir şey... Baksana kocaman bir ay var gökyüzünde, olacak iş mi? Şiir belki de insanın iç bağlarından kurtulma işi. Şiir akılla yazılmaz, Zarifoğlu’nun dediği gibi, belki akılla düzeltilir. Aklın ışığıyla.

M. Bilge: *Şiir elbette akıl işi değil. Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz o büyük yolculuk gibi.*

A. İnan: Bizler ancak ölümün yaklaştığını sezince, omzumuzdaki melekleri hatırlarız; onların ağır ve hafif yükünü duyarız. Ve karşımızda beliren o yüceliğin asla kolay kazanılamayacağını anlarız.

M. Bilge: *Şiir bize gelecekte haber verir mi?*

A. İnan: Verir. Şiirde mazi ile gelecek kaynaşmıştır. Şiir bir keyfiyet ilerlemesidir. İnsan hiçbir vakit geleceği önceden akılla tah-

min edemez, ama şiirle edebilir. Şiirde talihimizin payı düşündüğümüzden daha büyüktür.

Ben: Şiir elbette mantık işi değil. Şiiri mantığın dar kadrolarına sığdırmak imkânsız. Mantıkta doğruluğu kabul edilmiş varsayımlardan kesin sonuçlar çıkarılır. Varsayımlar tartışılabilir, ama onlardan çıkarılan sonuçlar tartışılmaz. Çünkü burada yürürlükte olan çelişmezlik ilkesidir.

M. Bilge: Tamam da, şiirin de bir mantığı yok mu?

Ben: Elbette var. Ben buna his ya da sezgi mantığı diyorum. Bu bakımdan şiir her türlü yoruma açıktır. Şiir bir icattır, ama realiten koparılmış, soyutlanmış bir icat, bir buluş. Her şiir, o şiiri yazan insanla kaimdir. Akif olmasa Akif'in şiirleri olur muydu? Bu şiirleri dilimize bir başkası elbette kazandıramazdı. O zaman o şiirler, o bir başkasının olurdu.

M. Bilge: Şiir mantık gibi gayrişahsi değil. Şahsi bir ürün. Orijinal olan her eser de öyle değil mi? Ben Akif Ağabey'e başka bir şey sormak istiyorum. Şiir dille yazılıyor. İşin ilginç yanı dil şiire engel, şiirin karşısında. Ama onsuz da olunamıyor. Onunla da yapamıyoruz, onsuz da. Ne diyorsunuz?

A. İnan: Duygu ve düşüncelerimiz de yaşayan bir şey değil mi? Öyleyse ona tercüman olan dil de duygu ve düşünce kadar canlı olmak gerekir. Bu açıdan doğayla dil arasında da içten bir mutabakat vardır.

Ben: Dilin akıcılığını sağlayan, dili zenginleştiren şairlerdir. Dilin imkânlarını onlar zorluyor. Bu yüzden değil midir ki şiir her dilde zordur.

M. Bilge: Akif Ağabey, doğayla dil arasında içten bir mutabakat var dediniz. Bunu biraz açar mısınız?

A. İnan: Demin şiir zekâ ile yazılmaz dediniz. Daha doğrusu ortak bir kanaat olarak belirttik. Şimdi zekâ, menfaat gözetmeyen bir alet değildir. Yahut zekâ sanıldığı gibi mücerret bir temaşa vasıtası değildir. Biz zekâmız sayesinde doğaya intibak ediyoruz. Bergson “Zekâ alet yapma yetisidir.” diyor. Yani yaşamamızı sağlayan bir yeti. İnsanoğlu günümüzde yapmış olduğu aletler sayesinde uzaya bile intibak ediyor. Yani ayda da yaşıyor. Öyle değil mi? Kısacası zekâmız pratik bir hedefe yönelmiştir. Ancak şiir Alaeddin’in de söylediği gibi zekâmızın kadrolarına sığmayan, anlaşılmaktan ziyade yaşanılan olaylardan doğar. Onun sahası özgürlüğün sahasıdır. Şiiri inkâr etmek düpedüz özgürlüğü inkâr etmektir. Şuurumuzun derin bir iç hayatı var. Şiir işte oradan çıkıyor. Şiir bize dostluğu, acımayı, sevgiyi duyuruyor. Ama bu duyguları tatmadan ölen çok insan var. İşte bizim dilimizle, doğanın dilini kaynaştıran ortak birlik; yani şiir.

M. Bilge: *Akif Ağabey şiirin sahası özgürlüğün sahasıdır dediniz. Yani burada bilimde olduğu gibi kapalı sistemler değil, açık sistemler, gerçek birlikler, gerçek bütünlerle karşı karşıyayız.*

A. İnan: Evet, öyle.

Ben: *Diyorum ki iki türlü tecrübe var: Birisi yüzeysel, duyu organlarıyla algılanan tecrübe. Pratik hayat için bu yeterli. Maddi başarıya kapıyı aralar, ama bir de vasıtasız, aracısız, tecrübe var. Bu ikinci tecrübeye duyu organlarımızdan çok, doğa ve olaylarla doğrudan birleşme söz konusu. Bu tecrübe daha gerçek, daha derin, daha asıl, aşkın bir tecrübe. İşte şiiri meydana getiren tecrübe, bu tecrübe.*

A. İnan: Yani şair bir sırrı, ben olmanın sırrını elinde tutuyor.

M. Bilge: *Akif Ağabey, sizin şiirinizde doğayla aranızda bir sır var gibi. Kendinizi fazla yormuyorsunuz. İçinizin derinliklerine gömülü utangaçlık, bazı bazı alabildiğine şiddetli, bazı bazı da ince, isteklerine sabırlı, bekleyen bir sessizlik.*

Ben: Rasim Özdenören, şiirlerin için “kalbin ve dilin fıçkırışından çok, kalpte yetiştirilip büyütülmüş şiirler” diyor. Sen ne dersin?

A. İnan: Bu teşhis doğrudur ama bütün şiirlerimi kapsamaz.

Ben: Bu sohbete zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

A. İnan: Asıl ben size teşekkür ediyorum. Buraya kadar zaman ayırıp geldiğiniz için.

M. Bilge: Bir şey daha söyleyeceğim. Cahit Zarifoğlu'nun şiirlerini okurken ayağımızın altından zemin kayıyor gibi. O şiiri kovalamıyor, şiir onu kovalıyor. Sizdeyse şiir önümüzde açılan, baş döndürücü uçurum. Bir bela. Kaçmak istiyorsunuz, ama kaçamıyorsunuz. “Bir çılgınlık bulsam / Kurtulsam yahut” diyorsunuz.

A. İnan: Bunu sana Alaeddin açıklasın.

Ben: Açıkladım. Kısmetse yakında kitabım çıkacak. Okursun Mu-hittin.

İçimden diyorum: “Hiçbir şey bize bağlı değil. Sana olan güvenim, kendime olan güvensizliğimden, sevgili arkadaşım Akif.”

Simya, Nisan-Mayıs 1997

M. Akif İnan ile Şiir ve Edebiyat Üzerine

İlahiyat Ekseni: Şiir denilince herkesin zihninde bir şeyler husule geliyor. Fakat net bir tanım yapılmıyor. Matematik formülü gibi net bir ifade yok. Şiiri bir yürek hoplaması, ruh heyecanı ve gözyaşı olmak da gören var, size göre şiir nedir?

A. İnan: Şiir için değişik tarifler yapılagelmiştir. Bu tariflerin tümü kuşkusuz doğrudur. Ama tümü de eksiktir. Her edebiyat adamının, sanatçının farklı bir yorum içerisinde olması tabiidir. Bu da şiirin çok yanlı bir sanat olduğunun göstergesi sayılmalıdır. Şiir bana göre sözcükleri ustalıklı biçimde güzel, derin ifade ederek bir dizi içerisinde sıralama işi değildir. Şiir kuşkusuz bir sanattır. O sanatın da her sanat gibi bazı usûlleri, kuralları vardır. O kuralları da içermesi lazım. Bence iyi şiir, anlamıyla söz dizimi arasında gizli bir anlaşma, uyum gerçekleştirmiş olan ifadelerdir. Yani şiir yalnız bir şeyi anlatmak için değil aynı zamanda bir şeyi hissettirme yükümlülüğü içerisinde. Bu bir şeyi hissettirmek ise her okuyucuda aynı hissi uyandırmak ve aynı yorumlara ulaştırmasını sağlamak biçiminde asla algılanmamalıdır.

İlahiyat Ekseni: Şiir, şairlerin birtakım kalıplarla gönül hicranlarını, beklentilerini hayallerini isyanlarını manzum olarak dile getirmeleridir diyebilir miyiz? Yani şairin hayata bakış açısı diyebilir miyiz?

A. İnan: Söylediklerinize itiraz etmek mümkün değil. Ama yalnız bu söylediklerinizle kalamayız. Şairin eseri kuşkusuz kendisinin algılarının, anlayışının yansıtılmasıdır ve bu yanıyla şiir bireysel bir sanat ürünüdür. Eğer yalnız algılar ve içerisinde yaşadığımız şartlar bizi yönlendirmiş olsaydı aynı dönemi yaşamış sanatçıların ürünlerinde ayniyet olurdu. Ama görüyoruz ki hayatın ve olayların her sanatçı üzerindeki izleri, yankısı farklı oluyor ve bu sanatçı kavrayışlarını yeni bir üslûpla ifade ediyor. Bu üslûp ifadesinin altını çizmek istiyorum. Sanatçıyı başka sanatçıdan ayıran en belirgin özelliği kuşkusuz üslûbudur.

İlahiyat Ekseni: *Şiir ne derece hayati bir unsurdur. Şiirin insan ve toplum hayatındaki fonksiyonu nedir?*

A. İnan: Efendim şiir bunların hepsi veya hiçbirisi. Şiirden toplum adına mesajlar çıkarılması doğru değildir. Yani şiirin âdeta bir muhatabı, bir fikirde geliştirme veya bir anlayışı, inancı tebliğ gibi bir yük taşıdığını kabul etmiyorum. Yani sanat öteki sosyal kurumlar gibi düşünülmemeli. Şiir, toplumu çekip çeviren düzenleyen nizam veren bir kurum da değildir. Örneğin bir hukuk kurumu değildir. Şair bir ahlakçı da değildir. Bir sosyolog da değildir. Yani şiirin yeri, değeri farklıdır. Elbette her şiirde insanları geliştiren eğiten bir öz mevcut, eğer o öze dayanarak toplumsal bir yeri işlevi vardır, diyorsak buna itirazım yok.

İlahiyat Ekseni: *Şiir daha çok şairin ifade edilmiş duygu düşünceleri iken burada şair olmayan dinleyici okuyucu insanları şiir okumaya çeken şey nedir, şiir efsunu nedir?*

A. İnan: Okuyucu kendini buluyorsa bir şiirde o şiir tutacaktır. Yani kendi duyarlılığıyla, düşünce zeminiyle sanatçının üretimi arasında bir buluşma varsa, okuyucu o sanatçıyı sever. Dolayısıyla bunu realitede de gözlemleyebiliriz.

İlahiyat Ekseni: Her edebiyatsever okuyucunun tuttuğu, benimsemediği kendisine hitap ettiği bu. Şiiri ölçü aldığımızda (gerçi bu tam ölçü olmaz mutlaka) bir toplum hakkında o toplum için neler söyleyebiliriz. Şiiri ayna kabul ettiğimizde neler yansır?

A. İnan: Şiir bir güzel sanat olduğu için anlatımının da güzel olması lazım, değerden kasıt yani toplumun üzerinde ittifak ettiği değerleri içermesi ise şiirden o görevi beklememek lazım diye vurguluyorum. Ama toplumsal değerlere de aykırı bir sanat üretiminin evvela o toplum nezdinde ilgi görme olasılığı ortadan kalkıyor. Bir de bir bakıma kozmopolit bir sanat oluyor. Sanata itiraz etmiyorum. Ama büyük sanatçılar o anlayışın dışındaki sanatçılardır. Yani kendi ulusal uygarlığıyla, kültürüyle bir kan bağı içerisinde dolayısıyla kendi ulusal sanatının bir bakıma çağdaş bir temsilcisi gibi. Yani sanat bir zincir gibi birbirine bağlı olarak günümüze kadar gelen ardı ardına halkalardan oluşur. Bütün geçmiş birikimi yok sayarak, dünya birikimini yok sayarak yeni bir sanat oluşturmanın mümkün olmadığını, dolayısıyla böyle çok da soyuta kaçmış ve oluşa gelmiş birikimlerin dışında sanat üretimini düşleyen ve öyle ürünler ortaya koyan olmamış değil ama hem ulusal hem de dünyanın tuttuğu sanatçılar böyleleri değildir. Bir yanıyla klasizme dayalı sanatın yaşama şansı vardır.

İlahiyat Ekseni: Şiirde kural şart mıdır?

A. İnan: Bu kuraldan kasıt vezin kafiye ise elbette onu söylemek istemiyorum ama şiirin de kendine mahsus hem belli hem de gizli kuralları vardır.

İlahiyat Ekseni: Son dönemlerde hassaten birçok akımın ortaya çıkması, ölçü tanımayan, vezin tanımayan (mesela bir Orhan Veli bunun en tipik örneği, onu da şairler içerisinde mütalaa ediyoruz), fakat güzel şiirler vardır. Bu noktadan hareketle soruyorum?

A. İnan: Bu sanattaki akımlar şiir hayatımızı zenginleştirmiştir. Bu akımlar devam da edecektir. Gelecekte yeni akımların elbette çıkacağını düşünmemiz lazım. Bu, sanat üzerine insanların düşünmeye devam ettiğinin bir göstergesidir. Sanatı önemseyişinin bir ifadesidir.

İlahiyat Ekseni: *Size göre sanat mı öne çıkmalıdır muhteva mı, ayırım yapılabilir mi?*

A. İnan: Bunun ikisi bir bütündür. Yani sanatkârane söyleyeceksiniz elbette bir derinliği, bir içeriği de olacak. Yok, yalnız kişinin âdeta bir yüksek ateşte olduğu gibi bir hastanın sayıklaması gibi ifadelerle şiiri yakalamak güçtür. Mutlaka içerisinde gizliden gizliye bir mantık dizgisi olmalı kanaatim. Görünen o ki büyük şiiri büyük milletler yazmıştır. Tarih boyunca öyle. Bu bizi nereye götürüyor. Şiirin bir medeniyetin hür ortamında gelişebileceği realitesine yetişebileceğimize götürüyor bizi. Bu bakımdan biz çok büyük bir edebiyata sahibizdir. Her zaman söylüyorum Türk Edebiyatı her zaman dünyanın en büyük sanatçılarını yetiştire gelmiştir. Bu geleneğimiz bugün de devam ediyor.

İlahiyat Ekseni: *Şiir evrensel olabilir mi?*

A. İnan: Elbette. Şair elbette belli bir birikimin, bir ulusun mensubudur, temsilcisidir, ama şair aynı zamanda çağının da tanığıdır, çağının da tercümanıdır. Kendi ulusal sanatının birikimini kendine malzeme yaparak dünyaya kapalı sanatçılardan evrensel bir sanatçı çıkması elbette mümkün değildir. Şu demek değil yalnız. Kendi ulusal değerlerini işleyerek farklı bir sentez kurup evrenselleştirmek... Hayır, bakın tipik bir örnek Yunus'u düşününüz, Mevlânâ'yı düşününüz. Belli bir inancın, uygarlığın sınımsız bağlılarıdır. Ama onu öyle bir estetik söylemle birleştirmişlerdir ki hangi ulustan ve dinden olursa olsun ondan zevk alıyor ve bu kişileri büyük sanatçı olarak görüyorlar. Yani ulusallık evrensel-

liği asla engellemez. Tam tersine ulusal özü iyi irdeleyen kişiyi evrensel olmaya götüren bir hareket noktasıdır.

İlahiyat Ekseni: *Sizin ifadenizle şiir “ilham yağmurları” mı? Yoksa şairin gayretiyle yığına dönüşmüş çabalar mıdır? Ya da şiir sadece ilham mıdır?*

A. İnan: Benim için şiir, yüzde yüz ilhamdır. şiiri düzyazıdan, fikir üretimli çalışmalarından ayıran en büyük özellik budur. şiir bir trans olayıdır. Havasına girme meselesidir. Yoksa düşünerek kurarak ya da eğer bir şiir eğitimi almışsa bir edebiyat adamı o çabayla yani taşıma suyla bir sanat eseri ortaya koyan yok değildir. Ama ölümsüz eserler kuşkusuz ki vecdin, istiğrakin tabiri caizse bir cezbenin, bir trans hâlinin yani kısacası ilhamın ürünü olan eserlerdir.

İlahiyat Ekseni: *Efendim ifade kerih olacak ama affınızı istirham ediyorum. Bizim edebiyatçı bir arkadaşım ifadesi şöyle: Şairler deli insanlardır, onların dostlukları olmaz. Sübjektif bir görüş ama bir gerçeği yansıtıyor. Şairler gerçekten deli dolu uçuk insanlar mıdır? Siz de bir şair olarak bu iddiayı nasıl değerlendiriyorsunuz?*

A. İnan: Şimdi bu arkadaşın sözünü doğrulayan bazı örnekler vardır. Özellikle Batı Edebiyatı’nda. şair biraz toplum dışı bir insandır. Böyle genelgeçer ölçüler içerisinde açılar içerisinde onlara baktığımızda onların çok farklı bir muhteva içerisinde olduğunu görürsünüz ve hemen yaftayı yapıştırırsınız. Kendisine göre bu demek ki anormal bir insandır, bu uçuk bir sanatçı; genelde öyle antisosyal ya da asosyal bir yaratık değildir. Ama büyük sanatçının işi bir ilham olayı olduğundan, ilham ile sürekli iç içe yaşayan bir adamın çevreden yadırganacağı da tabiidir, onun için öyle yorumlar ortaya çıkıyor. Edebiyatımızda şiirimizde bu söylediklerinizi doğrulayan, yani anormal sanatçıya hemen he-

men hiç rastlanmaz. Bunun da zannediyorum temeli insanlarımızın bağlı olduğu uygarlık ve uygarlığın temeli olan dinimizle açıklanmalıdır. Yani öğreti özelliğimizle açıklanmalıdır.

İlahiyat Eksen: *Şuara Sûresi'nde bir ayette şairler hakkında "Ve onlar yapmayacakları sözleri söylerler." diyor. Kur'ani bir bütünlükten baktığımızda şairlerin tamamının zemmedildiği manası çıkmaz. Şairlerin yapmadığını, yapamayacağını söyleyen insanlar olması bir realite değil mi?*

A. İnan: Bu ayetler nazil olduğunda sahabe şair Abdullah b. Reva çok büyük bir telaşa düşüyor ve ağlayarak Peygamberimizin hanesine geliyor ve diyor ki: "Efendim siz de bilirsiniz âlem de bilir biz şairlerdeniz. Şimdi bizim hâlimiz ne olacak?" Peygamberimizin cevabı "Öteki ayetlere bakmadın mı?" olmuştur. Biliyorsunuz Şuara Sûresi'nin son dört ayeti bir bütündür, o ayetlerden birisidir sizin söylediğiniz: "Ama hayır işleyenler hariç."

İlahiyat Eksen: *Efendim, benim kastettiğim Kur'an'ın şairleri kâfırlediğinden ziyade bir realite olarak şairlerin mübalağacılığı idi. Bir yanlış anlaşılma oldu zannediyorum. Mesela şair yıldızları kaldırım taşı niyetine sevgilisinin ayaklarının altına sereceğini söylüyor, bu hususta neler söylersiniz?*

A. İnan: Bunlar normaldir, bunlar bir mübalağa sanatıdır. Bir teşbih olayıdır ve bunlara bakarak yapamayacak şeyleri söylüyor hükmüne varmayın. Ama işi gücü yalan olan şairler de yok değildir. O tür sanatçılar bizim inancımızda kınanmıştır ve o tür şairler genelde hiciv sanatıyla veya metih sanatıyla uğraşmış bugünkü tabiriyle böyle yaltaklanan insanlardır. Bizim inancımızda bir adamın o ahlak üzerine olmaması gerekir, hiç olmaması lazım diyeyim son olarak. Kur'anda şair asla zemmedilmemiştir. Hatta bu ayetlerden teşvik bile edildiği belli, o kadar belli ki Peygamber'in düzinelerle şairlere ilişkin sözleri ve hatıraları var-

dır. Bunların hemen hepsinin sadedindedir ve kendilerinin de şiiri çok sevdiğine dair sayısız bilgilerimiz var.

İlahiyat Ekseni: *Yani sizi değerlendiren yazarlar genellikle yeni tarzda Divan Edebiyatı'nın şiirlerinin devamı olarak nitelendiriyorlar, size göre sizin tarzınız sanatınız nasıl?*

A. İnan: Benim hakkımda yazılanlar aşağı yukarı doğru tespitlerdir. Onun için size açıklamaya kalksam bir yanıyla onları tekrarlayacağım gibi. Benim sanatım geçmişle çok sıkı bir bağ içerisinde olmakla birlikte tamamen özgün ve hiçbir tekrar şiir cümlesini içermeyen, oldukça soyut söylemlere dayanan imaja yönelik bir şiirdir.

İlahiyat Ekseni: *Şiirde sizin gayeniz, hedefiniz nelerdir? Bir şairin nihai gayesi bir başka ifadeyle hicreti neresidir?*

A. İnan: Üstad Necip Fazıl'a ait bir hatıramı nakille bunu cevaplamış olayım. Biliyorsunuz yaşı kadar eser yazmış birisidir. Ayrıca da şairdir. Üstad bir gün şunu söyledi. "O bütün sosyal kaygılarım, konferanslarım, eserlerim hep şiirimin istediği ipliğimi oluşturmak içindi." Bu açıklamaya ben de bütün varlığımla katılırım.

İlahiyat Ekseni: *Sizin şiir kitaplarınızdan birinin isminin Tenha Sözler olduğunu biliyoruz. Bana göre her insanda fitri olarak var olduğuna inandığım gönül gurbetinden dolayı mı yoksa tenhalar da boy atıp geliştiği için mi? Kısaca niye Tenha Sözler?*

A. İnan: Şimdi bu *Tenha Sözler* her ne kadar aklıma bir kerede gelmiş ise de zannediyorum şiirlerimin iddiasını, içeriğini ifade eder oldu. Şimdi benim şiirlerimi Arapçaya çeviren bir kişi bu "tenha sözler"i nasıl çevireceğinde bir hayli zorlandı. Açıkla, anlat dedi. Tenha sözlerden ne anlatmak istediğimi dilimin döndüğü kadar bir şeyler söylemeye çalıştım. "Efendim" dedi ki

“yani böyle herkesin söyleyemeyeceği sözler, kolay bulunamayacak nadir, kıymetli laflar mı demek istiyorsun.” Efendim ben anladım ki açıklamanın, çok az bir bölümünü anlatabilmişim, kavrayabilmişim ona. Fazla tartışmayayım diye ben de kendisine evet öyle dedim.

İlahiyat Ekseni: *Divan şiiri artık fonksiyonunu yitirmiş meyyit bir şiir midir? Yani bir medeniyet göstergesi olarak geçmiş gitmiş midir?*

A. İnan: Şiir eskimez. İsterse bin yıl önce yazılmış olsun, büyük bir şairse yaşıyor, yağınla dünya edebiyatında da kendi edebiyatımızda da örnekleri vardır. Efendim dilin değişime uğraması bile şiirin eskimesine sebep olmuyor, büyük şiir her yerde büyük şiirdir. Hangi dille yazılmış olursa olsun, hangi inancı yansıtırsa, hangi inancın zemininde zamana boy atmış olursa olsun. O şiir büyük şiirdir. Efendim bizim Divan şiiri sanatla ve edebiyatla ciddi olarak ilgilenen en başta sanat adamlarımızın hâlâ elinin altında temel kaynaktır. En azından kendi hesabıma öyle... Efendim biz şiir dünyamızı kurarken elbette bir yanımızla etkileşime açtık, algılara açtık. Bu, algılarımızın kaynağı ve etkilerimizin kaynağı kendi hesabıma Divan Edebiyatı olmuştur. Ama ifade edeyim ki Divan Edebiyatı'nın bir tekrarcısı, çağdaş bir tekrarcısı olmamayı da kendimize yol bildik.

İlahiyat Ekseni: *Efendim bugün, Divan Edebiyatı'nı ihtisas ehli dışında veya çok az insan dışında pek anlayan yok... Kaldı ki Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki Türkçe yazılmış olan eserleri bile anlamaktan uzak talebeler, nesiller yetişiyor. Bu noktada, o kadim edebiyatla nasıl köprü kurabiliriz, nasıl faydalanabiliriz?*

A. İnan: Efendim bunu bizim eğitim düzenimize sorun. Onun çarpıklığıyla açıklayın. Efendim kendi sanat birikiminden haberi kuşaklar yetiştirmeyi bir devlet kendisine kültür politikası

olarak almazsa varacağımız sonuç budur. Onun için insanlarımız ancak kendi kişisel çabalarıyla yani el yordamıyla, gayret göstererek tanıyorlarsa o geçmiş edebiyatımızı tanıyorlar, onları bu konuda eğitecek maalesef ne bir eğitim düzeninden söz edebiliriz ne de medyadan.

İlahiyat Ekseni: *Efendim İskender Pala'nın bir ifadesi var: "Divan Edebiyatı eski popüleritesine layık olduğu ilgiye yavaş yavaş yine kavuşuyor." Bu konuda sizin görüşünüz nedir?*

A. İnan: Zaten Divan Edebiyatı ilgi odağı olmaktan hiç çıkmadı ki. Aslında iyi sanatçılarımızın ürünlerine bakacak olursanız, Divan Edebiyatı'na zaman zaman tavsanmıştır. Özellikle Tanzimat'tan sonra bu tavsama doruk noktasına ulaşmıştır. Ama 1970'lerden sonra Divan Edebiyatı, edebiyat dünyamızın gündemine yeniden girmiştir.

İlahiyat Ekseni: *Divan Edebiyatı'ndan herhangi bir gazeli okurken aldığımız zevki günümüz edebiyatında bulamıyoruz. Bunun sebebi nedir?*

A. İnan: Günümüzde iyi bir şairin iyi bir ürününü anlamak için ısrarlı bir şekilde okursanız, Divan Edebiyatı'ndan aldığımız zevki hiç kuşkusuz alırsınız. Ama siz bir önyargıyla günümüzün sanatını hafifsiyorsanız, hafife alıyorsanız ve sanat zevkinizde eskiye daha fazla sahip çıkma psikolojisi varsa ona sözüm yok. Tarihin her döneminde Türk şiiri dâhi şairler yetiştirmiştir. Bunların yanında günümüzün de büyük sanatçıları vardır. Onlara da aynı yakınlığı gösterin isterim. Örneğin Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören, İsmet Özel ve Erdem Bayazıt.

İlahiyat Ekseni: *Efendim bundan sonra şiirle muaşakanız devam edecek mi?*

A. İnan: Kuşkusuz hiçbir edebiyat adamı edebiyatla ilgisini birdenbire kesemez.

İlahiyat Ekseni: *Şu anda Türkiye’de şiirin durumu ve toplumun şiire ilgisi nedir?*

A. İnan: Maalesef günümüzde edebiyata ve sanata ilgi bizi üzecek seviyededir. Bunu aşmak için sanatın gereğini ve önemini insanlarımıza kavratıcı girişimlerimizi sürdürmek lazım. Şiirin, güzel sözleri bir araya getirmek olmadığını, âdeta bir uygarlık meselesi olduğunu ve ona ilgi göstermenin aydın olmanın bir kanıtı olduğunu, inadına bir biçimde anlatmamız lazımdır. Bunu eğitim düzeni anlatıyor olabilir, iletişim araçları anlatıyor olabilir ama bizler de anlatmaya devam edeceğiz.

İlahiyat Ekseni: *Beşerî aşkın şiire etkisi var mıdır?*

A. İnan: Elbette beşerî aşkın etkisi günümüz şiirinde de dünya şiirinde de vardır. Fuzûlî’nin Leylâ ile Mecnûn’unda olduğu gibi burada beşerî aşktan ilahî aşka ulaştığı aşikârdır. Bu beşerî ilişkiler, duygulanmalar insan üzerinde bazı etkiler ve kendisini şiir söylemeye yönlendirici roller oynayabilir. Ama şiir, gerçek etkileşimlerin ürünü ise onlardan büyük şiir çıkacağını zannetmiyorum. Sanat adamı sürekli bir ilham sürdüren tabiri caizse bir ilahî sarhoşluk içinde sürekli olarak yaşayan adamdır.

İlahiyat Ekseni: *Teşekkür ediyorum.*

A. İnan: Ben de teşekkür ederim.

İlahiyat Ekseni, Yıl I, Ay ve Yıl yok.

“Kaside” Sanattaki Zıplayışımın İlk Örneğidir¹

Soru: Hayatınızı anlatır mısınız?

A. İnan: Urfalıyım. Mirzaali oymağınız. Dedelerimizden bize ulaşan bir rivayete göre, bundan 600 yıl kadar önce Mirza Ali adlı bir bey, bir mecburiyet yüzünden, çoluk çocuğunu yanına alarak Konya'dan kalkıp Urfâ'nın Suruç kazası yakınlarındaki bir yere göçer ve yerleşir. Zamanla çoğalırlar, köyler oluştururlar. Bir kolları Urfâ'ya gelir, yerleşir. Ben aşağı yukarı 10 nesildir Urfâda oturan Mirzaali oymağımın çocuğuyum. Dedelerim köyün tüccarı imişler. Ayrıca ziraatla da uğraşmışlar. Koyun ticareti için her yıl Erzurum'a, Van'a giderlermiş. Oradan aldıkları sürüleri, Barhane adı verilen büyük kervanlar hâlinde getirip Halep ve Şam taraflarında satarlarmış. Kendilerinden bu sürüleri satın alan daha büyük tüccarlarsa, Hayfa ve Yafa limanları üzerinden Avrupa'ya ihracat yaparlarmış. Bazı yıllar dedeler kervanlarıyla Maraş'a gidip Ahır dağlarında baharlarlarmış. Atalarımın bazıları bu münasebetle Maraş'tan kız almışlardır. Ailemizin ticaret hayatları, seferberlik yıllarına kadar devam et-

¹ Mehmet Akif İnan'ın evrakları arasında sendikamıza intikal eden bu söyleşinin yayımlanıp yayımlanmadığı, yayımlandıysa nerede yayımlandığı tespit edilememiştir. Başlık tarafımızdan eklenmiştir. (H.Y.)

miştir. Seferberlikte devlet, dedemin elindeki paraları borç olarak alıyor, harpten sonra devlet bizimkilerden altın olarak aldığı parayı, o da ancak bir kısmını, kâğıt para şeklinde ödemiş. O zaman altın ile kâğıt para arasında büyük değer farkı olduğundan, dedemler çok büyük sermaye kaybına uğramışlar. O küçük sermaye ile Urfâda bakır ve halı ticaretini denemişler. Anlamadıkları bu yeni ticaret işindense zarar etmişler. Arkasından, halk arasında Fransız Harbi denilen Kurtuluş Savaşı geliyor. Savaş dönemi, savaş öncesi ve sonrasındaki meşhur kıtlık yılları, elde avuçta olanları alıp götürmüştü. Buna rağmen dedem yine de hâli vakti yerinde sayılmış. Ziraatla ve zengin dönemlerinden kalan mal ve eşyalarla geçinip gider olmuşlar.

Babam, küçük yaşta medreseye verilmiş. Medreseden sonra bir süre Mekteb-i Sanayide okuyor. Biraz da Cumhuriyet'ten sonra açılmış ve kısa bir süre sonra kapatılmış bulunan Dârü'l-Hilafede okumuşluğu var. Askerlikten önce bazı sanatlara girip çıkmış. Askerlikten sonra memuriyete giriyor. Kaçak istihbaratı ve gümrük memurlukları yapıyor. Memuriyete Antep'te başlıyor. Annemle Antep'te evlenmiştir. Annemin babası Hacı Mehmet Tefvik, Maraş'ın köklü ailelerinden, Dedeoğulları'ndandır. Dedem o yıllar Antep'te müteahhitlik yapıyormuş. Tanınmış ve hayli varlıklı biriymiş. Annem, küçük bir memur olmasına rağmen babamı beğenmiş ve sevmiş. Annem de ortaokul sonrasında Biçki Dikiş Yurdu öğrencisiymiş o zamanlar. Annemin babası olan dedemi ben çok iyi hatırlarım. Görmüş geçirmiş bir aristokrattı. Oldukça münevver, olağanüstü biçimde hoş sohbet biriydi. Eskilerin mîr-i kelâm dediği cinsten. Bu dedemin dedesi, yani aile isimleri kendisinden gelen Hacı Dede ilmiye mensubu olmakla birlikte, bilgisi, ileri görüşlülüğü, kalp gözünün açıklığıyla tanınmış ve çok saygı toplamış bir zatmış. Mesleği debbağ imiş. 5 oğluyla birlikte sanatlarını ilerletmişler. Büyük çapta deri ticareti yapar olmuşlar. Şam'a deri sevk ederlermiş. Hacı Dede'nin

büyük torunu olan dedem de küçük yaşta ticarete girmiş böylece. Bütün yakın akrabalar gibi kendisi de zengin olmuş. Maraşlı dedemin hayli ilginç bir mücadele ve siyaset hayatı vardır. Maraş, Kurtuluş Savaşı'nda Fransızlara karşı canıyla malıyla yiğitlikler göstermiştir. Parasıyla mücahit çeteler donatmış ve beslemiştir. Savaşta yerli Ermenilerle işbirliği hâlinde olan Fransızlar şehri topa tutmak amacıyla, dedemin evini işgale kalkarlar. Ev, şehre oldukça hâkim bir tepede yüksek bir bina olduğu için evin damına top yerleştireceklermiş. Dedem Fransız'ın eline düşürmemek için bu evini gaz dökerek kendi elleriyle yakar, hem de içindeki bütün eşyalarıyla. Annem çocukken yaşadığı bu olayları bize hep anlatırdı. Bu yangında yalnız dedemin değil, yan yana dizili olan bütün Dedeoğulları'nın da o görkemli evleri hep birlikte kül olmuştur. Harpten sonra Cumhuriyet kurulur. Maraş'ta patlak veren şapka olayları sebebiyle bu Dedeoğlu ailesi bir hayli baskılar ve sıkıntılı olaylar yaşarlar. Dedeoğulları'nın ticaret hayatları Cumhuriyet'ten sonra geriye saymaya başlar. Dedem bir hamle yapmak ister. Antep'e göçer, müteahhitliğe başlar. Antep, dedemin, önceleri kazanıp sonraları ise sermayesini erittiği yer olur. Annemi orada evlendirdikten bir süre sonra tekrar Maraş'a döner. İş hayatını kapatmıştır artık. Gayrimenkulleriyle, ziraatlarıyla geçimini sürdürür. Bu arada biraz da siyasetle uğraşır. Demokrat Parti'nin kurucularından olur. Çok ısrara rağmen mevki mansıp istemeden bir eyyam, Maraş'ta Demokrat Parti'nin gayriresmî güdücüsü olarak hizmet verir.

Soru: *Bu bilgiler için teşekkür ederiz. Gelelim babanıza, annenize...*

A. İnan: 1967 yılında vefat eden babam, sosyal yanı oldukça gelişkin, bilgili, görgülü, kültürlü bir insandı. Akrabaları ve çevresince çok sevilirdi. Aile içinde kendisini büyük tanırlar, her türlü meseleleri için danışmaya gelirlerdi. Onlarla candan ilgilenirdi. İşlerini bitirmeye çalışırdı. Küçük aile bütçemize rağmen cö-

mertti. O kadar ev, izzet ikram, masraf nasıl bir memur maaşıyla karşılanırdı, hayret. Demek ki bereket varmış kazancında. Bizlere yaptığı vasiyetlerden biri şu olurdu hep. “Bakın” derdi, “ben bilerek boğazınızdan bir dirhem haram lokma geçirtmedim. Benim evlatlarım iseniz bunu unutmayın.” Eklemeliyim ki annem de çok tutumlu, idareci bir kadındı. Bir lokma etten birkaç çeşit yemek çıkarırdı. İsrafi bilmezdi. Yalnız iç çamaşırlarımızı değil, bütün giyeceklerimizi annem dikerdi. Babamın eskiyen, daralan elbiselerinden bizlere yepyeni ve çok güzel giyecekler uydururdu. Bu konuda akrabalara da, konu komşuya da örnekti. Amcalarım, akrabalar, tanıyanlar, annemi gerçekten sever ve sayarlardı. Gelenegimizde kuvvetli bir aile tutkunluğu vardı. Annemse bizden değil, yani bir yabancıydı, Maraşlı’ydı, bize dışarıdan katılmıştı. Buna rağmen en çok sevilen bir aile üyesi olmuştu. Annem kaynanalı bir eve gelmişti. Kayınvalidesi, babamın üvey annesiydi. Büyük annemiz ölünce dedemiz bu kadıncağızla evlenmiş. On dan da ikinci amcamız vardı. Fakat bu büyük annemiz öteki öz oğullarıyla değil, bizimle otururdu. Babam da, annem de onu çok sayarlardı. Annemle öyle bir uyum içerisinde yaşardı ki... Babaannemizin en sevgili torunuydum. Benim en iyi arkadaşım, en eğlendirici varlığım oydu.

Annem bir ömür boyu bir dediğini iki etmedi babamın. Babam da asla incitmedi annemi, hep sevdi ve yüceltti. Babam otoriter yaratılışlı biri olduğu hâlde, aslında evde babamın iradesinden çok annemin hükmü uygulanırdı. Fakat annem, zeki bir kadın olduğundan kendi fikirlerini babamın iradesiymiş gibi geliştirir ve düzenlerdi. Görünürde, babamın sözüydü geçerli olan. Ama gerçekte babamı çoğu kez yönlendiren annemdi. Sadece itibar, onur babamın olurdu.

Evce okumayı severdik. Babam her çeşitten kitap okurdu. Doğu ve Batı klasiklerinin önemli eserlerini bitirmiş biriydi babam. Ayrıca çağdaş yazarları da tanırđı. Şeyh Sa’dîden Shakespeare’e,

Geotheden Hâmid'e, Âkif'e, Necip Fazıl'a, Nur risalelerine varıncaya değin geniş ve zengin bir okuma alanına sahipti babam. *Sebilürreşâd*'dan *Büyük Doğu*'ya, oradan magazin dergilerine kadar eve birçok dergi taşırdı. Evimize gazete gelmedik gün olmazdı. Yurt ve dünya olayları yakından izlenirdi. Düşünüyorum da, bu kültürü ve birikimiyle babam, aslında çok önemli resmî görevleri yürütebilecek düzeyde olmasına rağmen, niye hep küçük bir memur olarak kaldı? Galiba şunlardı sebepleri: Evvela Urfa'nın dışına çıkmaktan korkuyordu, ancak bir süre o da istemeye istemeye Antep'te kalmışlığı vardı. Urfa'nın dışı, ona meçhul bir memleketmiş gibi ürkütücü geliyordu. Şehrine, özellikle çevresine ve arkadaşlarına müthiş bir bağlılığı vardı. İkinci olarak da gözü hiç yükseklerde değildi. Hiçbir hırsı yoktu; yükselmek, daha iyi memuriyetlere atlamak konusunda. Üçüncü olarak, kendisini bu hususlarda teşvik eden, arkalayan kimse yoktu. Bu işleri düşünse düşünse milletvekillerimiz düşünebilirlerdi o zaman için. Ama şehrimizin şansı, milletvekillerimizin tümü o dönemlerde ya yarı ümmi veya tam uyurgezer zavallılardı. Adamların dünyadan haberleri yoktu, Meclis'te adları, ağırlıkları hep hak getireydi. Babamı ancak tanır ve severlerdi, o kadar. Bir iddia ve dava sahibi ne bir mebus çıktı Urfa'dan o dönemlerde ne de etkin yerlere gelmiş bir yüksek bürokrat. Talihsiz bir şehirdi Urfa.

Soru: Yani kendi başına bırakılmış, içe dönük bir şehirdi Urfa...

A. İnan: Evet, aynen öyleydi. Kültür hayatı bakımından da, ekonomik yapı bakımından da Urfa çevreden, dünyadan, yurttan, soyutlanmış bir kentti. Urfalı, dışarıyı bilmezdi. "Gördüğü Antep, yediği pekmez." diye bir söz vardır Urfa'da, bu dışı kapanıklılığı vurgulayan. Ailece bazı yıllar yaz tatilini Maraş'ta geçirirdik. Bir âlemli yolculuğumuz. Sabahleyin erkenden otobüse biner, öğlen vakti Birecik kazasına ulaşırdık. Birecik'ten geçen Fırat Nehri üzerinde o zamanlar köprü yoktu. Karşı sahile sal-

larla geçerdik. Karşıya geçer, Antep tarafından gelen otobüse aktarılırdık. Ve ancak ikindiüstü Antep'e ulaşırdık. Antep'te o gece bir otelde kalır, ertesi sabah Maraş otobüsüyle yola koyulur, öğlen vakti Maraş'a yetişirdik. Şimdi otobüsle 2,5 saat çeken bu yol, 1950'lerden önce 1,5 günümüzü alıyordu. Hatırlarım, bin bir zahmetle Maraş'a ulaştıktan sonra babam, annem şöyle konuşturlardı: "İnsanoğlu kuş misali, daha dün Urfa'daydık, şimdi Maraş'tayız. 6 konaklık yolu 1,5 günde aldık; ne büyük imkân?"

Evet, Urfa ulaşım imkânı bakımından da böyle zorluklar içindediydi. Bu sebepten, insanlar kolay kolay dışarı çıkmazdı. Sayılı tüccarları vardı İstanbul'a falan giden. Bir de varlıklı aile çocukları öğrenim için Antep'e giderdi. Urfa'ya lise 1946 yılında açılmıştır. O yıllarda üniversitede okuyan parmakla sayılacak kadar az öğrencimiz vardı. Yani dışa çıkışımız da, dışarıdan bize gelmeler de nadir olaylardı. Bazı devlet memurlarından başka yabancı yoktu şehrimizde. Tabii bu şartlarda ne bizim yetiştirdiğimiz ürünler dışarı gidebilir ne de dışarıdan bize yiyecek içecek gelirdi. Mesela muz ben ortaokul yıllarında görüp tadabilmişimdir. Bir gün babam elinde bir muzla eve gelmişti. Özenle soyulup babam tarafından bir bıçakla dilimlenerek 6 kardeşe eşit olarak taksim edilmişti.

Mamafih bu içe kapalılığın bazı yararları da yok değildi. Şehrimiz, eski ve büyük bir site olmasının özelliklerini özenle yaşatmıştır. Çok zengin bir folklor hayatımızın varlığı ve devamı, herhâlde bu içine kapalılığın korumacılığında sürdürülüyordu. Zengin müzik geleneğimiz, ilginç örflerimiz, şiir, edebiyat tutkumuz, giyim kuşam hususiyetimiz, hatta mahallî ağzımız o sebeple özelliğini koruyordu biraz da.

Urfalının dışarıya gidememesi o dereceydi ki mesela ben şehrimizin en yakın köylerini bile bilmezdim, birçok Urfalı gibi. Öyle köylülerimiz de vardı ki ömrübillah şehir yüzü görmemişlerdi.

Şehre pek de uzak olmayan bir köyde oturan lise arkadaşım Rahmetli Sabri anlatmıştı. Bir gün bir jip gelmiş köylerine. Arabayı ilk defa görüyor köylü. Merakla, hayretle seyretmişler. Köylünün biri koşup bir kucak ot getirmiş jipin önüne, yesin diye. Bir başka köylü ise şoföre ricada bulunmuş, “Bu hayvanın yavrusunu bana ver.” demiş. Latife değil, bunlar aynıyle vaki.

Urfa merkezinin çevresiyle bağlantısızlığı şuradan da bellidir: Urfâda gördüğümüz örfü, folkloru kazalarında bile bulamazsınız. Urfalının çektiği hoyratı, o yorum ve hançereyi, değil bir Bireciklide, bir Halfetilide, bir Suruçluda, Akçakalelide bile bulamazsınız. Urfalının kullandığı makamlardan ibrahimiyi, kürdiyi ne Siverekli bilir ne Hilvanlısı. Çiğköftemizden, birçok yemek ve kebab çeşidine, giyim kuşamından, eğlence ve oyun geleneğine kadar Urfâ'nın bir yığın özelliğini merkezinin dışında görmek mümkün değildir.

Soru: *Ailenizi ve şehrinizi eski hâlleriyle tanıdık. Biraz da kendinizi anlatır mısınız?*

A. İnan: Dördü erkek, ikisi kız olan altı kardeşin büyüğü olarak ben 1940 yılında, Urfâda doğmuşum. Oldukça gülbüz ve sağlıklı bir çocukmuşum. Fakat sonraları, yani birkaç yaşımdan sonra birçok hastalıklar, kazalar geçiriyorum. Benden bir yaş küçük olan kardeşim Ali, ilk ve ortaokul yıllarımda benden daha iriydi. Zaten okula da onunla birlikte başladık. O benden daha çalışkandı. Zaten ben hiçbir zaman, öyle ahım şahım bir öğrenci olmadım. Eh düşe kalka idare ederdik. Çocukluğumda, hatta delikanlılığımda oldukça duygusal, içe dönük, romantik biriydim. Biraz da inatçılığım vardı. Bir hayli de kavgacıydım. O yaşlarımda çok dövüşlere girmiş çıkmışlığım vardır. Bu dövüşçülük, lise döneminde spora, özellikle güreşe bulaştırdı. Lisede güreş kaptanıydım.

Soru: *Çocukluk yıllarınızın sosyal manzarası nasıldı?*

A. İnan: Biliyorsunuz, Türkiye çok partili siyasi hayata 1946'da geçmiştir. 1950'ye kadar tek parti egemenliği vardı. Koyu bir devletçilik izleniyordu her alanda. Siyaset, ekonomi ve insan hakları konusunda serbestliğe çok kapalıydı toplum. Adı Cumhuriyet fakat özü "şeflik" olan bu yönetim, 1950'deki iktidar değişikliğine kadar devam etti. Halk bu seçimlerle, şeflik yönetiminden memnun olmadığını çok kesin biçimde ortaya koydu. Gerçi 1946'da da seçim olmuştu ama bilindiği gibi o seçim meşhur ve yaygın ifadeyle, "Açık oy, gizli sayım" şeklindeydi. Halk yönetimden hoşnut olmamakla birlikte, bu yönetimin partisine oy vermemekten de korkuyordu. Özellikle memur sınıfı, başlarına bir bela gelmesin diye iktidarı tutar görünüyordu ve bu açık oy usulünü daha açık hâle getirerek sandık başlarında oylarını göstere göstere iktidara oy veriyorlardı. Bu hususa ilişkin çocuk hafızamda bir hayli komik hatıra var. 1954 seçimlerinde halkın bir kere daha ezici bir çoğunlukla eski iktidarı cezalandırması, bu baskıların kalkması, korkunun silinmiş olduğu gerçeğine bağlıdır. Urfa, yukarıda da anlattığım gibi oldukça içe kapalı, dolayısıyla hayli muhafazakâr bir kent olma özelliğinin bedelini, o tarihlerde, her gün ödüyordu. Gün geçmezdi ki birkaç Urfalının bir kıyafeti yüzünden başı derde girmesin. Polis ve jandarma, geleneksel mahallî kıyafetle dolaşan hemşehrilerimizi; kadın, erkek ve çocuk demeden yoldan, mahalle aralarından toplayarak karakollara götürürdü. Ben çocukken, polisin sokak ortasında, Kılık-Kıyafet Kanunu'na aykırı gördükleri bu giysileri yırttığına çok tanık olmuşumdur. Halkın, özellikle köylünün ödü kopardı polisten, jandarmadan. Milletın karnı açtı, iş sahaları yok denemek kadar azdı. Ama bu halktan şalvar, entari, çarşaf yerine; pantolon, ceket, şapka, manto giymesi isteniyordu. Yol Vergisi'ni veremeyecek durumdaki fakir halk birer suçlu gibi teker teker toplanarak götürülüp yollarda zorla çalıştırılırdı. İnanç bakı-

mından da halk, devletin yönlendirmesi altındaydı. Evvela din eğitimi veren hiçbir kurum yoktu. Okullarda din, ders olarak okutulmuyordu, yasaktı. Dinî yayınlar da yasaktı. Konu komşu çocuklarına gizli gizli Kur'an öğreten kadın-erkek birçok kişinin, evlerinin basılarak suç unsurlarıyla birlikte karakollara, mahkemelere taşınması, gündelik sıradan olaylardandı. Ezan bile Türkçe okunurdu minarelerde. Batılılaşma uğruna yapıyordu bütün bunlar. Ülkede hiçbir ciddi sanayi yok. Yol, su, elektrik, telefon diye bir şey yok; millet alabildiğine fakir, ama görünüşte Avrupalı olalım tutkusu almış başını gidiyordu. Sattığımız incir, üzüm, fındık, buğday karşılığında İngiliz'den kumaş, İtalyan'dan baston, Fransız'dan süs püs eşyaları ithal ediyorduk. Harp zengini bir avuç insan, komprador, bürokrat, bir eli yağda bir eli balda yaşarken, halk zar zor karnını doyurma ve inancını gizli gizli yaşama mücadelesi veriyordu. Özetle işte böyleydi, çocukluk yıllarımın sosyal görüntüsü.

Soru: Öğrencilik yıllarınıza dönsek mi?

A. İnan: İlk, orta ve liseyi son sınıfa kadar Urfâda okudum. 1950'den itibaren Türkiye'nin girmiş bulunduğu değişme süreci, herkesin üzerinde etkili oluyordu. Yavaş yavaş fikrî ve siyasi bir uyanma dönemi başlamıştı. Aydın ve halk giderek üstünden korkuyu, çekingenliği atıyordu. Çok partili hayat, insanlarımızı değişik fikirleri savunmaya, inançlarını konuşabilmeye biraz imkân vermişti. Farklı dergiler, gazeteler çıkıyordu. Ben okumayı seven bir aileden geldiğim için, bu yayınları izliyordum. Çevrem ve ailemin muhafazakâr oluşu, kişiliğimde de yerini almıştı. Bu kişiliğin üzerine yayınlar da eklenmeye başlayınca, daha sosyal bir alana doğru yol alıyordum. Benim gibi olan sınıf arkadaşlarım vardı. Birbirimizi etkiliyorduk. Hepimizde okuma tutkusu vardı. Doğu'nun, Batı'nın Türkçeye çevrilmiş klasiklerinin belli başlılarını hızla deviriyordum. En sıkışık günlerimde bile altı yedi saat verebiliyordum okumaya. Tatil günlerinde bu

bazen on saati geçiyordu. Bir yandan da yazma hevesim başlamıştı. Mahallî gazetelerde bir uçtan yazılarım çıkardı. Özellikle *Demokrat Urfa* gazetesinde yazıyordum. Benim gibi yazıya meraklı olan arkadaşlarımdan Abdülkadir Billurcu, Zübeyir Yetik ve Nihat Armağan'la birlikte *Derya* adlı bir gazete de çıkarmaya başladık. Hepimiz lise son sınıf öğrencileriydik. Çevremizde Rahmetli Mehmet Emin Balyan, Sabri Arslan ve İbrahim Kızılgöl adlı sınıf arkadaşlarımız da vardı. Okul dışından Nabi Kılıçoğlu, Cemal Kayar, Ahmet Rüzgar gibi destekçi ya da yazar arkadaşlar da bizimleydiler. Hafta sonlarında, daha başka yandaşlarımızın da katılımıyla birimizin evinde toplanıp hem çığkörtelerimizi yer hem de konuşmalar, tartışmalar yapardık. Kendi aramızda münazaralar düzenledik. Müzikle de aramız iyiydi. Tefle âlemler yapardık. Benim ayrıca şehrin önde gelen hanende ve sazende takımıyla da ahabplığım vardı. Mesire yerlerine gider, sabahlara kadar eğlenir, fasıllar geçerdik. Ayrıca arada bir Muhammet Hafız'a giderek, eski yazı ve Farsça dersleri de alıyordum. Tabi baş tutkum ve uğraşı alanımsa şiirdi.

Soru: *Şiire kaç yaşında başlamıştınız?*

A. İnan: Şiirlerim sanat ve fikir dergilerinde 1958'den sonra yayınlanmaya başlamıştır. Daha önceki yıllara ait denemelerimden bugün elimde hiç örnek yok. Ama herhâlde yayınlanmalarından 5-6 sene evveline kadar uzanır şiire başlamam.

Soru: *Hangi dergilerde çıkıyordu şiirleriniz?*

A. İnan: 1958'den sonra on yıl boyunca yazı ve şiirlerimin çıktığı dergilerin hepsini hatırlayamam. Aklıma geliverenleri sayayım: *Türk Ruhu*, *Türk Düşüncesi*, *Toprak*, *Oku*, *Türk Yurdu*, *Orkun*, *Yaprak*, *Çağdaş*, *Defne*, *Hilâl*. *Hilâl* dergisi, 1961'den 64 sonlarına kadar yönetimine de katılmış olduğum bir dergidir. Bir hayli yazı ve şiirim o dergide yer aldı.

Soru: *O yıllarda yazdığımız dergilerde yayımlanan şiirlerinizi kitabınızın dışında bıraktınız, niçin?*

A. İnan: Evet, sayısı 50'yi bulan, o yıllara ait şiirlerimin hepsini kitabımın dışında bıraktım. Çünkü o şiirlerle edebiyat dünyasında bilinmek istemedim. *Hicret* adlı şiir kitabımdaki şiirlerimin hepsi 1969'dan sonra yazdıklarımıdır. Yani, *Edebiyat* dergisini kurduğumuzdan sonra yazdığım şiirlere önem verdim. Yeni ve özel bir anlayışın ürünüydü bunlar.

Soru: *Biraz açıklar mısınız bu söylediklerinizi?*

A. İnan: Şöyle; yetiştiğim çevre, yani Urfa beni her bakımdan etkiledi. Zevk ve estetik anlayışım, Urfa'da canlılığını koruyan klasik ve statik sanat ve folklorla uygun biçimde gelişmişti. Okuduğum eserleri bile bende yer etmiş bulunan kalıplara uyarlayarak dağarcığıma atıyordum. Yenilik arayışı değil, geleneksel beğeniye ters düşmeyen bir anlayış egemendi bende. Bir şekil özeni vardı, aruz veya hece veznini kullanıyordum. Serbest şiiri hafife aldığımdan, hele hele Garip şiirini sanat saymadığım gibi, vezinsizliği yeni bir içerikle dolduran İkinci Yenicileri de saçma bulmaktaydım. Tabi bu kararlarımda, onların ideolojisine duyduğum tepkiler de etkili olmuştu. Bu sebeple, kendi muhafazakârlığıma ateşli bir savunucusuydum. Lise son sınıfı okumak üzere Maraş'a geldiğimde, sanat merakına kendileriyle arkadaş olduğum Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin ve Rasim Özdenören, benim karşıtı olduğum anlayışla oldukça içli dışlıydılar. Ağabeyleri ise Nuri Pakdil'di. Aramızda yaman ve tatlı tartışmalar olurdu. Kendimce bilinçli ve iyi bir münazaracı olmama rağmen onları çekip getiremedim kendi çizgime. Yeteneklerinden emin olduğum için heder(!) olmasınlar istiyordum. Onlar, sanırım beni ve düşüncelerimi tanımaya ve takdir etmeye yönelmeksizin "tutucu"; bense onları, kendilerini köksüz bir modaya yakalatmış "ilerici"lik meraklısı görüyordum. Ama iyi

arkadaş olmuştuk hepsiyle. Bende şöyle böyle bir değişme başlamıştı. Onların önem verip okuduklarını biraz daha dikkatle izler olmuştum. Bu dikkatli izleyişim, zamanla onların izlediği sanatı tanımama ve benimsememe yol açtı.

Soru: Böylece şiirinizin yönü de değişti...

A. İnan: Şiirim değişti, fakat bu değişme, benim dışımda gövdelenmiş bulunan yeni şiirin etkisine girmem şeklinde olmadı. 1969'da *Edebiyat* dergisini çıkarırken “yerli düşünce” diye bir slogan edinmiştik kendimize. Bu lafın icatçısı Nuri Pakdil'di. Yerli düşünceden muradımız, kendi uygarlığımızdı. Eski edebiyatımızı da yerli düşüncenin temsilcisi sayıyorduk. Tanzimat'ı ve sonrasını, yerli düşüncüyü ortadan kaldırmaya yönelik bir yabancılaşma olarak görüyorduk. Bu konuları işleyen ciddi denemeler yer alıyordu dergimizde. Ben bu anlayış doğrultusunda iki seri yazı yazdım. Birisi, Divan Edebiyatı'nı; onun uygarlığımızla bağlantısını, sanat inceliklerini anlatan yazılardı; diğer dizi ise Tanzimat hareketini tahlil ederek yaşanan siyasal, kültürel ve sosyal çarpılmaları sergileyen bir çalışmaydı. Bu yazılar, fikir ve edebiyat dünyamızda büyük ilgi topladı. Benimle aynı ya da karşıt görüşte yığınla yazı çıkıyordu dergilerde. Ben bu yazılarda bir de şöyle bir tez sahibiydim. Diyordum ki: Bizim eski edebiyatımız –ki onu Halk ve Divan Edebiyatı diye iki ayrı dünya saymamak lazım– taşıdığı öz bakımından günümüzün şiirine de kaynaklık edebilecek yığınla çağdaş deyişlerle doludur. O kaynaktan ilhamla günümüzde de gayet güçlü ve modern bir şiir çatısı kurulabilir. Ve böylece şiir serüvenimiz kendi öz kökü üzerinde sürekli olarak dal budak salan bir ağaç gibi gelecek zamanlara uzanabilir. Benim bu konu çevresinde yazdığım uzun yazılar ve böylece başlamış bulunan bu tartışmalar bir süre sonra şiirimiz üzerinde de etkisini gösterdi. “Divan şiirinden yararlanan” şiirler yazılmaya başladı. Attilâ İlhan gazeller yazıyordu. Turgut Uyar, *Divan-çe*'sinde yer alacak şiirlerini yayınlamaktaydı. Behçet Necatigil

Encam şiirleriyle ilgi topluyordu. Fakat ben bunları ve bunlara benzer biçimde yazılmakta olan şiirleri “Divan şiirinden yararlanma” anlayışına pek de uygun bulmuyordum. Çoğu öykünme ve özentî kokuyordu bu şiirlerin. Divan şiirimizin dayandığı uygarlık dünyasını gereği gibi tanımadan, dahası benimsemeden yazılmış olan şiirler benim iddiamın ürünleri olamıyordu. Şöyle yaptım ben de: Kendi iddiamın şiirlerini kendim yazdım. *Edebiyat* dergisinde yayınlanıp da sonradan *Hicret* adlı kitabımda yer alan şiirlerimin macerası budur. Bazı değişiklik ve gelişmelerle hâlâ aynı kafadayım.

Soru: *Hicret adlı kitabınız çoktan tükendi.*

A. İnan: Doğru, ikinci baskısını da yapmadık. *Hicret*'ten sonra yazılan bir hayli şiirim var. Önce onları bastıralım, diyorum. Sonra her ikisini birleştirerek bastırırız. Birbirini tamamlarlar sanırım.

Soru: *Şiirlerinizin unutamadığınız hatıraları var mı?*

A. İnan: Sorunuza pek cevap değil ama benim şiir serüvenimi anlatan bir hatıram var. Maraş'ta lise son sınıf öğrencisiyim. Sezai Karakoç'un *Körfez* adlı şiir kitabı yayınlanmıştı. O dönemlerde, hani her türlü yayını izliyorum ya, Şeref Turhan'dan *Körfez*'i alıp okudum. Okudum ama hiç sevemedim. Bizim Erdem, Cahit, Alaeddin ise bayılıyorlardı o tür şeylere. Ne onlar bana laf anlatabiliyorlardı ne de ben onlara. Aradan birkaç yıl geçti. 1961'de üniversiteye başladım. Bu arada da Hilâl Yayınları'nı yönetiyorum. Günlerden bir gün Karakoç dergiye geldi. Tanıştık, konuştuk. Son yıllarda Karakoç'un bazı yazılarını da okumuştum. O yazılar beni hayrete düşürmüştü. Karşımda gayet seviyeli ve derinlikli bir fikir ve sanat adamı belirmişti. Düşünüyordum: Bu denli tutarlı bir adam nasıl olur da *Körfez*'deki o şiirleri yazmış bulunur. Bu düşüncelerimi Karakoç'a da anlattım. Bir de nasihat

çektim kendisine: “Yazıların iyi. Yazmaya devam et. Dergimize de gönder. Ama şiirden vazgeç ya da otur vezinli, kafiyeli, dengeli, tutarlı şiirler yaz.” dedim. Karakoç’sa sükûnetle tebessüm ederek dinlemişti beni. Hatta yer yer de bana hak vererek, “Benim vezinli şiirlerim de var.” demişti. Bu karşılaşmamız Karakoç’u bana sevdirmişti. O sevgiyle yazdıklarını daha da önemseyerek okumaya başlamıştım. Okudukça ayıbım ve mahcubiyetim çoğaldı gözümde. Şimdiyse, Karakoç’un birçok şiirinden başka *Körfez* adlı kitabı tümüyle ezberimdedir. Ve onun sanat ve fikir alanındaki dehası dilimin pelesengidir. Yani 1965’lere kadar muhafazakârdım. İdealistliğimi, yeni şiiri de kendime karşıt ürünlerden sayarak, yaşamaktaydım. Oldukça geç ayılmışım, değil mi? Eh bu da Urfalılığın hediyesi. Urfanın dışı kapalı, güçlü gelenekçiliğinin faturası.

Soru: *Sanat anlayışımızdaki değişmeyi gayet güzel özetleyen bir hatıra bu. Bir başka anınızı da dinlesek...*

A. İnan: Nuri Pakdil Paris’te. Dergimiz *Edebiyat*’a “Kaside” adlı şiirimi koyuyorum. Bu şiir benim sanattaki zıplayışımın ilk örneği. Pakdil’den hemen bir mektup geliyor. “O ne şiir öyle. Güzel, yer yer olağanüstü!” diye yazıyor. Aynı şiiri evde teybe okumuştum. Açıp Üstad Necip Fazıl’a dinlettim bir gün. Üstad merak ve hayretle dinledi. Sonra şöyle konuştu: “Senin bazı şiirlerini görmüştüm, bu öyle değil. Müşahhasan kalkarak şiiri mücerrede çekiyor, kelimelere ustaca perendeler attırıyorsun. Buna devam etmeni istiyorum.”

Daha başka şeyler de söyledi ama izin verin, bende kalsın. O dinleyişte iki mısraımı ezberlemişti: “*Bulutlara gömülü sedeften yüzün / Dünyanı kuşatmış destansı hüzün.*” *Edebiyat*’ta çıkan bu şiirlerim dolayısıyla bir de Ceyhun Atuf Kansu’nun o zaman *Barış* gazetesinde benim hakkımda yazdığı bir yazısı var ki unutamışımdır. Özellikle benim “El Gazeli”ni çok sevmiş.

“Urfa Yüzyıllar Boyu Sanatın Üssü Olmuştur”

A. Karakaş: Edebiyatla ilgilenmeye başlayışınızı ve Türk Edebiyatı'nda bugünkü konunuza gelişinizi anlatır mısınız?

A. İnan: Sanatla ilgilenen herkes gibi ben de, çok genç yaşlarda sanatla ilgili olarak buldum kendimi. İlk şiir ve yazı denemeleirim, zannediyorum ortaokul sıralarında oldu. Lise dönemindeyken, şiir ve yazılarım *Türk Yurdu*, *Türk Düşüncesi*, *Toprak*, *Yeni İstiklâl* gibi tanınmış dergilerde yayınlanıyordu. Aynı yıllarda arkadaşlarımla, yerel gazetelerde yazıyorduk. Tüm kültürel faaliyetlerle uğraşıyorduk. 1961'de üniversiteye başladığımda, Salih Özcan'ın yeni çıkaracağı *Hilâl* dergisinde buldum kendimi. Yani 1961'den bu yana yayın hayatım sürüyor. Beş yıl boyunca birlikte çıkardığımız bu dergide kitap yayını yapıyorduk. Ben hem bu dergiyi yönetiyor hem de öteki edebiyat dergilerinde şiir ve yazılar yazıyordum. Sanat üzerine konuşmalarım, konferanslarım devam ediyordu. 1969'da bir kültür kuruluşu olan Türk Ocağı Müdürlüğüne geldim. 1969'da Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt ve Rasim Özdenören'le *Edebiyat* dergisini çıkarmaya başladık. Benim edebiyat dünyasında yapmış olduğum –tabir caizse– sıçrama *Edebiyat* dergisinde olmuştur.

Sanatımda ilk dönüşüm şöyle oldu: Lise son sınıfın ikinci yarısını Kahramanmaraş'ta okudum. Erdem (Bayazıt), Rahmetli Cahit (Zarifoğlu), Alaeddin (Özdenören), Rasim (Özdenören) gibi arkadaşlar da orada, aynı dönemde, öğrenciydiler. Nuri Pakdil bizden birkaç dönem önceydi. Onlar da, yerel gazetelerde ve Türkiye'nin önde gelen dergilerinde ürünlerini yayınlıyorlardı. Benim Urfalı olmam dolayısıyla, klasik kültürle, sanatla, Divan şiiriyle, sanat müziğiyle yakından tanışıklığım vardı. Dolayısıyla sanatım da, o yıla kadar bu klasik çerçevedeydi. Yani İkinci Yeni'yle doruğa ulaşmış olan sanatla bağlantım, yok denecek kadar azdı; dahası onlara karşıt bir durumum da vardı. Çünkü bir dönemden bu yana sanattaki bu yenileşme, bizim ideolojik olarak karşı olduğumuz kesimin elindeydi. Biz de buna ideolojik olarak karşıydık. Maraş'taki arkadaşlarımız da klasik edebiyatımıza karşı ilgisizlerdi. Onlar beni etkiledi, ben onları etkiledim. Sonradan bildiğiniz sanat yaşamını sürdürdük.

Sözün özü, biraz Urfalı olmamdan, biraz da ideolojimden dolayı sanatımdaki yenileşme biraz geç olmuştur. Bu bir kazanç olarak da, bir kayıp olarak da kabul edilebilir.

A. Karakaş: *Çağdaş Türk şiirinde, Divan'dan esintiler ve gelenekten yararlanma akımı, 70'lerde siz ve arkadaşlarımızla ilk kez başlıyor sanırım. Niçin böyle bir şeye ihtiyaç duyduunuz?*

A. İnan: 1969'da *Edebiyat'ı* çıkarıyorduk. O zamanlar şiirde varmış olduğum yeni kararlarla ilgili dizi yazılar yazmaya başladım. Divan şiirimizin, modern şiirimizin oluşumunda kaynaklık yapıp yapmayacağı konusunu uzun uzun düşündüm. Bu yazılarımla bunu savundum.

Bir de şu vardı: Devrimlerden dolayı aydın kesimler, geçmişimize karşı çok eleştirici bir yaklaşım içindeydi. Edebiyat dünyası, Divan Edebiyatı'nı bir saray, mey, mahbup edebiyatı olarak,

toplumumuzdan kopuk bir sanat olarak görüyor ve dışlıyorlardı. Çok sert eleştiriyorlardı. Biz, geçmişî şiddetle eleştirenlere hep şüpheyile bakmaktaydık. Bu saldırıların haksızlığını konuşmalarım ve yazılarımla ifade etmeye çalıştım. Necip Fazıl'la başlayan mistik, şuuraltı ve imajist şiir, bunalım şiiri, İkinci Yeni'yle âdeta yeni bir açılım kazandı. Bunlar şiiri, âdeta hayalin ve şuuraltının son noktalarına taşıyorlardı; değişik imajlarla donatılıyorlardı. Bunlarda da eski şiire karşı ret duygusu hâkimdi. Sezai (Karakoç) hariç.

Ben bu yazılarımı çeşitli edebiyat dergilerinde ve kulüplerinde anlatmaya çalıştım. Bu anlayış yankı bulunca, manifestosunu belirlemeye çalıştığım, Divan şiirinden yararlanan bu yeni anlayışa uygun ürünler ortaya koymaya çalıştım. O yıllarda Kemal Tahir'in kendi çıkardığı *Edebiyat* adlı dergideki yazılarında benim yazılarımla tam bir paralellik gördüm. Öteki dergilerden de çeşitli cevaplar geliyordu benim yazılarıma. Bu işin üssü bizim çıkardığımız *Edebiyat* dergisiydi. Bu anlayış giderek diğer sanat adamlarımızdan bazılarını da içine çekti. Örneğin, Attilâ İlhan gazel yazmaya başladı. Turgut Uyar bu çizgideki şiirlerini *Divan-çe* adıyla topladı. Behçet Necatigil *Encam* adlı kitabındaki şiirleri yeni duyarlılıkla yazdı. Bunu görünce, bu konuya biraz daha açıklık getirmek gerektiğini iddia ettim. Diyordum ki: Divan şiiri İslâm uygarlığına dayanıyor. Bu uygarlıkla kan bağı olmayan, hatta karşı olanların bu şiiri gereği gibi tanınması zaten mümkün değildir. Bu nedenle ürünleri, bir özenti biçiminde ve yüzeysel ürünler olabilir ancak. Bunları kendi iddiamaya uygun ürünler olarak görmedim ve bunun örneklerini kendim vermeye yöneldim. İşte 1969'dan bu yana şiir maceram bu olmuştur.

A. Karakaş: *Tarihinde kültürel devrimler yaşamış olan toplumların, geleneğe karşı ölçsüz tutumları oluyor. Bu, tabii ki sanata da yansıyor. Bize nasıl yansımış, sanatımızı nasıl biçimlendirmiştir?*

A. İnan: Sanatımızda bazı dönüşüm ve kırılmalar olduğu belli. Örneğin, Tanzimat'la birlikte tüm sosyal hayatımız gibi sanatımız da yönünü Batı'ya dönmüştür. Klasik sanat ve kültürümüzle bağlantı giderek zayıflamıştır. Divan Edebiyatı döneminde Batıdan alacağımız ciddi bir birikim yoktu. İletişim de zayıftı. Uygur dünya, İslâm dünyasıydı. Sanat adamlarımız, eğilimleri gereği Arapça ve Farsça biliyorlardı. Bu kültürle sanatlarını pekiştiriyorlardı. Ben Batı sanatının yakından tanınmasından yanayım. Bu konuda kendim de çok çaba sarf etmişimdir. Tabii bu, sanatımızı, Batı'yı taklit eden bir özenti edebiyatı hâline getirmemiz anlamına gelmez. Evrensel oluşumdan, gelişimden ve sanatın varmış olduğu noktadan haberdar olarak kendi sanatımızı kurmamız lazımdır. Türk Edebiyatı'nı bir zincir gibi düşünelim. Günümüz sanatçısı buna bir halka oluşturmalı. Tanzimat'tan bu yana unutulmamış isimlerin çoğu hem Batı sanatını hem de geleneksel sanatımızı hiçlememiş kimselerdir.

A. Karakaş: *Bugün Batı sanatına önem veriyoruz. Onu öğreniyoruz. Doğu milletlerinde sanatın durumu nasıl? Onlar bize yeni bir ufuk olamaz mı?*

A. İnan: İşte bu benim öteden beri kavgamdır. Bildiğiniz gibi dünya edebiyatı okutulur. Dünya edebiyatı, bizde Batı Edebiyatı demektir. Elbette Batı Edebiyatı'nı çok iyi bilmemiz gerekir. Fakat Hint Edebiyatı yok mu? Çin Edebiyatı yok mu? Japon Edebiyatı yok mu? Latin Amerika'nın, Afrika ülkelerinin edebiyatı yok mu? Bunlar neden ana hatlarıyla bile olsa müfredatlarımızda yer almaz? Belki 20 yıldır, Millî Eğitim Bakanlığı nezdinde bunun kavgasını vermişimdir. Defalarca Bakanlığa rapor vermişimdir. Son birkaç yıldır bu üzüntümü, kısmen de olsa giderici bir yaklaşım gerçekleştirildi. Artık Uzakdoğu Edebiyatı'ndan da çocuklarımız haberdar olacaktır. Yüzyıllarca birlikte yürüdüğümüz Fars ve Arap Edebiyatlarına Cumhuriyet'ten bu yana yabancı kaldık. SSCB'nin dağılmasıyla bağlantı kurduğumuz Türk Cumhuriyetleri'nde çok zengin ve yaygın bir edebiyat yaşamının

olduğuna tanık olduk. Devirler boyu bunlara yabancı kalmıştık. Oysa dünyanın ürünlerinden dünya yararlanmalıdır. Kapımızı sadece bir ülke ya da ülkeler topluluğuna açmak, bizi kolay kolay evrensel kılmaz. Bu eksiklikler de giderilmelidir, diyorum.

A. Karakaş: *Üstad Necip Fazıl'la yakın bir ilişkiniz olduğunu biliyoruz. Bize Üstad'dan ve onun sanatımızdaki rolünden bahsedermisiniz?*

A. İnan: Üstad Necip Fazıl, modern Türk şiirinin babasıdır, denebilir. İdeolojik olarak onun çizgisinde olsun olmasın Üstad'ın şiiri şimdiye kadar Türk şiirini etkileyen baş isimdir. Benim anlayışınca, Cumhuriyet döneminde Türk şiirini iki kişi etkilemiştir. Biri Necip Fazıl, öteki Nâzım Hikmet'tir. Nâzım Hikmet, edebiyatımızı estetik yönden değil, tamamen ideolojik yönden çok derin bir şekilde etkilemiştir. Bu elbette, Üstad'ı taklit şeklinde gelişmedi. Her gelen kuşak kendi birikim ve eklemeleriyle geldi. Bu konuda daha ciddi çalışmalar olacaktır. Modern Türk şiirinin gerçek babası, kurucusu Üstad Necip Fazıl'dır. Bazı arkadaşlar bunun, "Birinci Yeni", yani Orhan Veli ve arkadaşları olduğunu iddia ederler. Necip Fazıl, sanatın muhtevası bakımından ve çağdaş imajist yakalayışları bakımından tüm sanatçılara öncü olmuştur. Buna da iştirakim vardır. Fakat bu iddia, ancak, 1950'lere kadar devam edegelen şiirimiz üzerinde etkili olmuştur. Görünen o ki biraz da çağın itmesiyle ve Batı şiirinin ulaşmış olduğu çizgi bakımından Necip Fazıl'ı almamız gerekir.

A. Karakaş: *Şiirinizi 1969'dan önceki ve sonraki diye ayırmak mümkün mü? Bugün Türk şiirinde bir Akif İnan tarzı var. Bu tarzı nasıl yakaladınız?*

A. İnan: Sadece 69'dan sonraki şiirlerimi kitaplarıma aldım. Öncekiler dergilerde kaldı. Bazıları da yayınlanmamıştır. Hatırladığım kadarıyla aruz şiirlerimin çoğu yayınlanmamıştır. Onlar

daha çok Divan kokusu taşıyordu. Hece şiirlerim çok yayınlandı ve kitaplarımdakinden çok fazladır. Bunları kitaplara almadım. Çünkü 69'dan sonra yakaladığım sesle edebiyat tarihinde kalmak istedim. Bu, biraz da iradem dışında oldu. Çünkü o dönemde, hakkımdaki yazılarda beni, yakalamış olduğum bu yeni şiir bakımından ele aldılar. Eski dönemimi bu yoruma katmadılar. Ben de şikâyetçi olmadım bundan.

69'dan önceki ve sonraki şiirlerimde, elbette bir bağ vardır. Ama genel içerik açısından eski şiirlerimde daha fazla alışıl gelmiş duyarlılıklar, biraz da veznin ve ritmin himayesinde ifadeler vardır. Yeni imajlar yakalama konusunda kendimi zorlamamıştım. Bu yüzden onlar orada kaldı. 1969'dan sonraki şiirlerim Necip Fazıl tarafından da beğenildi. Bu tarzı geliştirmem için bir hayli iltifatlarda bulundu bana. Yakın arkadaşlarımla bu konudaki uyarıları da etkili oldu.

Benim şiirlerimle Divan şiiri arasındaki bağlantı, ancak bu işi iyi bilenlerin yakalayabileceği boyutlardadır. Eski edebiyatımızdaki edebî sanatların tümü benim şiirimde vardır. Fakat bunların hiçbirisi eski sanatlarımızinkine benzemez, tamamen yenidir. Nâmık Kemal diyor ki: “Bir eskiyi al, yeni yap. Bence dâhisin.” Buna katılmam mümkün değil. Niçin yeni şeyler yapmayalım. Eskilerin kurduğu binaya yeni katlar eklemek lazım. Dayandığı uygarlık zemini itibarıyla aralarında organik bir bağ bulunmalıdır. Fakat kesinlikle taklit olmamalı.

Bence şiirin bel kemiği teşbihtir. Benim şiirimde çok yaygın bir teşbih vardır. Divan şiirinin estetiği, müzikalitesi ve ritmi beni çok ilgilendirmiştir. Çünkü 40'tan sonra dünya edebiyatının zorladığı soyutlamanın en muhteşem örneklerini Divan'da görüyoruz. Bunu anlamayanlar, Divan için, “toplumdan kopuk efendim, soyut bir edebiyat” diyorlar. Çağımızın varmış olduğu yer zaten soyut bir edebiyattır. Şiiri somutlaştırdıkça bayağılaşır.

Ben şiirimde hiçbir somut olgu ve anlatıma yer vermem. Fuzûlî, Nâilî ve Şeyh Gâlib gibi şairlerin soyutun en çok olduğu şiirlerine önem vermişimdir.

Şiirde ritim de önemlidir. Örneğin, İtalyanca bilmiyorsunuz ama İtalyanca bir şiir okunduğunda, bunun konusunu tahmin edebiliyorsunuz. O şiir muvaffak olmuştur, estetik ve ahenk bakımından. Usta şairlerimizde bunu hep görürüz:

“Mert dayanır, namert kaçar
Dağlar gümbür gümbürlenir.”

Şimdi, bundaki sesli-tonlu kelimelere bakın, hep konsonatlar öne çıkarılmış, konusuna uygun bir ses yakalanmış. “*Men lebin müştakiyem zühhad kevser talibi*” bundaki ince aşkî ritme bakın.

Okunduğu zaman seni hayrete düşürecek, “Ben böyle yapamam” dedirtecek şiir, hem ahenk hem de teşbih itibarıyla, iyi şiirdir. Bunu ne ölçüde yakalamışım? Bunu edebiyat çevreleri söylemeli.

A. Karakaş: *Edebiyat dünyasında uzun bir serüveniniz ve seçkin bir yeriniz olmasına rağmen sadece iki şiir kitabınız var. Az yazmanız neden kaynaklanıyor? Acaba sanatsal bir kaygı mı bu?*

A. İnan: Sanatta çok müşkülpesentim. Bunu eleştirenler de olmuştur. Kabul, ortaya daha çok eser koyabilirdim. Ama benim şiirim Ahmet Hamdi Tanpınar’inkinden, hatta Ahmet Haşim’ininkinden az değildir. Ben hayatıma birçok meşgale ekleyerek bir yaşam sürdürdüm; yazı hayatı, Türkiye’nin tüm kentleri dâhil olmak üzere sürekli geziler, konferanslar...

Hele bu sekiz yıldır sendikal faaliyetler, kendimi sanata veremememde büyük ölçüde etkili olmuştur. Umarım yakında yeni bir şiir kitabım çıkar.

A. Karakaş: *Bir tek siz değil, günümüz şairlerinin hemen hepsi az yazıyorlar. Mesela Erdem Bayazıt da siyasi hayatından dolayı az yazdığını söylüyor. Ama Osmanlı döneminde böyle değil. O zaman devletin bir desteği mi vardı ki çok yazıyorlardı?*

A. İnan: Elbette. Devletin, toplumun desteği vardı. Özellikle büyük sanatçılar büyük ilgi görürlerdi. Yığınla örneği vardır bunun. Mesela Kanuni, “Bâkî gibi bir şairle çağdaş olduğum için övünüyorum.” diyor. Devletle kurumları ve sanatı arasında böyle tabii bir bağlantı vardı. Bu özellik bakımından dünyada örneği olmayan bir tarihe sahibiz. Tarihimizde iyi bir sanatçı olup da şöreti yakalayamayan, itibar görmeyen yoktur; mimar olsun, hattat olsun, musikişinas olsun, şair olsun... Batı’da, ancak öldükten sonra tanınmış yığınla sanatçı vardır. Eskiden matbaa yok, kitaplar herkese ulaşmıyor, buna rağmen sanatçılar el üstünde tutulmuş. Bu, çağımızın yakalaması gereken fevkalade bir doruktur. Bir devlet; kültürüyle, sanatıyla, ekonomisiyle, siyasetiyle birlikte büyük bir devlet olur. Dolayısıyla bizce sanat herkesin hoşuna giden, usturuplu kelimeleri alt alta getiren bir söz dizimi değildir. Uygarlığımızın, kültürümüzün, toplumsal yaşantımızın kendi imkânlarıyla dışa vurumudur. Şiir kelime olarak, mimari taş olarak kültürümüzün dışa vurumudur. Sanatın böyle toplumsal içeriği ve ağırlığı vardır. Bir devlet ki bütün bu realiteleri kavramamış ve dışlamışsa, onun da hakkı ve talihi küçük ve sıradan bir devlet olmaktır.

A. Karakaş: *Şiirde kullanılan kelimeler, kuşkusuz, en önemli malzemedir. Bizi bu konuda bilgilendirir misiniz?*

A. İnan: Her kelimeyi mümkün değildir, şiirime koyayım. Her kelime, sanatçı tarafından bir muayeneden geçmiştir ve oluşacağı şiirin/sanatın neresinde yer alacağı konusunda bir karara bağlanmıştır. Yoksa şiir bir lügat kitabı değildir. İnce bir işçilik gerekir.

A. Karakaş: Arabesk ve pop müziklerinde olduğu gibi, kelimelerin pervasız kullanımı, kelimelerimizi deforme ediyor ve ortaya çıkan içi boş yığınla kelimenin edebiyatımızın tıkanıklığına sebep olduğu söylenebilir mi? Yani bir edebiyatçı bunlardan birini kullanmışsa, okuyucu üzerinde yeterli etkiyi uyandırabiliyor mu?

A. İnan: Aslında yeterli etkiyi uyandırdığı söylenemez. Çünkü haddinden fazla popüler olmuş müzik parçası ve şiirler olmuştur. Ama zaman öyle adil bir elektir ki elemektedir bunları. Ve geleceğe kalan, sadece birinci sınıf sanat ürünleridir. Bunun için üzülsek de, kötü gider, iyisi kalır. Tabii gönül ister ki kötü ürünler yaygınlaştırılmasın, medya ve sanat dünyası onlara sanat payesi vermesin. Verirlerse, tarihe kendi yanılığları olarak tescil edilirler.

A. Karakaş: Şiirde imge en önemli öğelerdendir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? İmgenin şiire katkıları nelerdir? Günümüzde bu konuya gereken ilgi gösteriliyor mu?

A. İnan: Bu konuya ilgi gösteren kazanır. Ucuz, harcıâlem anlatımla şiirde mesafe alınmaz. Şiir, hikâye değildir. Kuşkusuz, bir şeyi anlatır ama bu anlatım önemli değildir. İşte bunu iyi bilmemiz lazım. Gök kubbe altında söylenmemiş söz yoktur. Aşk şiiri olsun, kahramanlık ya da tabiat şiiri olsun, yüzlerce şair bu konuları işlemiş. Demek ki şiiri konu kurtarmaz. Onu sen kendine özgü bir imajla, yani hayal unsuruyla donatarak veriyor musun? Mühim olan budur. Tabii bu, sıradan insanların değil de, bu işte belli bir terbiyeden geçmiş olanların zevkine hitap eder. Sıradan insanların beğendiği sanatçılar belki daha çok tanınıyordur. Bu geçmişte de olmuştur. Mesela, on dokuzuncu yüzyıla doğru İstanbul, Enderunlu Vasıf ve Fazıl gibilerin şiirlerini terennüm edermiş. Ama bunların hepsi gitmiş, Nedim kalmış. Bu normal. 1961'de Zeki Müren'in *Bıldırcın Yağmuru* adlı şiir kitabı iki yüz bin baskı yaptı ve birkaç haftada tükendi. Aynı yıl Yahya Kemal'in *Eski Şiirin Rüzgârıyla* adlı kitabı beş bin baskı yaptı ve yıllarca vitrinlerde kaldı. Soruyorum size, Zeki Müren mi şairdir yoksa Yahya Kemal mi? Çok satılma, çok okunma, şair olarak

alkışlanma, elbette güzeldir. Ama bu bir oltadır, kandırmama-
lıdır insanı. Sanatla, edebiyatla birinci derecede ilgili olanların,
bundan anlayanların “usta” dedikleri adamlara itibar etmek, on-
ların eserlerini tanımak lazım. Kötüye şartlananların birinci sınıf
eserlerden anlamaları çok zor olur.

A. Karakaş: *Şiirde düşünce nasıl olmalıdır?*

A. İnan: Düşünceden kasıt ideolojiyse ben şiirde ideolojinin çok
belirgin, somut bir şekilde yer almasından yana değilim. Şiiri-
min tabii yansıması olarak düşünce, şiirde yankısını buluyorsa
şiirimin kapıları buna elbette açıktır. Siz kalkıp “Davama hizmet
edeyim” diye sanat yaparsanız, bunlardan kolay kolay birinci sı-
nıf eser çıkmaz. Düşünce, şiirde, çay içerisinde şekerin erimesi
misali tabii olarak birleşmişse olur. Yoksa yapay yaklaşımlarla,
özellikle bir propagandayı içersin diye yazılan şiirle kalıcı olarak
büyük eser ortaya koymak mümkün değildir. Düşüncem, benim
hayatımın bir parçası olmuşsa onu yaşıyor ve hissediyorsam bu,
şiirde tabii olarak tezahür edecektir.

A. Karakaş: *Şiir kimine göre akıl işi, kimine göre de duygu işidir.
Siz şiiri nasıl tanımlıyorsunuz? Aşksız şiir olur mu?*

A. İnan: Benim şiirim duygu işidir, coşku işidir, bir manevi sar-
hoşluk olayıdır. Havasında bulunursunuz, kendiliğinden zuhur
eder şiir. O şiiri yazdıktan sonra ona aklımla, kültürümlle, bil-
gimle bazı rötuşlar yapabilirim. Şiirimin kaynağı daima kalple
birlikte aşk olmuştur. Bildiğiniz gibi hakkımdaki yazılarda “Aşk
Şairi” olduğumu söylüyorlar. Doğrudur; şiirimin eksenini aşktır;
ister ideolojik mahiyette olsun, isterse tabiatı anlatma biçiminde
olsun, isterse bir insanı sevme biçiminde olsun. Zaten bunların
hepsi bende iç içedir. Dikkat ederseniz, bir beyitte ideolojik bir
mesaj öne çıkmıştır. Altındaki beyitte, doğrudan, sevgiliye bir
atf vardır. Bence bunların hepsi aynı kazanın içerisinde. Aynı
ayrı mütalaa etmiyorum. Yani kaynak yürektir, aşktır. Tabiata,
insana, olaylara bakışımızda bu aşk gözü egemen olmalıdır.

A. Karakaş: *Taşrada sanat yapmaya çalışan arkadaşlar olarak, büyük metropollerin bize kör ve sağır kalmalarını anlayamıyoruz. Siz bu konuda ne dersiniz?*

A. İnan: Taşrada sanat yapanların öteden beri yakınma konusudur bu. Biz de bunu yaşadık ama ürünlerimizi büyük dergi ve gazetelere gönderdiğimizde yer alıyordu. Sanıyorum ki sanat etkisi gibi büyük kentlerin inhisarındadır. Ürününüz sanat değeri taşıyorsa mutlaka büyük kentlere de yansır; bugün olmazsa, yarın. İyi ürün, kesinlikle gölgede kalmaz. Aslolan, birinci sınıf eser üretmektir. Nerede olursanız olun, eserinizi bir anlayan, ona değerini veren olur. Şimdilerde taşraya karşı bir hafife alma, sağırılık, elbette vardır ama bu sizi yıldırmasın.

A. Karakaş: *Sorularımız bu kadar, eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?*

A. İnan: Urfa, yüzyıllar boyu sanatın, bilimin, kültürün üssü olmuştur. Fakat bugün, geçmişine uygun bir dorukta değil. Urfa'nın daha çok sanatçıya ihtiyacı vardır. Altyapısı buna müsaittir. Urfa'da çıkan dergi ve gazeteleri görüyorum. Bunlarda dikkatimi çeken, konuşmak için fırsat kolladığım isimler var. Onlara yeni hamleler yaptırmak için kapılar açmalı, diye düşünüyorum. Diyorum ki: "Yahu şu birkaç mısra şöyle şöyle değişime uğrasa birinci sınıf şiir olacak." Ama işte yapamamış. Oysa kolaydır. Bir sanat ortamında konuşularak ve usta sanatçıları özenle izleyerek olur bu. Size tavsiyem, daima birinci sınıf eserlerle temas kurun. Dostoyevski, Tolstoy, Sartre, Sezai Karakoç gibileri okunmalı. Anlamıyorsanız, tekrar tekrar okuyun ki onu anlayacak seviyeye gelesiniz.

A. Karakaş: *Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.*

A. İnan: Ben teşekkür ederim. Allah sizi muvaffak etsin.

Akif İnan'la Memur Sendikalarının Sorunları Üzerine Bir Söyleşi

Mehmet Davut Özülker: 1997 yılında kamu çalışanları neler gördü neler yaşadı? Bu bakımdan değerlendirecek olursak neler oldu efendim?

Akif İnan: 1997 yılını memurlarımız çok sıkıntılı olarak geçirdi. Hemen eklemeliyim, aslında memurların rahat bir yaşama düzenini yakaladığı görülmemiştir. Ben bir memur çocuğuyum efendim, kendi memuriyet hayatım da neredeyse 30 yılı aşiyor. Ben bir türlü memurların aldığı maaşların normal geçim şartını yakaladıklarına tanık olmamışım. Efendim memurun ölüsü de dirisi de para lafı çok geride kalmıştır. Osmanlı dönemine ait bir sözdür bu. Efendim, ama memurlarımız benim tanık olduğum kadarıyla en sıkıntılı dönemini 1997 yılında yaşamıştır. Hatırlardadır başbakan bile çok zorlu bir kış yaşayacağımızın müjdesini vermişti. Yani gerçekten de memurların maaşı, özellikle 1997 yılı içerisinde, özellikle onun ikinci yarısında, artık geçinmesi mümkün olmayan bir noktaya kilitledi memurumuzu. Durum budur. Pek de iç açıcı değildir, kambur üstüne kambur dönemler yaşanmıştır. Yapılan zamma gelince, efendim biliyorsunuz ki %30-33 oranında bir artış oldu, pratik bir şey olsun diye söyleyeyim, yani 40 milyon lira alan bir memurumuz, bu zam oranıyla 55 milyon lira alacak. Bugünkü Türkiye şart-

larında bir memur 55 milyon lirayla yaşayabilir mi? Örneğin, bunca hizmeti olan ben –kadememde derecemde sonuna gelen bir arkadaşınızım– 84 milyon lira maaş alıyorum. Durum budur. Bu paraya geçinilir mi, geçinilmez mi? Aylık, bir evin kirası ne kadardır. Hele birkaç çocuklu bir aile olursa bu parayla geçinme imkânı var mıdır, yok mudur, ehli vicdan cevap versin.

Mehmet Davut Özüiker: *Sayın İnan standartlar son derece önemli. Memur-Sen olarak acaba asgari geçimi tespit ettiniz mi? Yani 4 kişilik bir aile ne kadar ile geçinebilir?*

Akif İnan: Efendim 1997'nin ikinci yarısında memur sendikalarımızın, konfederasyonumuzun yapmış olduğu hesaplama göre 4 kişilik bir ailenin, geçimi için 120 milyon lira gerekir. Efendim artık asgari demeyelim buna, devlet de bir asgari ücret belirliyor. Oysa o asgari ücretle geçinebilen beri gelsin. Biz bunun adına insanca yaşama diyoruz. İnsanca yaşaması için, mütevazı bir ailenin, en az 120 milyon lira alması lazımdır. Bunun altında olursa onun yaşamı yaşam değildir ve her kim kendisine bu ücret düzenini uyguluyorsa ona zulüm ediyor demektir.

Mehmet Davut Özüiker: *Efendim benim merak ettiğim bir konu var. Belirli bir derece görev yapan memurlarımızın maaşlarının zamları sürekli arttırılması konusunda, siyasi olarak veya sivil toplum örgütleri olarak, sizler de dâhil olmak üzere, hep zamlardan bahsediyoruz. Yetmiyor artış gerekir diyorsunuz. Tabii üst kademeler dışarıda kalırsa, alt kademedeki memurlar biraz daha lüks bir hayat istediğinden mi dolaydır.*

Akif İnan: Efendim lüks değil. Rakamlar önünüzde sizin de bildiğiniz gibi bu rakamlarla lüks bir yaşantı şöyle dursun, hatta en üst düzeyde ücret alan genel müdürlerimiz bile, işin doğrusu, müsteşarlarımız bile aldığı bu maaşla lüks bir hayat yaşayamaz. Ama diyeceksiniz ki sıradan memurla arasında çok büyük bir

ücret farkı var. Genel müdür 200 küsur milyon alıyor. Birinci kademe gelmiş olan bir memur ise 80 milyon alıyor, arada büyük bir fark var. Ama bununla birlikte en üst düzeydeki memurumuzun bile aldığı aslında iyi bir maaş değildir. İşin doğrusu budur. Ama ne var ki bu aradaki büyük uçurum da ayrıca bizi incitmektedir, birbirine yaklaşmalıdır memurların aldığı ücret.

Mehmet Davut Özülker: *Efendim çalışan memurlarımızın aldığı rakamlardan bahsediyoruz. Tabi birde memur emeklileri var.*

Akif İnan: Efendim onların durumu, işçi emeklilerinin durumu, memur emeklilerinin durumu, tamamen bir trajedidir. Efendim çok kötü görüyorum. Söylememe gerek var mı? Geçen ayın sonunda işçi emeklilerimiz bir tepki sergilediler. Hepimiz onların yanında yer aldık. 30 milyon alan bir işçi emeklisinin –hele o yaşta sağlığına ekstradan baktırması lazım ki SSK hastanelerinin durumu meydanda– bu parayla geçinmesi mümkün değil. Ama izin verirseniz bir de şunu söyleyim. Biz hep ücretlerimiz azdır azdır diyoruz. Bizim hükûmet, hükûmetler pasta meydana Türkiye'nin geliri meydanda, bunu nasıl arttıralım diyorlar ve gerçekten de memur ve işçilere yapılan zammın enflasyonu arttırma sebebi olduğunu söylüyorlar. Şimdi bu doğru değildir. Ben her zaman söylüyorum: Doğru dürüst bir ekonomik politika yürürlükte olursa verilen zamların enflasyona etkisi yoktur. Şimdi bakın memleketin çok geniş imkânları var, ama bu imkânların çarçur edildiğini görüyoruz. Batık krediler, teşvikler, dost, ahbab kayırmalar, bunları teker teker sıralayalım mı? Bu israf muslukları, hırsızlık muslukları, dostu çevreyi, kendi siyasi yandaşları arkalamanın muslukları kapanacak olursa, emin olun bu memleketin geliri memurunu fevkalade iyi yaşatabilir. Adil bir gelir dağılımı olursa, adil bir vergileme olursa. Şimdi bakın, Türkiye'nin bütçesinin %51'ini şu bizim dar gelirli, fukara düzeyine düşmüş olan memur ve işçilerimiz oluşturuyor. Demek ki ülkemizde bir vergi adaleti yok. Bir mahalle bakkalından daha az

gelir durumunda olan bir memur ve işçi, Türkiye'nin bütçesinin büyük bir bölümünü oluşturuyor. Bu, kelimenin tam anlamıyla zulümdür. İmkânlar eşit bölüşülsün. Külfetler de eşit dağıtılsın istiyoruz ve Türkiye'nin ekonomik politikalarını düzelttiğimiz takdirde bu ülkenin bütün insanları mutlu olur, özellikle çalışanlarımız rahat nefes alır.

Mehmet Davut Özüiker: *Efendim tabii ki geride bıraktığımız yıl içerisinde pek tükenmek bilmeyen zamlar sıralandı. Gerçekten de bu, çalışan kesimimizle birlikte, emeklimizi, dul ve yetimimizi son derece mağdur durumda bıraktı. Zamlar direkt olarak memurlarımızı ne derece etkiliyor?*

Akif İnan: Şimdi zam evvela dar gelirliyi etkiler. Tuzu kuru olanlar için herhangi bir problem yoktur. Hatta bu tür zamlardan yararları olan kişiler ve çevreler vardır. Enflasyonun tırmanışından yararı olan çevreler vardır. Bunlar teker teker söylenmiştir. Enflasyon memurumuzu eziyor, fakara kesimi eziyor, dul ve yetimi, işçi, memur emeklisini eziyor. Bu meselelerin halli her zaman için mümkündür. Biz Memur-Sen olarak yalnız çalışanlarımızın ücretleri artsın demiyoruz. Nasıl artış sağlanabileceğine ilişkin yol gösteriyoruz ve önerilerde bulunuyoruz.

Mehmet Davut Özüiker: *Efendim nedir bu öneriler?*

Akif İnan: Şimdi sürekli olarak söyledik. Dosta ahababa dağıtılan şeyler, bu israf muslukları hep oralara akıyor. Şimdi toplanamayan vergiler, kayıt altına alınamayan ekonomi, kısa zamanda kâra dönüşen yatırıma dönememe, gerçekleştirilemeyen özelleştirme, bütün bunlar Türkiye'deki sıkıntının ana sebepleridir. Eldeki imkânları da rantçı çevrelere bölüştürüyorsunuz, o durumda en altta kalan ezilecektir. En altta kalan benim memurum ve işçidir.

Mehmet Davut Özüilker: *Efendim tabii ki sendikal alanda çalışmalar vardı 1997 yılında, fakat somut bir netice elde edilemedi. 98'in ikinci günündeyiz. Bu yıl içerisinde ya da önümüzdeki günlerde bir netice elde edilebilir mi, yasa konusunda?*

Akif İnan: Şimdi bu enflasyonun beli kırılmalıdır. Bunun da yolu yordamı vardır. Bu lafla olmaz. Şimdi bakın Memur-Sen'in önerilerinin hükümet tarafından önemsenmesini sürekli olarak rica etmişimdir. Biz yalnız memurlarımızın maaşlarının artması konusunda kavga vermiyoruz. Biz kendimizi ülkemizin tüm meselelerinden, ekonomik yaşantısından, kültürel yaşamından sorumlu addediyoruz. Sorumlu bir sendikacılık sürdürmekteyiz. Memur sendikaları, işçi sendikalarından çok farklı bir yapıya sahiptir. En başta memurlar okumuş kesimdir. Yani sıradan memurdan müsteşara varıncaya kadar, ilkokul öğretmeninden profesöre varıncaya kadar, bizim sendikamızın mensuplarıdır. Yani demem şu ki bu ülkenin fikir üretecek, öneri geliştirecek olan kesimi bizim memur sendikalarının etrafındaki kesim ve camiadır. Bizim camiamızdır. Dolayısıyla biz ülkenin meselelerini kendisini sorumlu sayan kuruluş olarak, insanlar olarak, hükümete elimizden geldiği kadar yol göstermeye çaba göstermişizdir. Biz hiçbir hükümete düşman değiliz. Hükümet bizim hükümetimiz. Bu ülkemizin hükümeti. O hükümetin yapacağı yanlışların altında kalan bu ülkenin, bu ulusun insanlarıdır ve çalışanlarıdır. Onun için kim iktidarda olursa olsun, biz onlara iyi niyetle yol göstermeyi kendimize yöntem olarak seçtik. Memur-Sen hakkını sokaklarda aramayı öne çıkarmadı. Biz mümkün olduğu kadar meşru zeminlerde kalarak, çatışmaksızın, kavga çıkarmaksızın ve hükümeti uyarıcı, Türkiye şartlarında uygulanabilir nitelikte yığınla öneriler götürgelmişizdir. Bunların hiçbirisine maalesef olumlu yanıt alamıyoruz. Yani bizim bu tutarlı önerilerimiz siyasi önerileri şu veya bu sebeple olsun etkilemiyor ve yönlendiremiyor.

Mehmet Davut Özüiker: *Bu bağlamda ben şu konuya değinmek istiyorum. Geçtiğimiz günlerde sizin bir beyanatınız oldu. Memurlar maaşları konusunda iyileştirme olmaz ise kitlesel eylemlerden bahsettiniz. Nedir bu kitlesel eylemler?*

Akif İnan: Tekrarlayayım. Biz Memur-Sen olarak şimdiye kadar önerilerimizi kamuoyuna yansıtma konusunda yığınla etkinlik sergiledik. Tüm kentlerimizde bir yıl içerisinde her kentimizde 2, 3, 5 salon faaliyetimiz oldu. Sempozyumlar, açık oturumlar vb. oralarda bilim dünyamızın önde gelenleri bildiriler sundular. Politika dünyasının önde gelenleri bildirilerde bulundular. Ülkenin her meselesine eğitimden, tarım, enerji meselesine varıncaya dek, sürekli olarak biz öneriler öne sürdük ve bunu kamuoyuna mal etmeye çalıştık. Elimizden geldiği kadar ilgililere ulaştırmaya çalıştık. Yani iyi niyetli olarak biz sesimizi, isteklerimizi devlete ulaştırmaya devam ediyoruz. Karşı çıkmama, düşmanlık ilan etmeme, azami itinaı göstermişizdir. Ama görünen odur ki bıçak kemiğe dayanmıştır. Memur sendikalarının üyeleri bir eylem sergilememiz konusunda bizi sıkıştırmaktadırlar. Geçen ay içerisinde Türkiye genelindeki tüm il başkanlarımızın katılımıyla yapmış olduğumuz görkemli bir toplantıda Memur-Sen eylem kararı almıştır.

Başbakan kalabalık hâlinde ziyaret edilecek ve önerilerimiz kendilerine ulaştırılacaktır. Parlamento'ya ulaştırılacaktır. Bu önerilerimize olumlu yanıt aldığımız takdirde mesele yok. Mesele halledilecek veya halledilmeye yatkın bir vüsat vardır demektir. Olmadığı takdirde biz, Anadolu kentlerinde toplu gösteriler yapacağız, mitingler yapacağız, eylemler sergileyeceğiz ve hükümeti ve hükümeti oluşturan siyasi partileri, faks, telgraf yağmuruna tutacağız. Yine de karşımızda bize olumlu yaklaşım, yanıt konumunda bulunmayan bir hükümet gördüğümüzde, önce Ankara'da çok görkemli büyük bir miting düzenleyeceğiz. Şunu da ifade edeyim, Memur-Sen kelimenin tam anlamıyla,

halkla bütünleşmiş bir kuruluştur. Niçin? Çünkü biz ideolojik bir kuruluş değiliz. Tekrar ve tekrar söylüyorum bunu. Biz siyasi bir kuruluş değiliz. Biz herhangi bir siyasi partinin şemsiyesi altında bir kuruluş değiliz. Biz hükûmete düşman değiliz. Biz çalışanları temsil eden bir meslek kuruluşuyuz ve çalışanlarımızın dileklerini yansıtma yükü altındayız ve bizim bu denli tarafsız, bu denli ağırbaşlı kuruluş olmamız halkımızın bilgisi altındadır ve halkı da arkasına almış bir kuruluşuzdur. Onun için bizim yapacağımız miting, çok görkemli olacaktır. Bu bir tehdit değildir, hükûmete bir uyarıdır ve haklarımızın verilmesi konusunda olumlu bir yaklaşım içerisinde bu hükûmet girmelidir. Hükûmet ile yapmış olduğumuz ilk görüşmelerde biz kendilerine neler intikal etti-receğimizi sürekli söylüyoruz, vaktimiz olursa tekrarlayabilirim onları. Bizim hükûmetten 13-14 ana madde hâlinde taleplerimiz vardır ve bunun yerine gelmesini istiyoruz. Bunu tekrar söylüyorum ki bizim bu taleplerimiz bugünkü Türkiye şartları içerisinde karşılanabilir, gerçekleştirilebilir türden önerilerdir. Biz Türkiye'nin şartlarını imkânlarını asla göz ardı etmiyoruz. Hep bana Rab-bena demiyoruz. Adil bir bölüşüm istiyoruz. Bu insanlarımızın, çalışanlarımızın, ezilenlerin hakları konusunda olumlu girişimler bekliyoruz.

Mehmet Davut Özüiker: *Son olarak, süremizin sonuna geldik. Emeklilik yasası hakkındaki düşüncenizi alabilir miyim? Kısa olursa lütfen.*

Akif İnan: Emeklilik yani bayanlar için 55, erkekler için 60 yaş ben uygun bulurum. Gönül de ister ki daha ileri yaşlara çekilmiş olsun. Özellikle Batı, Kuzey Avrupa ülkelerinde öyledir. Türkiye'nin şartına ben bunu uygun bulurum.

Kanal 7, 2 Ocak 1998

Ücret Kavgası Vermiyoruz, Türkiye'nin Kavgasını Veriyoruz

Mehmet Davut Özülker: *Efendim diyelim ki %20'lik veya %30'luk artış. Diyelim ki %30 veya %40'lık bir zam geldi memurların maaşına. Tabii alt tabakadaki insanlar için soruyorum yani 15/1'den başlıyor yanılmıyorsam. Belirli bir kademeye kadar yüksek seviyedeki memurlar hariç. %40'lık bir artış olsa, bu memurlarımızın, çalışanlarımızın başı göğe mi erecek efendim? Nasıl bir artış sağlanmış olacak?*

Akif İnan: %100 artış olsa bile memurumuzun insanca yaşamasına bu rakam yetmez. Şimdi arkadaşım söyledi, ortalama memur maaşı 70 milyondur. Siz buna %20 zam yapacak olursanız, 14 milyon artar. Bugünkü Türkiye şartlarında, almış olduğumuz bu mütevazı maaşa 14 milyon eklerseniz ya da %40 olsun 28 milyon eklerseniz, bu gerçekten insanca yaşamamıza yetecek bir rakam değildir. Şimdi görünen o ki yaşamış olduğumuz, sürükleyegeldiğimiz realite o ki, memurlar her dönemde perişan olmuşlardır. Ama şimdilerde uğramış oldukları zulüm ayyuka çıktı. Yani şimdilerdeki sıkıntılarını geçmişte hiçbir dönemde yaşamadılar. Maaş artışları sürekli olarak enflasyonun altında oldu. Şimdi elimizde rakamlar var bizim. 1992'den günümüze kadar sürekli olarak memur maaşının eridiğini görüyoruz.

1992'de %20 civarında bir erime olmuştur. Çünkü ücret artışı %57,2, enflasyon artışı %70'tir. Fazla rakamlarla karıştırmayayım. Memurların 1992'den bu yana uğramış olduğu maaş kaybı %175'i buluyor, realite bu. Şimdi biz, bize 1992'den bu yana uğrayagelmış olduğumuz müthiş maaş kaybını verin demiyoruz. Ama hiç olmazsa son 1 yıl içerisinde memleketin yaşamış olduğu enflasyon oranında zam yapın diyoruz. Bu zam rakamı da herkesin elinde, herkes bu rakamın ne olduğunu biliyor. Bunun altında maaş takdiri evvela başbakanın ve yardımcısının kendi kendisini inkârı manasına gelir. Çünkü sürekli olarak, bunlar kamuoyuna memur maaşı artışları, enflasyonun altında olmayacak diyorlar. Biz de diyoruz ki işte hesap kitap meydanda, sözünüz meydandadır. Bu zammı yapın. Bu zammı yapmamak için envaçeşit atraksiyona tanık oluyoruz. Öteki ortakları, özellikle Ecevit âdeta gölge bir ortak gibi eylemsiz bir başbakan yardımcısı. Şimdiye değin hep bu hükümeti yönlendirdiğine tanık olduğumuz Baykal âdeta bir yanıp bir sönen deniz feneri gibidir. Ne şiş yansın, ne kebab türünde bir politika izliyor. Başbakan ise maşallah dediğim dedik çaldığım düdüğü. Şimdilerde bir oranda Cindoruk devreye girmiş görünüyor.

Mehmet Davut Özüiker: Sayın İnan sormak istiyorum. Az önce Sayın Cindoruk'un tavrından bahsetmiştik ve %40'lık bir istek vardı Demokrat Parti çevresinden. Ama ısrarın %30'lara düştüğü konusunda bir gelişme var. Gerekilyorsa hükümetten çekiliriz gibi bir ifade çıktı. Nasıl yorumluyorsunuz, bu hadise yani memur zammı bir uzlaşma, bir sulh sağlanamazsa hakikaten bir kriz meydana gelebilir mi? Bunu başka bir amaçla mı değerlendiriyorsunuz?

Akif İnan: Nasıl sonuçlanır onu bizim kestirmemiz mümkün değil. Fakat hükümet ortaklarından Cindoruk'un her ne kadar yumurta kapıya geldiği anda, muhalefetini ortaya koyması gibi bir manzarayla karşılaşmış olsak bile, öteki ortaklarına oranla biraz daha yüreklice bir karşı çıkış üslubu içerisindedir. Şimdi bu

ülkede âdeta bir gelenek hâline geldi. Memur maaşlarına yapılan zam enflasyonu yükseltiyor. Oysa memur maaşı Cindoruk'un söylediği rakam yani %40 oranında zam görmüş olsa bile, bunun enflasyona etkisi %2 dolayında olduğu rakamlarla ortaya çıkmıştır. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir devlet kalkıp da çalışanlarına yani memurlarına işçilerine verdiği ücretin veya zammın enflasyonu yükselttiğini söylememiştir. Bu bize özgü bir politikadır. Bu çarpık yaklaşım bize özgüdür. Dünyada enflasyon diye bir şey kalmadı. Elimizde her ülkenin enflasyon rakamları var. Biz bu konuda da dünyanın ikincisiyiz, enflasyon bakımından ve gelir dağılımındaki eşitsizlik bakımından da dünyanın beşinci yerini tutuyoruz. Şimdi bir hususa dikkati çekmek isterim: Biz Memur-Sen olarak, çok trajik bir maaşla çalışan insanlar olarak, ifade ediyorum, kavgamız memurlarımızın maaşının düzelmesi olarak anlaşılmalıdır. Bize şimdi %100 zam verseler bile bu, memurların durumunu iyileştirmeyeceğini ifade ediyorum. Biz ülkemizin çarpık ekonomik yapısının, bu kötü geleneğin değiştirilmesinin kavgasını veriyoruz. Ücret kavgası vermiyoruz, maaş kavgası vermiyoruz, Türkiye'nin kavgasını veriyoruz. Türkiye çok kötü bir biçimde yönetiliyor. Her bakımdan, yalnız ekonomik bakımdan değil, siyasal bakımdan, kültürel bakımından, sosyal bakımdan yani bu yapının değişmesi lazımdır. Peki, bunu kim söyleyecek, bunu biz söylemeye kendimizi mecbur sayıyoruz. Niçin? Çünkü memur sendikaları bu ülkenin okumuş kesimini şemsiyesi etrafında toplayan sendikalar. Ülkenin meselelerini yakından bilen insanları, bürokratları ve aydınları etrafında toplamıştır. Bu konularda kendilerine düşeni söylemezlerse sorumlu olurlar. Onun için biz diyoruz ki bizim kavgamız, Türkiye kavgasıdır. Bu arada elbette memur kesim de eziliyor, her altı ayda bir önümüze memur maaşı getiriliyor. Bu münasebetle tekrar görüşlerimizi söylemekteyiz.

Mehmet Davut Özüiker: *Bu çarpıklığın giderilmesine çeşitli katkılarda bulunuyorsunuz da, bunlar giderildi mi?*

Akif İnan: Katkıda bulunamıyoruz. Niçin? Çünkü hükümet bizi muhatap almıyor. Hükümet kendisi oturuyor, siyasi kararlar alıyor, bize de bunu dayatıyor. İşte memur sendikaları yasal bir zemine otursaydı bir parçacık, hiç olmazsa bizim de sözümüzün ciddiye alındığı bir ortam açılmış olurdu. Biz söylüyoruz her ne kadar kendilerince kanuni bir zemine oturmamış olsak bile, bu bizim hakkımız; çünkü Cumhurbaşkanı dâhil her otoriteyle pekâlâ görüşüyoruz. Demek ki bizim varlığımız bir realite olarak onay görmüştür. Şimdi diyorum ki hükümet çağırсын bizi, benim bütçe imkânım budur, kaynaklarımızı da siz biliyorsunuz. Çünkü bürokratların işin içindediniz, söyleyin bana ne kadar zam verirsem bu ülkenin yapısı kaldırabilir? Biz bunu söyleyelim. %60 civarında memura maaş zammı yapıldığı takdirde bu ülkenin sosyal yapısında, ekonomik yapısında hiçbir çarpılma olmaz; çünkü yerine kaynaklarını göstereceğiz, hangi israf musluklarının kapatıldığı takdirde bu kaynağın oluşturulacağını söyleyeceğiz. Ama hükümet bizi maalesef şimdiye kadar muhatap almadı. Çünkü alacak olursa oyunlar ortaya dökülecek, yapılan yanlışlıklar ortaya konulacak, işte bu yüzden kanunumuzu çıkarıyorlar. Bu arada bunu da söylemiş olayım. Böyle bir oyunun karşısındayız.

Mehmet Davut Özüiker: Sayın İnan, cuma günü liderler arasında, genel başkanlar arasında toplantı oldu. Önemli bir zirveydi ama bir netice çıkmadı. Bu neticenin Bakanlar Kurulu'ndan çıkacağını bekliyoruz. %20'lik bir karar çıkarsa Memur-Sen olarak ne yapmayı düşünüyorsunuz.

Akif İnan: Bu hükümet, "Eğer maaş zammı yaparsam enflasyonu arttırır" sözünü hiç kimseye yutturamaz. Şimdi bakan söylüyorum bir yıllık bu hükümet, %77'lerden aldı enflasyonu %100'lere çıkardı. Peki, bu arada bizim maaşlarımıza doğru dürüst bir zam yaptı mı ki 25 puan enflasyonu yükseltti? Bu evvela bir aldatmacadır, kamuoyu bunu bilmelidir. Bize yapılacak

maaş zammıyla enflasyon arasında doğrudan bir orantı kurmak yanlışır. Şimdi bütün bu hesabımıza kitabımıza rağmen yani bu devlet bakınız kamu personeline –1998 yılı rakamıdır– %23,7 pay ayırmıştır, ama faize %39,9. Yani kendi %39,9 faize pay ayırıyor, memur maaşını Cindoruk’un talebi olan %40’ları bile telafuz etmek istemiyor. Bu, gözümüzün içine baka baka yalan söylemenin ve memura zulmetmeye karar vermenin ta kendisidir. Bu arada söyleyeyim ki, bu gidişle hükümet ayakta kalamaz. Yani amiyane tabirle Abbas yolcuya benziyor, durum bu. Eğer onlar bu zulümlerinde ısrar edecek olurlarsa, yani hükümet telafuz etmekte olduğu rakam civarında bir zammı bize öngörecektir olursa, işte buradan da ilan ediyorum, Memur-Sen Türkiye genelinde bütün kentlerimizde mitingler düzenleyecek ve bu hükümeti halka şikâyet edecektir. Niçin halka, tekrar söylüyorum: Memurların maaş kavgasını vermiyoruz, Türkiye’nin heder edilmesinin, Türkiye’nin imkânlarını şuna buna, yandaşa çarçur edilmesinin kavgasını vermekteyiz. Memur maaşı da bu büyük sorunlardan ancak birisidir. Tekrar ifade edeyim, eğer hükümet bu tutumunda direnirse bizim de sokaklara döküleceğimizi şimdiden ilan ediyorum.

Kanal 7, 22 Haziran 1998

